PIV 1399

Biblioteca Bucureștilor

4
Aprilie
2011

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
Inventar Nr. 33713

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

NICOLAE TONITZA

1886–1940

125 de ani de la naştere

Opera lui este iubită şi admirată nu numai pentru că ne este apropiată în sentiment, nu numai pentru forma ei cuceritoare, ci şi pentru că a consolidat pe temeiuri contemporane o veche tradiţie etică, aceea a meşterilor populari de totdeauna, atît de iubiţi de Tonitza, a zugravilor şi caligrafilor noştri medievali, etica pictorilor revoluţionari de la 1848, cea cuprinsă în patriotismul poetic al lui Grigorescu şi în tulburătorul lirism naţional al lui Luchian.

În acest climat moral, Tonitza nu a fost un izolat. Unii artişti mai în vîrstă, ca Theodor Pallady, Gheorghe Petraşcu, Aurel Popp, Francisc Şirato, sau alţii din acelaşi leat cu el, ca Ştefan Dimitrescu, au întărit împreună cu Tonitza o poziţie, au determinat un curent, succesiv şi gradat constituit, statornicind un ideal artistic...

Opera pictată, desenată şi scrisă a lui Nicolae Tonitza, lumina artei lui, acţiunea ei de înnobilare a sensibilităţii şi de adîncire a gîndirii, renăscută şi transformată din generaţie în generaţie, se integrează în spiritualitatea naţională, într-o mişcare continuă, fertilizatoare. Arta lui se impune nu numai printr-o excelentă calitate picturală, ci şi printr-o căldură pe care o oferă fără ostentaţie şi pe care o revarsă mereu, inepuizabil, miilor de priviri fascinate.

Raoul ŞORBAN

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SUMAR / CONTENTS

RĂSFOIRI
Iulius POPPER – Scrisoare către V.A. Urechia / *Letter to V.A. Urechia* /2

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ
Al. TZIGARA-SAMURCAŞ – Stavropoleos – muzeu naţional / *Stavropoleos – National Museum* /3

PATRIMONIU
Ediţii / *Editions of Emil Cioran, Tristan Tzara, St. Bezdechi* /7

ISTORIA CĂRŢII
Căderea după Cioran – un proiect de reconstrucţie filosofică /8
The Fall According to Cioran – a Project of Philosophical Reconstruction

Centenar EMIL CIORAN
Emil Cioran – un veac de lehamite românească / *Emil Cioran – a Century of Romanian Tiredness* /9
O licitaţie şi mai multe semne de întrebare / *An Auction and More Questions* /9
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA – E.M. Cioran – exilul şi melancolia / *E.M. Cioran – Exile and Melancholy* /11
Prof. univ. dr. Ion DUR – Dincolo de cultură. Reîntorcerea în iraţional /15
Beyond the Culture. Returning to Irrationalism

AUTOGRAFE CONTEMPORANE
Mircea Coloşenco, un editor atipic / *Mircea Coloşenco, an Atypical Editor* /17

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC
23 aprilie – Ziua Bibliotecarului din România. Premii şi semne de întrebare /22
April 23rd – The Romanian Librarian Day. Prizes and Questions
Noua Renaştere – Raportul Comitetului Înţelepţilor despre Patrimoniul Cultural European Online (II) /23
The New Renaissance – The Comité des Sages Call To Bring Europe's Cultural Heritage Online (II)
O publicaţie de pe plaiuri teleormănene / *A Review from Teleorman County* /27
„BiblioPolis" susţine valorile naţionale / *"BiblioPolis" Supports the National Values* /28

ORIZONTURI
Dr. Constantin NICUŞAN – Meditaţie şi atemporalitate / *Meditation and Atemporality* /29
Dr. Gelcu MAKSUTOVICI – O lucrare de prestigiu a istoriografiei româneşti /30
A Prestigious Work of the Romanian Historiography
Irina Bokova, director general al UNESCO, Doctor Honoris Causa la Bucureşti /32
Irina Bokova, General Director of UNESCO, Doctor Honoris Causa at Bucharest
Jipa Rotaru, la 70 de ani / *Jipa Rotaru at Seventy Years* /34
Noul Plan Marshall pentru Securitatea Mediului / *The New Marshall Plan for Environmental Security* /34

CATALOG
Emil Cioran: 8 aprilie 1911 – 20 iunie 1995 / *Emil Cioran: April 8, 1911 – June 20, 1995* /36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE
Dr. Marian NENCESCU – Flori. Florii. Floralia / *Flowers. Palm Sunday. Floralia* /38

CALENDAR – Aprilie / *April 2011* /39

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI Inventar Nr. 33713

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

RĂSFOIRI

Scrisoare către V.A. Urechia

Iulius POPPER
Explorator (1857–1893)

Sunt convins, azi mai mult ca oricând, că sentimentul de înaltă apreciere pe care-l inspiră un om de aleasă ținută intelectuală poate ține piept forței distructive a timpului și, departe de a slăbi, prinde tot mai puternic rădăcini, pe măsură ce trec anii. Dovada hotărâtoare în acest sens o constituie însăși trăinicia acestui simțământ, care purcede statornic din unul și același izvor, căci chiar dacă, tot călătorind, mi s-au șters din memorie nenumărate impresii, întâmplări și personalități, am ținut întotdeauna minte pe oamenii de caracter pe care destinul mi i-a scos în cale.

Să nu vă mire, așadar, scrisoarea de față, care vă soseşte cu atâta întârziere, din pricină că nu am avut un temei anume să vă scriu, deși doream nespus să vină clipa în care să o pot face.

Într-adevăr, eram departe de a bănui, la întoarcerea mea din Japonia, în august 1881, când am avut onoarea să vă strâng mâna, că aveau să mai treacă șase luni până se va ivi prilejul să mă adresez Dv. printr-o scrisoare, care să dea, totodată, expresia recunoștinței mele pentru nemeritata atenție pe care ați binevoit să mi-o acordați.

Pe atunci, domnule Urechia, scopul călătoriilor mele nu era încă bine definit, atracția pe care o exercita depărtarea, necunoscutul, asupra unui spirit cam aventurier, sau poate dorința de a căuta aiurea o bunăstare imaginară, iată motivele care m-au dus departe de frumoasa-mi patrie, purtându-mă spre apusul Europei, spre Egipt, Japonia, America...

Țara căreia fantezia mea îi atribuia cele mai multe puncte de atracție era totdeauna aceea care se găsea la distanță mai mare – iluzie ce se destrăma implacabil pe măsură ce mă apropiam de tărâmul dorit. Continuam totuși să călătoresc aproape fără întrerupere dintr-o țară în alta, dintr-un continent în altul, până ce, în sfârșit, învârtindu-mă ca într-un cerc fatal, am ajuns din nou, după câțiva ani, pe pământul unde am văzut lumina zilei.

Ce schimbare se va fi petrecut în mintea-mi când mi-am întors privirile spre pajiștile atât de pitorești ale patriei mele? Greu e să descrii plăcerea pe care o simți când respiri mireasma codrilor noștri, după ce ai suferit din cauza funestelor degajări de vapori din pădurile tropicale ale Americii Centrale, sau când asculți trilurile armonioase ale privighetorii noastre, după ce ai auzit țipătul jalnic al papagalilor din Sumatera. Fără seamăn este contrastul coloristic pe care-l oferă rodnicele noastre câmpii, după ce ai văzut monotonul pampas patagonez, în vreme ce grandioasa panoramă a masivului „Rocky Mountains" își pierde farmecul în fața poeticelor peisaje ale Carpaților noștri.

Dacă există cineva în țara mea care nu-și iubește plaiurile natale, să pornească într-o călătorie în jurul lumii și va fi în mod sigur în câștig: va învăța să-și îndrăgească patria, să iubească ceea ce are. Poate va învăța, de asemenea, că, pentru a călători cu folos, are nevoie de anumite cunoștințe și aptitudini – auxiliari de seamă ai observației – fără de care orice efort rămâne sterp. Acestea sunt singurele beneficii pe care cred că le-am dobândit în primele mele călătorii.

De atunci, domnule Urechia, am încercat toate mijloacele de a obține însușirile de călător care-mi lipseau și ultimii șase ani i-am închinat acestui obiectiv.

Studiului științei pozitive, am încercat să-i adaug lucrări tehnice, verificate practic în timpul șederii mele în America de Nord și în insula Cubei, și am avut norocul să le văd nu numai bine primite...

Acum un an, la insistențele unei companii argentiniene, am făcut o călătorie de explorare pe teritoriul limitat la sud de Strâmtoarea Magellan. Pe atunci, aveam drept scop principal descoperirea de zăcăminte aurifere – întreprindere care a captat în întregime, vreme de câteva luni, atenția acestei capitale.

Din nou, norocul mi-a surâs. În timp ce o duzină de ingineri de toate naționalitățile s-au înapoiat fără vreun rezultat practic, eu am adus celor ce m-au trimis vestea descoperirii unui teren aurifer ce astăzi este în plină exploatare. La „Lonja a Pique" [de fapt Zanja (șanțul) a Pique – *n.n.*], situat la 56° 56' 30" latitudine sudică și 68° 29' longitudine vestică față de Greenwich.

Revenind la Buenos Aires, am organizat o expediție ce avea drept țintă explorarea științifică a misteriosului interior al Țării de Foc, despre care circulau cele mai fantastice versiuni. Această expediție a avut loc nu demult și s-a terminat fără accidente majore, afară de cele specifice misiunilor de acest fel. Hărțuit de elementele naturii, de climă și de indieni, m-am întors, după cinci luni de muncă încordată, pe deplin satisfăcut de succesul expediției mele.

Nu voi mai descrie emoțiile pe care le suscită peripețiile și incidentele de pe parcursul unei călătorii în care nu există altă călăuză decât acul magnetic și indicațiile imensei bolte siderale; peisajele grandioase care se deschid pe neașteptate ochilor călătorului; accidentele orografice, hidrografice și geologice, care se țin lanț; flora și fauna, atât de variate, care țâșnesc ca prin minune, în locuri unde n-a călcat picior de om – dar câte alte fenomene ale naturii nu se petrec pe acest meleag unde civilizația face primii pași. Nu voi mai adăuga decât textul unei conferințe pe care am ținut-o la sediul Institutului Geografic Argentinian, pe data de 5 a lunii trecute, precum și câteva publicații care s-au ocupat de expediția mea.

După cum veți observa consultând schița călătoriei mele, mi-am permis să numesc un nume și un râu..., să atribui altor două artere fluviale numele a două personalități ce fac cinste patriei noastre.

Această nomenclatură a fost recent aprobată de către guvernul argentinian, în ciuda faptului că un funcționar oficial, sosit în Țara de Foc în urma mea, încercase să introducă schimbări, fără a îndrăzni, pe de altă parte, să răspundă acuzațiilor ce i s-au adus prin presă.

În afară de aceasta, mi-am îngăduit să trimit domnului președinte al Societății Geografice Române un album care conține o colecție de fotografii făcute în Țara de Foc și care, din pricina comunicațiilor uneori defectuoase cu această țară (Argentina – *n.n.*), va ajunge la București cu oarecare întârziere. Acest album este îmbrăcat în pielea unei foci, a cărei grăsime ne-a servit un timp drept hrană, iar placa pe care stă scris titlul este confecționată din aurul cules de pe plaja *Punta Sinaia*. [...]

Am de gând să organizez în septembrie o nouă expediție de explorare în sud-vestul Țării de Foc și voi fi foarte bucuros să primesc între timp câteva cuvinte de răspuns la prezenta, pe adresa: *Calle Cangallo,* 131, Buenos Aires.

Până atunci, domnule Urechia, mă pun cu toată plăcerea în slujba Dv., rugându-vă să binevoiți a-l saluta pe domnul Ciocârlan și asigurându-vă încă o dată de sentimentele mele de înaltă stimă și considerație.

Cu afecțiune, al Dv. leal Julio Popper

Călătorii extraordinare,
coordonator științific prof. univ. dr. Silviu Neguț,
Editura CD Press, București, 2001, pp. 15-17

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ

Stavropoleos – muzeu naţional

Al. TZIGARA-SAMURCAŞ
Istoric de artă (1872–1952)

I

Bisericuţa Stavropoleos este din nou la ordinea zilei. Nu pentru întâia dată, însă, se răspândesc atâtea zvonuri. Acum câţiva ani, nu e mult, s-a luat o deciziune identică şi s-a numit inevitabila comisiune de experţi, afectându-se chiar pentru lucrările pregătitoare suma de vreo opt mii lei, dacă nu mă înşel. Atunci, ca şi acum, ştirea a făcut ocolul presei, îmbucurând pe toţi aceia care mai păstrează cultul monumentelor vechi şi au respectul tradiţiunii. Rezultatul acelei însărcinări însă a rămas necunoscut, lăsând într-o nedumerită aşteptare pe naivii care mai aveau încredere în activitatea aşa zisei „Comisiuni pentru conservarea monumentelor". Bunele intenţii au fost puse la adăpostul vreunui dosar, iar biserica, lăsată în prada vremurilor, a continuat să se deterioreze în ciuda protectorilor ei oficiali. Nici asupra întrebuinţării sumei alocate într-acest scop nu s-a dat nici o motivare: ea a fost probabil destinată pentru răsplătirea muncii laborioase a comisiunilor de studii. De soarta fotografiilor, de asemenea, nu s-a ştiut nimic. În tot cazul, dacă ele există, atunci nu vedem de ce mai este nevoie ca acum, după ce în răstimp de câţiva ani clădirea s-a mai deteriorat, să se cheltuiască alţi bani cu noi fotografii, care cu cea mai mare bunăvoinţă nu pot da mai mult ca cele dintâi. Singură neexistenţa acestora ar motiva o nouă fotografiere, şi în acest caz, să sperăm că nu numai la această operaţiune se va mărgini de astă dată solicitudinea ce din nou se arată faţă de acest monument. Ar fi timp să se ia măsuri mai hotărâtoare şi grabnice. Astăzi, dar, când chestiunea este din nou reluată, când interesul publicului este din nou deşteptat şi amăgit de aceleaşi promisiuni, suntem îndreptăţiţi să cerem lămuriri mai precise asupra intenţiilor de restaurare. Biserica trecută între monumentele istorice este considerată ca un bun naţional şi soarta ei trebuie să ne intereseze pe toţi deopotrivă. Înainte însă de a discuta felul operaţiunii la care biserica va fi supusă, este absolută nevoie, cred, să ne dăm bine seama de adevărata ei valoare artistică şi istorică, căci de acestea trebuie să fie călăuzite şi motivate transformările ce se plănuiesc. Această prealabilă restabilire a valorii este cu atât mai necesară, înainte de a se lua o hotărâre definitivă, cu cât în cazul de faţă avem a face cu o reputaţie exagerată, cu o supraevaluare a realităţii. Îndrăznesc să mărturisesc aceasta fără temere de a fi bănuit că Stavropoleos îmi este mai puţin scumpă decât acelora care nu o văd decât sub forma unui superlativ absolut. Ne-am obişnuit să vorbim de „minunata" biserică, de acest „giuvaer" al artei bizantine ca de cel mai important monument al ţării, repetând, adeseori inconştient, aprecierile unor călători pripiţi care, văzând numai capitala, gratifică această bisericuţă cu binevoitoare şi ieftine calificative, ce desigur, ei ar decerna întâi altor monumente, cu care pe drept ne putem făli, dacă le-ar cunoaşte. Aceeaşi necunoştinţă a ţării ne face pe noi, chiar bucureşteni de baştină, să ne înduioşim – fără, bineînţeles, să luăm vreo măsură – asupra nenorocitei soarte a „minunii" oraşului nostru şi să nu ne mai preocupăm de vandalismele mai importante. Unor asemenea împrejurări, fără a mai enumera altele, datoreşte Stavropoleos reputaţiunea sa cea mare. Să nu ne facem însă iluzii asupra temeiniciei acestei faime: ea nu este pornită decât dintr-un sentiment strâmt de patriotism local, bucureştean. Privind dintr-o perspectivă mai generală, şi căutând să dăm bisericii Stavropoleos, atât cronologiceşte cât şi din punct de vedere artistic, locul ce i se cuvine într-o înşirare sistematică a tezaurelor artei pământene, vedem că ea ocupă, înspre sfârşitul lungii serii, un locşor modest, ce şi-l susţine mai ales graţie frumuseţii decoraţiunii exterioare. Dintr-o asemenea comparaţiune numai, ne putem da seama de exagerarea ce suntem porniţi să comitem în favoarea ei. Starea ei civilă este în rezumat următoarea: leatul clădirii: 1724. Între ctitori nu găsim nici un voievod sau boier de neam, fondator fiind egumenul grec Iónikie Stavropoleos, pe care această faptă frumoasă singură îl ilustrează. Din punct de vedere arhitectonic, biserica nu prezintă nici una din acele particularităţi însemnate care să o ridice la rangul de model-tip: planul ei, cu o singură navă precedată de o tindă deschisă, este comun multor biserici de la ţară, mai ales în Muntenia. Materialul de construcţie este cărămida îmbrăcată cu tencuială; chiar arcaturile exterioare de ornament şi brâul înconjurător sunt din aceleaşi materiale friabile şi puţin scumpe. Mult mai bine se prezintă ca ornamentaţie sculpturală: balustrada tindei are câmpuri intermediare sculptate *à jour*, pe ea se înalţă patru stâlpi eleganţi încolăciţi cu ornamentaţie vegetală; chenarele cioplite ale ferestrelor ca şi toate sculpturile par a fi fost colorate, mascându-se astfel mai bine calcarul grosolan în care sunt lucrate. Luate în parte, sculpturile sunt frumoase şi interesante; ele nu suferă însă comparaţia nici chiar cu pridvorul paraclisului de la Văcăreşti, necum cu acelea ale într-adevăr minunatelor monăstiri de prin Oltenia şi aiurea. O bună şi frumoasă înfăţişare au decoraţiunile picturale, care ridică însemnătatea întregii clădiri. Arabescurile ce înveselesc faţada exterioară, şirul superior de medalioane cu portrete de-ale sfinţilor îi dau un caracter deosebit, o cochetărie particulară, şi lor în bună parte se atribuie valoarea adevărată a bisericii. Un îndoit merit al frescelor este de a fi avut norocul să scape nu numai de acţiunea vremurilor, ci şi de mâna încă mai distrugătoare a oamenilor. Departe de a fi un reprezentant al adevăratului stil bizantin pur, bisericuţa e de un stil eterogen, explicabil de altminteri prin epoca relativ foarte recentă a clădirii. Nu doar

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

însemnătatea istorică, nu scumpetea materialelor şi nici o mare valoare artistică motivează celebritatea de care se bucură Stavropoleos; aceasta se atribuie importanței strict locale, care într-adevăr nu poate fi destul de apreciată. Bucureştii sunt aşa de lipsiți de mărturii ale trecutului, încât nici un sacrificiu nu este prea mare pentru a salva puținul ce ne-a mai rămas. Capitala se află, în această privință, în cazul părintelui care, după ce prin neglijență sau criminala sa vină a contribuit la pieirea celor mai vârstnici şi falnici copii ai săi, atunci când nu-i mai rămâne decât unul singur, se tânguieşte, îi exagerează meritele şi-şi pierde cumpătul de durere şi remuşcare, mai ales când şi pe acest ultim reprezentant îl vede amenințat în a sa existență. Am lăsat să se distrugă alte monumente, mult mai însemnate, am dărâmat de bună voie turnul Colței şi acum, ca o ispăşire târzie a păcatelor, ne întrecem în bocete şi „bune intențiuni" față de această bisericuță din veacul al XVIII-lea. Numai de ne-am fi pocăit şi ne-am îndeplini în fine datoria ce ni se impune! Propuneri nu lipsesc; în curs sunt două: sau o restaurare din temelie, o „reconstruire din nou pe alt loc", după cum au anunțat ziarele, sau o simplă conservare şi consolidare. Rămâne să se ia o hotărâre definitivă. În cazul de față ne putem prea bine mulțumi cu o simplă consolidare a bisericii şi conservarea ei în starea actuală, cu singura condițiune formulată mai jos. Principalele lucrări de consolidare ar consta în înlocuirea cărămizilor măcinate de la bază, în astuparea crăpăturilor ivite de ambele părți ale absidei altarului, în reînnoirea pe alocuri a tencuielii şi încingerea întregii clădiri cu o armătură de fier. În acest mod se va asigura o conservare cât mai îndelungată a clădirii şi se va păstra capitalei originalul nealterat al singurului monument ce-i mai rămâne. A reclădi cu totul din nou, după cum este vorba, o biserică după chipul şi în proporțiile celei a lui Stavropoleos şi a nu alege în acest caz un alt tip mai frumos şi mai interesant din bogata variație a modelelor din țară, ar fi să dăm arhitecturii pământene un testimoniu de paupertate, pe care desigur că nu-l merită. Printr-o reînnoire sau o restaurare parțială şi o reîmprospătare a pictorilor, după cum opinează alții, bisericuța şi-ar pierde farmecul neîntrecut al vetustății ei relative, însuşire care singură o despăgubeşte de atâtea alte calități care-i lipsesc. Aşa cum este, purtând pecetea neimitabilă a vârstei sale şi a neajunsurilor ce au vestejit-o, bisericuța Stavropoleos va fi încă vreme lungă o frumoasă şi prea simpatică ruină; farmecul ei deosebit va împrospăta la multe generații viitoare încă amintirea vremurilor trecute, a civilizațiunii şi artei lor. Aceasta însă cu o singură condițiune: să i se reconstruiască cadrul în care se afla odinioară, să i se redea fondul pe care se profila şi cu care împreună a fost plănuită de la început. Părăsită cum este într-o megieşie cu totul schimbată, copleşită de colosurile moderne ce o umbresc, biserica se prezintă în cele mai neprincioase condițiuni. Adevărata ei valoare i se va da numai atunci când se va înconjura de un pătrat de clădiri, după cum dealtminterea ştim că a şi fost. Pentru perspectiva limitată a unei curți au fost chiar probabil calculate proporțiunile cele mai mici ale bisericuței. Terenul pe care s-ar putea realiza această reabilitare a arhitecturii pământene pare cu totul indicat: pe locul dărâmatei mânăstiri Sărindari s-ar aşeza bisericuța Stavropoleos şi de jur împrejurul ei s-ar ridica un vechi han românesc, căruia nu i s-ar schimba decât destinațiunea. Planul acesta se pare, la prima vedere, prea frumos, dar şi prea greu pentru ca să poată fi realizat. Şi totuşi, cred că poate rezista obiecțiunilor ce i s-ar aduce. Dislocarea bisericuței – rezervă ce de la început am făcut – nu mai este o imposibilitate pentru cei care cunosc aplicarea sistemului Rückgauer la ridicarea caselor şi întrebuințarea curentă a specialiştilor „house-movers" pentru mutarea imobilelor. Asemenea operațiuni sunt curente nu numai în America, dar şi în Europa. Despre felul construcțiunii şi eventuala destinație a complexului de clădiri proiectate pe grădina Sărindari, voi reveni, păstrând deocamdată încrederea nestrămutată că de astă dată capitala va şti să tragă folos din reluarea chestiunii bisericuței Stavropoleos.

II

Deşi, de obicei, fiecare poartă singur răspunderea faptelor sale, sunt, cu toate acestea, anumite cazuri în care ne vedem cu toții răspunzători pentru acțiunile câtorva dintre noi. Căci după cum fala unuia singur se poate revărsa asupra neamului său întreg, tot asemenea, în alte împrejurări, vina unora se răsfrânge asupra unei generații întregi. Greşelile făptuite de conducătorii autorităților şi instituțiunilor, mai ales, nu se pun întotdeauna numai în sarcina acelora care singuri sunt direct responsabili de ele. Nimeni, de pildă, nu mai acuză astăzi pe cutare miniştri sau pe primarii capitalei pentru dărâmarea monumentelor istorice săvârşite sub administrația lor; toți contemporanii acelor acte sunt deopotrivă trași la răspundere pentru asemenea vandalisme. Şi circumstanțe uşurătoare nu se îngăduie acelora care, simțindu-se pe nedrept învinuiți, ar căuta să se apere, dovedind că nu le sta în putere de a împiedica asemenea fapte. Suntem cu toții solidari la cele ce se petrec în timpul nostru şi datori să nu lăsăm să se facă ceea ce credem că este rău. Pentru a mă pune la adăpost în contra unor atari învinuiri viitoare, am atras din vreme atențiunea asupra soartei bisericuței Stavropoleos. În cronica „Epocii" din 27 nov. anul trecut, luând ca punct de plecare o notiță apărută în ziare şi confirmată şi de oficioasa „Voință Națională", am căutat să aduc în discuție intențiunile administrațiunii Casei bisericii. După ce mai întâi am arătat, pe scurt, la ce se reduce valoarea artistică şi istorică a bisericuței, am înşirat părerile deosebite asupra felului restaurării, oprindu-mă la soluțiunea transportării monumentului, pentru motivele şi în condițiunile arătate în articol. De atunci în urmă, am avut mulțumirea să aflu că, contrar celor cuprinse în comunicatul ziarelor, s-a renunțat la o nouă fotografiere, recunoscându-se ca suficiente reproducerile executate acum câțiva ani de d-l arhitect Mincu. Pe de altă parte, am fost informat că repararea plănuită va începe în primăvară chiar. O hotărâre în acest sens se va lua în curând; nu-mi mai rămân, deci, decât foarte slabe iluzii asupra reuşitei propunerii mele. Totuşi, însă înainte de a completa gândul enunțat la sfârşitul primei cronici, mă cred dator de a răspunde la obiecțiunile ce pe cale verbală mi s-au adus de către unul din cei mai de aproape interesați în chestiune şi de la care depinde rezolvarea ei. La prima împotrivire, că mutarea clădirii, după sistemele indicate, ar fi imposibilă, rămâne să mi se aducă argumente doveditoare în contra. Până ce experții nu vor fi arătat că bisericuța, strânsă într-o armătură de fier, nu ar suferi transportul pe distanța cea mică şi netedă dintre Poştă şi Sărindari, până atunci afirmarea mea rămâne nezdruncinată. Mi s-a mai opus, la motivele pe temeiul cărora reclamam această mutare ca absolut necesară, că şi în Italia se găsesc clădiri care suferă din cauza unei împrejurimi nefavorabile. Pentru mai multe cuvinte, însă, asemănarea nu se poate

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biserica Stavropoleos – **gravură de A. Poitevin Scheletti**

susține. Mai întâi, fiindcă termenii comparațiunii sunt așa de deosebiți, încât nu pot sta alături. Pe cât Italia este bogată în monumente de artă, pe atât noi suntem lipsiți de ele și îndreptățiți, așadar, să recurgem la măsurile cele mai extreme, când e vorba de a scăpa o *ultimă* rămășiță de artă bucureșteană. Și dacă în Italia se îngăduie alăturarea unor clădiri nepotrivite, cauza este, desigur, că fiecare din ele își are o însemnătate artistică sau istorică, care motivează menținerea lor. Să nu pierdem însă din vedere că, dacă rămânerea bisericii Stavropoleos pe locul ce ocupă azi este imposibilă, vina este numai a noastră. Am lăsat să se distrugă hanul cel vechi înconjurător, iar în urmă, pe locul viran, am permis să se ridice acel monstru de piatră care sugrumă biserica. S-a mai dat apoi și străzii o aliniere, fără nici o considerație pentru situația bisericii. Clădirile costisitoare și noi, ce o umbresc din toate părțile, neputându-se înlătura, nu rămâne altă soluție, dacă vrem să dăm bisericii perspectiva și cadrul ce îi convin, decât de a scoate din această vecinătate cotropitoare, în care se pierde cu desăvârșire. Să ni se arate, în orice țară civilizată, cazul unui monument care, în loc de a fi depresurat, ar fi fost înăbușit ca Stavropoleos și atunci voi recunoaște și eu neîntemeierea argumentației. A considera ca o nelegiuire mutarea unei biserici, după cum susțin unii, este, cred, o exagerare sentimentală de care nu trebuie să se țină seama. Altele sunt păcatele de care trebuie să ne rușinăm. Astfel, pentru a cita numai un caz, s-a dărâmat mânăstirea Sărindari, întemeiată de Matei Basarab, un voievod a cărui memorie ne este altfel scumpă, decât a egumenului grec Stavropoleos, și nimeni nu și-a ridicat glasul; mai mult încă: sfântul prestol din vechea biserică Sărindari nu s-a însemnat nici chiar printr-o cruce după cum cere legea și după cum s-a făcut pentru desființata biserică Caimata – și ani de zile locul acela a fost dezonorat prin niște groaznice figuri de ipsos, fără ca sentimentele drept credincioșilor să fi fost atinse. Aceiași nepăsători de ieri se opun însă, azi, ca în locul celei a patruzecea biserică a lui Matei Voievod, să se așeze un alt sfânt locaș. Mai ales că acesta din urmă, după cum am arătat, nu e legat prin nici un mormânt sau alte amintiri istorice de pământul pe care se găsește. Înlăturând dar, ca nefondate, obiecțiunile ce mi se fac, mențin părerea emisă, la care am de adăugat numai următoarele spre completare. Admițând biserica deja strămutată pe locul Sărindarilor, propun ca clădirile înconjurătoare să servească drept muzeu național, adunându-se sub același acoperiș toate secțiunile răspândite azi în localuri nedemne și cu totul nepotrivite menirii lor. Propunerea de față va fi bine primită, cred, și de d-l ministru Haret. În raportul către M. S. Regele, d-sa face în două rânduri asemenea aluziuni, fără însă să dea gândului său dezvoltarea cuvenită și soluțiunea pentru împlinirea lui. Dar deși cu totul nelămurit asupra acestui punct, totuși d-l ministru înscrie la capitolul „lucrărilor care sunt a se face în curând“ (pagina 407) și „înființarea unui muzeu special de artă religioasă, luându-se poate pentru acest

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

scop, biserica Stavropoleos". Şi mai puţin fericit se exprimă d-sa la p. 364, unde, vorbind de Muzeul religios şi de cel de artă naţională, adaugă: „poate chiar ar fi nimerit ca ambele muzee să fie unite într-o singură instituţiune, pentru care biserica Stavropoleos, reparată şi restaurată, ar servi ca un cadru admirabil". Bisericuţa servind drept încăpere pentru două muzee, este inadmisibil! Cadrul ei este prea mic chiar numai pentru colecţia religioasă. Într-însa nu se vor putea pune decât câteva din odăjdiile şi obiectele sfinte cele mai frumoase din colecţie; acelea însă numai care de obicei se află într-o biserică, şi nimic mai mult. Nu deci drept cadru, ci ca centru al unui muzeu va trebui luată biserica. Cele patru laturi ale clădirii ce s-ar ridica în jurul bisericii ar servi pentru diferitele secţiuni ale unui adevărat Muzeu naţional, un depozit al tuturor rămăşiţelor şi produselor noastre artistice. Clădirea, după cum am spus, ar fi în stilul vechi românesc, cum l-am mai apucat pe la începutul secolului trecut. Înspre stradă, o faţadă simplă, dar impunătoare: un brâu despărţitor între caturi, chenaruri în jurul ferestrelor şi alte puţine ornamente sub streaşina cea largă; în curte, un pridvor cu arcade, sprijinite pe coloane frumos sculptate. Două din aripile zidirii ar fi întrerupte prin porţi boltite; deasupra celei dinspre Calea Victoriei s-ar înălţa o turlă, întrerupând astfel monotonia liniei drepte. Bisericuţa, în mijlocul verdeţii şi închisă în cadrul pentru care a fost făcută, ar da întregului complex însemnătatea unei oaze binefăcătoare şi instructive totodată, în mijlocul Bucureştilor chiar. Înfăţişându-se astfel, Muzeul naţional ar căpăta influenţa pe care trebuie să o aibă, dar pe care nu a exercitat-o până în prezent o asemenea instituţie de cultură. După ce orbeşte am cheltuit milioane şi prin proiectele cele mai grandioase am ademenit arhitecţi străini, fără nici un rezultat, cred că a sosit vremea să ne cumineţim, oprindu-ne la planuri mai modeste dar posibil de realizat, cum ar fi de pildă acesta. Căci statul ar putea să stabilească numai planul întregii clădiri, mărginindu-se deocamdată la executarea unei părţi numai a lucrării, a faţadei în primul rând. Cheltuielile astfel repartizate ar fi lesne suportate de bugetele anuale. Începutul odată făcut, după ce statul va fi ridicat prima aripă, am convingerea că nu vor întârzia să vină în ajutor şi daniile particularilor. Mulţi, desigur, vor fi amăgiţi să clădească câte o secţie a muzeului, care, purtând numele donatorului, ar eterniza într-un mod atât de strălucit fapta cea bună (...). Am plătit prea scump încercările nechibzuite de până acum, pentru a nu trage cel puţin un folos din ele. Să nu se ia deci o hotărâre parţială pentru Stavropoleos, înainte de a se fi conceput un plan definitiv, îmbrăţişând toate aşezămintele noastre de cultură. Am comite o greşeală nouă şi neiertată – contra căreia se vor găsi însă destule voci care să se ridice – dacă am construi, după cum au anunţat unele ziare, o galerie provizorie de fier şi sticlă, pentru Muzeul religios, în jurul Zlătarilor. Să-şi dea dar bine seama de marea răspundere ce o poartă, aceia care au ultimul cuvânt în chestiuni atât de însemnate.

*

Adaos din 1936. S-au reprodus întocmai şi aceste prime articole cu caracter muzeografic – de acum 33 de ani – deoarece, din cauza noii dărăpănări a bisericii încă neterminate, chestiunea mutării ei devine din nou actuală, după cum se vede din concluziile cu care se încheie acest volum. Frescele dinspre nord sunt scorojite de intemperii, iar cele dinspre sud decolorate de soare, brâurile şi alte părţi ale tencuielii măcinate, reclamând o grabnică reparaţie. Interiorul bisericuţei n-a fost terminat. Strivită cum este între palatele bancare şi disproporţionat de înalta nouă clădire – aşa zisul muzeu – bisericuţa e cu totul pierdută în acest mediu nepotrivit. De aceea propun din nou ca ea să fie transportată – mijloacele tehnice fiind azi şi mai perfecţionate – în curtea centrală a muzeului, sau, de nu se poate muta, să fie reclădită la noua sa destinaţie, unde i se va da cadrul cuvenit şi o nimerită utilizare, după cum se arată în concluzii.

Andrei Pippidi, *Bucureşti: istorie şi urbanism*,
Editura DominoR, Iaşi, 2002, pp. 93-101

Vechea Biserică Stavropoleos

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

PATRIMONIU

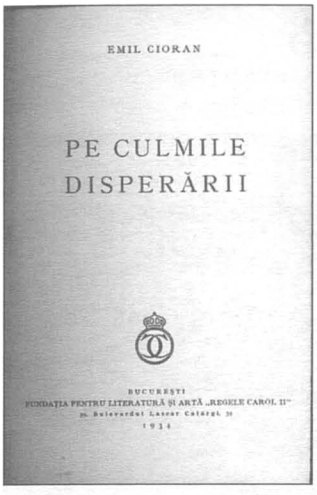

Emil CIORAN, *Pe culmile disperării*
Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1934

Oricât m-aş fi zbătut eu în această lume şi oricât m-aş fi separat de ea, distanţa dintre mine şi ea n-a făcut decât să mi-o facă mai accesibilă. Deşi nu pot găsi un sens în lume, un sens obiectiv şi o finalitate transcendentă, care să arate înspre ce evoluează lumea şi la ce ajunge procesul universal, varietatea de forme a existenţei a fost totuşi în mine un prilej de veşnice încântări şi tristeţi. Am avut momente când frumuseţea unei flori a justificat în faţa înţelegerii mele existenţa unei finalităţi universale, precum o pată în puritatea unui azur a fost de natură a-mi ataca verva pesimistă. Cei ce interiorizează peste măsură, descopăr în cel mai insignifiant aspect al naturii o revelare simbolică.

Oare tot ceea ce am văzut eu în viaţa mea, să port în mine? Mă sperie gândul că toate peisajele, cărţile, femeile, vulgarităţile şi viziunile sublime s-au condensat într-un creier şi că o parte din trecutul umanităţii s-a actualizat într-o biată conştiinţă...

Primele poeme ale lui Tristan Tzara
urmate de Insurecţia de la Zürich prezentată de Saşa Pană
Editura Unu, Bucureşti, 1934

Verişoară, fată de pension, îmbrăcată în negru, guler alb,/Te iubesc pentru că eşti simplă şi visezi/Şi eşti bună, plîngi, şi rupi scrisori ce nu au înţeles/Şi îţi pare rău că eşti departe de ai tăi şi că înveţi/La Călugăriţe unde noaptea nu e cald.//Zilele ce au rămas pîn-la vacanţă iar le numeri/Şi ţi-aduci aminte de-o gravură spaniolă/Unde o infantă sau ducesă de Braganza/Stă în rochia-i largă ca un fluture pe o corolă/Şi se-amuză dînd mîncare la pisici şi aşteaptă un cavaler/Pe covor sînt papagali şi alte animale mici/Păsări ce-au căzut din cer/Şi lungit lîngă fotoliul ce-i în doliu/Jos – subţire şi vibrînd – stă un ogar –/Ca o blană de hermină lunecată peste umeri./Dînsa vrea să o ridice dar/Îşi aduce aminte şi îşi mîngîie colierul de pe gît/Pentru că zăreşte cavalerul – şi atît:/Se apropie de bancă sora Beatrice sau Evelina/Profesoară de istorie sau de greacă şi latină/O, de ce cînd se apropie vacanţa/O, de ce trec zilele aşa de rar.../Frunzele şi florile cad ca foile din calendar;/Viaţa-i tristă, dar e totuşi o grădină!...
(Verişoară, fată de pension)

St. BEZDECHI, *Nicolaus Olahus – primul umanist de origine română*
Cuvânt înainte de prof. I. Lupaş, Editura Ram, Aninoasa-Gorj, 1939

... când, nu de mult, colegul I. Lupaş ne-a revelat, nouă celor care nu ştiam de existenţa lui, personalitatea puternică şi luminoasă a lui N. Olahus, trăitor prin prima jumătate a veacului al XVI-lea, şi ne-a făcut cunoscută în linii mari figura acestui cel dintâiu mare european de sânge românesc, cu o adevărată încântare am căutat să prind prilejul spre a mă documenta mai amplu asupra acestui prim umanist al nostru, fecior al boierului Stoian din Argeş, refugiat la Sibiu.

Cum să nu fii cuprins de fiorii unei sfinte emoţii când stai şi te gândeşti că, în vreme ce la noi, oamenii, din pricina veşnicelor lupte sau băjenii la care erau expuşi, nu aveau răgaz să se familiarizeze nici cu buchile, în capitala Ţărilor de Jos, unul de-ai noştri, sfetnic respectat şi iubit al sorei lui Carol Quintul, ţinea corespondenţă întinsă cu Erasmus, prinţul umaniştilor, şi juca rolul unui adevărat mecenat al literelor în toată Europa Centrală?

Rubrică realizată de Serviciul Patrimoniu Cultural. Memorie Comunitară al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ISTORIA CĂRŢII

Căderea după Cioran – un proiect de reconstrucţie filosofică

Despre E. Cioran s-a scris în numeroase registre. Cu preponderenţă i s-a imputat trecutul *verde*, *deocheat*, cum spune Marta Petreu, de parcă aceasta ar fi fost unica sa calitate. Despre Cioran *filosoful* au scris însă puţini autori, poate şi pentru că e greu să asociezi unei construcţii filosofice toate *contaminările* doctrinare care i-au marcat opera. Portretul unui E. Cioran aflat sub incidenţa „căderii", având o conştiinţă încărcată, vinovată şi chiar *nefericită*, analizează criticul şi filosoful Ionel Necula în lucrarea *Căderea după Cioran*, apărută în 2005, la Editura Ideea Europeană (aparţinând Grupului Editorial „Contemporanul. Ideea Europeană", director Nicolae Breban, consilier Aura Cristi). Lucrarea, însoţită de câteva instantanee fotografice sugestive, urmăreşte, cvasi-cronologic, destinul unui scriitor care şi-a asumat *conştient* o anumită experienţă raţională a devenirii umanului. De altfel, critica franceză, de regulă zgârcită cu aprecierile, mai ales la adresa unor *meteci*, l-a asociat pe Cioran cu moraliştii francezi. Rădăcinile scepticismului său vin pe filiera Socrate, Diogene, Pascal, autorul având îndrăzneala de a depăşi sentimentul Facerii, trecând direct la Cădere, odată cu actul dobândirii conştiinţei de sine. Actul *căderii*, interpretat de Cioran drept un *păcat metafizic*, reprezintă rezultatul abandonării purităţii iniţiale, a pierderii „cheii paradisului". Răscumpărarea vinovăţiei se face prin asumarea păcatului şi acceptarea suferinţei, din perspectiva misticii şi a sfinţeniei.

Citită în această cheie, opera lui Cioran poate fi asociată cu o nouă abordare a filosofiei înseşi. Adept al ideilor lui Nae Ionescu, Cioran abandonează idealul filosofului-dascăl şi caută sensul „ultim" al filosofiei, meditaţia nemijlocită, în tradiţie presocratică. Cu riscul „ratării", Cioran îşi propune de la început să recompună o lume iniţială „ce gândea în basme şi vorbea în poezii", şi să restaureze autoritatea Logosului, nealterat de ipostaze publice, oratorice sau rapsodice.

Filosofia practicată la Paris de E. Cioran, diferită de cea din ţară, dar nu fundamental opusă, este o *panoramare egocentrică*, fragmentară şi *apoftegmatică* a discuţiilor legate de destinul uman. Prototipul filosofului risipitor, la modul absolut, a cărui operă se iroseşte în oralitate şi scânteieri geniale, rămâne Petre Ţuţea, cel despre care Cioran mărturisea: „Este singurul geniu adevărat pe care l-am întâlnit vreodată" (Cioran, *Caiete*, I, p. 270). Spre deosebire de Ţuţea, obligat de împrejurări potrivnice să-şi consume geniul în puşcărie sau în anonimatul citadin bucureştean, E. Cioran are privilegiul de a-şi expune într-un mediu cosmopolit şi într-o limbă de o elevată fineţe culturală, ideile, astfel încât dezamăgirile şi obsesiile sale au schimbat însuşi statutul filosofiei moderne, infuzându-i exact atâta subiectivitate de câtă avea nevoie pentru a se întoarce la rosturile sale iniţiale.

Experimentat printr-o serie de lucrări anterioare (*Emil Cioran – scepticul nemântuit, Aurel Cioran – fratele din leprozerie*, dar şi prin analiza operei lui Ion Petrovici: *I. P. – în vizorul securităţii* şi *I. P. – un capitol de filosofie românească*), Ionel Necula (n. 1950, comuna Lieşti, jud. Galaţi), autor ce trăieşte la Tecuci, urmăreşte *pas cu pas* biografia lui Cioran, refăcând atât tabloul familial, cât şi, pe cât posibil, experienţele spirituale trăite în exil. Sursele de inspiraţie fundamentele rămân scrierile lui Cioran, în special *Caietele,* dar şi interviurile, atât cu autori din ţară, cât mai ales cele acordate unor exegeţi din străinătate. Exemplare rămân lucrările *Pro şi contra Emil Cioran* (Ed. Humanitas, 1998), *Ţara mea* de Emil Cioran (Ed. Humanitas, 1996, reeditare a volumului *Mon pays*, apărut la Paris în anii '50), *Privilegiaţi şi năpăstuiţi. Scrisori către Arşavir Acterian* (Ed. Institutul European, 1992), dar şi lucrările unor memorialişti, precum Sanda Stolojan, *Nori peste balcoane* (Ed. Humanitas, 1996) sau Monica Lovinescu, *La apa Vavilonului* (vol. I, Ed. Humanitas, 1999).

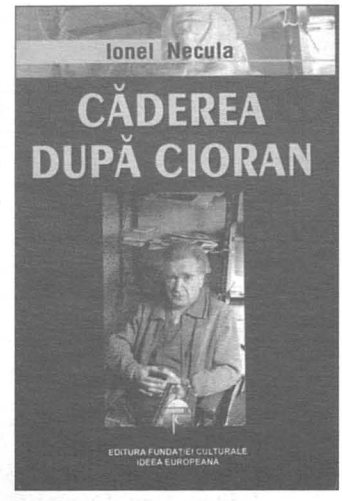

Dintre cărţile lui Cioran însuşi, invocate în acest demers, suplimentar faţă de amintitele *Caiete*, amintim: *Despre neajunsul de a te fi născut*, *Pe culmile disperării*, *Scrisori către cei de acasă*, *Singurătate şi destin*, *Lacrimi şi sfinţi*, *Mărturisiri şi anateme*, *Tratat de descompunere* ş.a.

Dacă despre familia scriitorului, anturajul parizian în care şi-a desfăşurat existenţa, relaţia cu editorii şi criticii, lăsăm cititorului prilejul de a-şi exercita spiritul de curiozitate, nu trebuie să ignorăm un aspect cu totul special al gândirii sale, numit de Ionel Necula cu un termen ad-hoc – „cioranizarea". În accepţia autorului studiului, „cioranizarea" este o formă inedită de filosofare, o abordare în cheie tragică a motivului disperării. Deşi, trebuie să recunoaştem, în limba română cuvântul *cioară*, cu derivatele sale, inclusiv invocatul „cioranizare", poate avea şi un sens peiorativ, faptul că un concept filosofic poartă numele celui ce l-a creat este meritoriu. Asta ne aduce aminte de cuvintele lui Nae Ionescu, care spunea în 1923: „Cel care se va uita în ochii lui Descartes şi îi va spune «Eu sunt» va fi un mare gânditor. Chiar dacă o va face în româneşte sau pe *ţigăneşte*." (!) Evident, Cioran s-a pronunţat în limba franceză, pe care şi-a însuşit-o până la identificare. Spre deosebire de Kant, spirit matematic, lucid, lipsit de frisoane subiective, Cioran îşi asumă deliberat toată galeria de sentimente individuale. Ionel Necula acordă, în cartea sa, noţiunii de *cioranizare* „un sens vitalist fecund, ce surprinde zbuciumul lumii împreună cu toată neliniştea subiectivă şi toată gama stărilor de spirit" (*op. cit.*, p. 44). Într-un sens larg, *cioranizarea* este adaptarea, la condiţiile locale, a franţuzescului *mal de siècle*.

Meritul cărţii este şi acela de a evita, cu eleganţă, capcana politicului. E. Cioran e privit exclusiv prin prisma gânditorului. „E. Cioran – un amateur du désastre", îl numea academicianul Jean d'Ormesson pe compatriotul nostru, autorul cărţii evidenţiind rolul de Casandră al lui Cioran, cel „cu verbul înmuiat în toxină". Cicălitor, cobitor, piază rea, E. Cioran a anticipat crizele Occidentului, inclusiv ceea ce s-ar numi „sfârşitul istoriei", punctul ultim al căderii. Cu adăugirea că la o nouă ediţie ar putea fi evitate şi unele greşeli tipografice, cartea rămâne un reper editorial în analiza operei lui Cioran. (*M. NENCESCU*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar EMIL CIORAN

Emil Cioran – un veac de lehamite românească

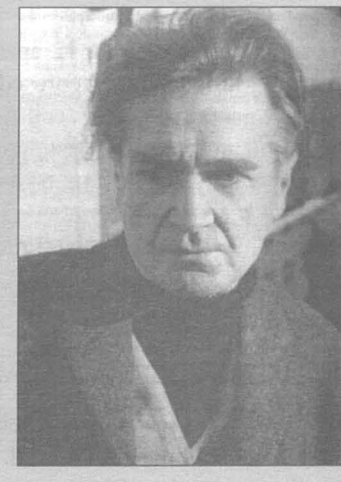

Ce rămâne în conştiinţa publică după trecerea în eternitate a lui Emil Cioran? Unii ar vrea să domine scandalul. Regizorul Sorin Ilieşiu, colaborator al lui G. Liiceanu în realizarea celebrului film documentar despre Cioran, filmat la Paris în 1993, cerea, nici mai mult nici mai puţin, decât „o anchetă penală internaţională" pentru a stabili cine se face vinovat de „înstrăinarea arhivei Cioran". Cum totul s-a dovedit a fi o simplă *vânzare*, fără să existe şi documente oficiale în acest sens, cererea a căzut în desuetudine. Alţii au câştigat o avere de pe urma lui Cioran. Doamna Laurence Tacou, al cărui tată, emigrant român cu sânge machedonesc, a fost, între alţii, editor şi confesor al lui Cioran, ar fi câştigat 300.000 de euro dintr-o tranzacţie cu prea multe semne de întrebare ca să nu stârnească suspiciuni. Doamna Eleonora Cioran, cumnată a scriitorului, ca văduvă de frate, s-a ales şi dânsa cu puţin peste 10% din suma totală licitată din vânzarea unor obiecte personale. Dl Liiceanu, deşi a avut manuscrisele lui Cioran la dispoziţie mai bine de doi ani, a pierdut dreptul de preemţiune, prin cumpărarea spectaculoasă a dlui Brăiloiu şi donaţia *gratuită* către Academia Română. Totul a plecat de la faptul că Emil Cioran, spre deosebire de C. Brâncuşi, *nu a lăsat testament*. Să fi bănuit el câte ceva despre spiritul românesc? Realitatea este că Cioran a fost un scriitor *de export*, un bun de care România s-a dezis oficial mai bine de patru decenii. De la propaganda oficială promovată de adepţii cominternişti în anii '50, care i-au negat opera cu desăvârşire, la sofisticatele analize privind procentul de *verde* în sângele „scepticului de serviciu" practicate de noii propagandişti stipendiaţi de Societatea Soros, critica românească, cu meritorii excepţii, rămâne încă datoare lui Cioran. Excepţie fac şi autorii promovaţi în acest grupaj. Şi nu sunt singurii. Analiza operei lui Cioran, dincolo de patimi, şi cu suficientă *empatie* care să depăşească lehamitea ce răzbate din scrierile sale, este o sarcină pentru viitorii critici şi analişti. La fel cum posteritatea lui L. Blaga s-a constituit târziu, după moartea poetului, sau cum spiritul lui C. Noica mai este invocat de puţini dintre foştii apropiaţi – între care cel mai consecvent rămâne academicianul Al. Surdu – şi E. Cioran are nevoie de timp pentru a intra în conştiinţa publică.

Nu prin panourile ce au invadat oraşul – oare cine le plăteşte şi de ce? – va deveni Cioran un scriitor iubit de români, ci prin exegeza care va explica, în parte, şi *lehamitea* lui Cioran faţă de români şi România. Iar asta este o sarcină a viitorului.

CRONICAR

O licitaţie şi mai multe semne de întrebare

În preajma centenarului Emil Cioran (8 aprilie 1911, Răşinari – 20 iunie 1995, Paris), Casa de Licitaţie „Binoche et Giquello", specializată în valorificarea de manuscrise, autografe şi obiecte personale provenind de la personalităţi, a organizat la Hotelul Drouot Richelieu din Paris, templul francez al licitaţiilor, o sesiune de vânzare de manuscrise. În total, au fost licitate 95 de loturi – între care piese provenite de la mari scriitori contemporani, precum Valéry, Sartre, şi chiar de la poetul Gherasim Luca, considerat teoretician al suprarealismului. Finalul glorios al sesiunii a aparţinut lui Emil Cioran, cu un lot de 122 de piese, majoritatea manuscrise, respectiv *corespondenţa* cu fratele său aflat în ţară, Aurel. Nu au lipsit nici câteva obiecte care de obicei nu sunt licitate, precum *Diploma de bacalaureat*, sau câteva dintre numeroasele *Carnete de student*, întârziat, ale lui Cioran. Piesa de rezistenţă a constituit-o însă o variantă a manuscrisului lucrării *Îndreptar pătimaş*, al cărui preţ de pornire a fost de 8–10.000 de euro. Celelalte piese ale colecţiei nu au fost evaluate la mai mult de 500–600 de euro fiecare, potrivit presei franceze. În plus, organizatorii au ţinut să sublinieze – poate pentru a atrage mai mulţi cumpărători – că autorul, trăitor la Paris încă din anii '40, a străbătut în tinereţe o experienţă fascistă, amănunt cu totul exterior licitaţiei.

Surpriza a plecat de la faptul că, în ciuda evaluării iniţiale destul de modeste, autorităţile române au rămas mult timp fără reacţie în faţa acestui eveniment. Cu toate că suma licitată nu depăşeşte nivelul unei „borduriade" de sector, *nimeni* nu a părut sensibil la ideea recuperării „operei" cioraniene (în fapt, un segment, e drept important, dintr-o operă cu totul vastă şi având alte valenţe decât cele relevate de piesele scoase la licitaţie).

Într-un cuvânt, întreaga „colecţie Cioran" a fost adjudecată de un singur licitator, omul de afaceri român *George Brăiloiu*, care la chiar câteva zile de la cumpărare a donat manuscrisele, *cu titlu gratuit*, Academiei Române.

În ciuda a numeroase semne de întrebare stârnite de această licitaţie – perfect legală, se pare, din punctul de vedere al autorităţilor franceze, care au încasat numai din impozite frumoasa sumă de 105.000 euro – câteva întrebări au rămas, totuşi,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

fără răspuns: 1) cum au ajuns o parte din manuscrisele cioraniene *la tomberon*, fiind recuperate de o îngrijitoare mai atentă care a făcut ulterior avere din vânzarea lor; 2) cât de legală a fost scoaterea din țară a unor piese din Arhiva Cioran, ce s-au regăsit inclusiv pe lista de licitație; 3) cine sunt intermediarii și, mai ales, beneficiarii unei asemenea *afaceri*, mai puțin comună în spațiul cultural românesc.

În lipsa unor răspunsuri specifice, vom constata că suma totală, declarată de câștigător, pentru adjudecarea manuscriselor, a fost de 500.000 de euro, bani acoperiți integral din fonduri proprii de un român ce nu are nici o legătură cu mediul cultural și scriitoricesc.

Prezent pe data de 12 aprilie a.c. în Aula Academiei Române, unde în prezența dlui acad. Marius Sala, vicepreședintele înaltului for științific, și a dlui acad. Florin Filip, directorul general al Bibliotecii Academiei, dlui George Brăiloiu i s-a decernat, în cadru solemn, înalta diplomă „Distincția academică". Cu acest prilej, i-am adresat dlui Brăiloiu câteva întrebări, la care d-sa a avut amabilitatea să ne răspundă *cu titlu exclusiv*:

George Brăiloiu

Î: *Ce motivație dați gestului dumneavoastră generos?*

G.B.: Gestul meu se dorește a fi un simbol, într-o lume care are nevoie de simboluri.

Î: *Ce alte instituții din țară v-au contactat pentru această donație?*

G.B.: Am fost sunat, la telefon, de ministrul Culturii, dl Kelemen, care m-a felicitat pentru gestul meu, dar ceea ce a contat a fost solicitarea dlui acad. Eugen Simion, care m-a încredințat că de aici înainte Academia Română va valorifica cum se cuvine moștenirea Cioran.

Î: *Ați premeditat gestul dumneavoastră?*

G.B.: Hotărârea de a licita am luat-o spontan. Am citit în presa franceză despre licitație și mi-am trimis agentul – eu mă aflam la New York – să se intereseze de condiții. M-am înscris în ultima clipă, știut fiind că trebuie îndeplinite anumite condiții privind bonitatea. Principala mea teamă a fost lipsa de timp.

Î: *V-ați gândit, de la început, la o sumă maximă până unde puteați licita?*

G.B.: Nu am avut un plan concret. Am licitat pentru toate piesele, iar la final Casa de licitații a invocat clauza ca un singur client să cumpere tot lotul. Suma totală o știți deja…

Î: *Ce așteptați, în urma gestului dumneavoastră?*

G.B.: Onoarea ce mi s-a făcut prin acordarea distincției academice depășește sfera aspirațiilor mele obișnuite. Nu doresc publicitate, iar acum chiar regret că am acceptat să-mi dezvălui numele și ocupația. Pentru cinstea lui Cioran, ar fi trebuit să-mi păstrez anonimatul.

Acad. Eugen Simion (centru), însoțit de vicepreședintele Academiei Române, acad. Marius Sala, acordă „Distincția academică" dlui George Brăiloiu

Cu precizarea că dl acad. Eugen Simion a promis editarea integrală a operei lui Emil Cioran în colecția „Pleiade", în limba română, sens în care vor fi valorificate atât manuscrisele recent donate de dl Brăiloiu, dar și cele aflate deja la Biblioteca „Astra" din Sibiu, nu ne rămâne decât să sperăm că un astfel de gest de mecenat cultural se va repeta și în cazul manuscriselor lui C. Noica, scoase astăzi din circuitul public. Sau poate că va trebui să așteptăm o nouă licitație la Hotelul Drouot Richelieu.

CRONICAR

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

E.M. Cioran – exilul şi melancolia

Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA
Universitatea „Petru Maior", Târgu-Mureş

Abstract

Assuming his condition of exile, Cioran investigates the space of a generic universality, liberated from the grip of the national references. The consciouness of exile generates to him a contradictory flow of melancholy, a state which is present on an ontological and literary plan. The role assumed consciously, that of a social marginality, confers to Cioran the right to look skeptically to the social realities. On the other side, Cioran's relations with his native country are included in the category of contradictory, oxymoronic feelings.

Keywords

Negative utopia, metaphysical exile, devaluation of signs, atemporal hybris.

Considerând că opera lui Cioran „prezintă o omogenitate surprinzătoare a temelor şi atitudinilor", Sorin Alexandrescu nu face altceva, într-un capitol din *Privind înapoi, modernitatea*, decât să enunţe trăsătura esenţială a cugetătorului: constanţa în reacţiile scripturale, asiduitatea mereu reînnoită în a desemna aceleaşi teme de meditaţie, relevanţa unui stil care este egal cu sine, recurent, refuzând orice avatar, un stil monadic şi, în aceeaşi măsură, deschis unei pluralităţi de lecturi. Se ştie, apoi, că opera lui Cioran nu este decât o sumă de fragmente, eliberate de orice voinţă de construcţie, fragmente „construite" deliberat în acest mod, din oroarea filosofului faţă de orice sistem, faţă de orice autoritate ontologică sau epistemologică, fie că aceasta se manifestă în lumea reală, fie că se concretizează într-un spaţiu al ideilor. Libertatea asocierilor, gustul foarte subtil al paradoxului, ideaţia dezbărată de morgă imprimă frazei cioraniene tensiunea sa lăuntrică, dinamismul trăirii şi al rostirii. Se poate spune, de asemenea, că între biografia şi scriitura lui Cioran există numeroase punţi, filiaţii, legături fie subtile, implicite, fie mai aparente. De aici, din acest paralelism biografie/scriitură rezultă şi dihotomia tematică ce l-a urmărit pe Cioran mereu; istoria şi utopia sunt ambivalenţele dihotomice care alimentează, cu o energie sporită, substanţa filosofului. Mereu ruinată în faţa unei istorii isterizate, utopia e, rând pe rând, aclamată şi denigrată. Semnele ei sunt intervertite, după cum istoria este ignorată ori refuzată cu ostilitate. Textul este el însuşi scena unei astfel de confruntări, nu lipsite de patetism, între istorie şi utopie, fapt exprimat limpede de Sorin Alexandrescu: „Locurile de enunţare ale lui Cioran, *aici* şi *acolo*, se intervertesc, dar nu-şi schimbă valoarea: acum Cioran priveşte din Paris cu o anume melancolie Bucureştiul *de acolo*. Subiectul se găseşte *aici* sau *acolo*, mereu în situaţie de inferioritate faţă de Celălalt: orice poziţie de enunţare este probabil blestemată. Regimul vostru a distrus Utopia, dar ea trăieşte mereu pentru voi, pare să spună Cioran, pentru că voi, *acolo*, nutriţi utopia unui *aici* mai bun; or, noi ştim aici, în Vest, că utopia nu mai există nicăieri în lume. Istoria a urmat un alt curs decât cel visat de Cioran în tinereţe şi a dus la crearea unei utopii negative, ceea ce a distrus ideea de Utopie însăşi". Între implicarea activă în istorie (sau mesianismul) din *Schimbarea la faţă a României* şi ignorarea istoriei se circumscrie destinul gânditorului ce va fi pus în faţa a două opţiuni decisive, ce îl vor marca definitiv. O primă opţiune e aceea a exilului, acest „non-loc", cum îl denumeşte Sorin Alexandrescu. A doua alegere e fixarea în canoanele altei limbi; dezrădăcinării îi urmează o căutare îndârjită a unei noi identităţi. Sau poate avem de a face aici cu o manevră de camuflare, cu un soi de tehnică a pseudonimului strecurată subtil în strategiile lingvistice oferite de noul idiom? Sorin Alexandrescu crede că e vorba de o agresiune a gânditorului împotriva lui însuşi: „Alegerea limbii ca şi cea a locului de enunţare este un act de violenţă îndreptat de Cioran împotriva lui însuşi. Scitul care era se împăca greu cu acest idiom rafinat, civilizatul care a devenit regretă prospeţimea limbii pierdute. Discursul nu aderă la om, orice acomodare este o pierdere. «Subjugat» de noua limbă, scitul moare: odată cu limba, se afundă în trecut, devin amintiri peisajele copilăriei şi butadele incendiare ale tinereţii (...)".

Exilul a reprezentat, fără îndoială, pentru Cioran, în egală măsură sfâşiere lăuntrică şi eliberare, refugiu şi damnare, resemnare şi clamare a unui destin dezrădăcinat. Lipsa de determinaţii naţionale, care este condiţia exilatului, pierderea identităţii pe care o resimte apatridul sunt compensate, într-un anume fel, de regăsirea acestuia într-un spaţiu al universalităţii, al unei umanităţi generice, eliberată de strânsoarea reperelor naţionale. Exilul lui Cioran devine, aşadar, tot mai mult un exil cu conotaţii metafizice, astfel încât termenii de *aici* sau *altundeva* îşi pierd determinaţiile strict geografice, căpătând contururi mai degrabă simbolice, cum observă şi Sorin Alexandrescu: „*Inapartenenţa* ar putea încă să exprime o singurătate socială, dorinţa de un *altundeva* indefinibil ne face să presimţim un orizont nou, iar *exilul metafizic* des-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

chide discuția asupra ontologicului. Calea care duce de la un fapt istoric concret la drama metafizică e lungă; textele românești arată că ea a fost riguros urmată de Cioran. Trăind *experiența concretă* a exilului și adâncind-o fără încetare, a descoperit în profunzimile ei sensul de exil *metafizic*". Melancolia este, cum observă Sorin Alexandrescu, un topos recurent în fragmentele filosofice ale lui Cioran. Această stare sufletească de o ambiguitate neîndoielnică, cu contururi fluctuante, e alcătuită din plictiseală, din absența ființei iubite ori a unui principiu spiritual cu caracter integrator, din nostalgia a ceva nedefinit și propensiune spre un absolut abia întrezărit, din *urât* și *dor*. Conștiința exilatului, conștiința unui marginal, în fond, este, astfel, dominată, marcată decisiv de impactul cu fluxul contradictoriu al melancoliei, stare ce instalează ființa într-un spațiu – deopotrivă ontologic și scriptural – de o incertitudine copleșitoare, fapt remarcat de Sorin Alexandrescu: „Operatorul «melancolie» joacă un rol important în gândirea lui Cioran. Am văzut că toți termenii pozitivi situați ca definitorii pentru această gândire se prăbușeau înainte de a putea stabili un univers coerent de semnificație. Melancolia, dimpotrivă, cuibărită în negativ, pare să poată distinge între mai multe *roluri* pe care lui Cioran îi place să le joace, situate toate în *marginalitatea* socială și metafizică, marginalitatea profetului, a ratatului, a exilatului, a scepticului (*le douteur*), rol pe care Cioran și-l atribuie în *La chute dans le temps*".

Oricâte resorturi psihanalitice ori psihanalizabile i s-ar putea atribui, cert este că *melancolia* este produsul unei agresiuni asupra conștiinței, traumă ce va stărui în eul abisal al gânditorului și-i va marca scriitura, destinul, felul de a se raporta la lume ori la semeni. Metafora emblematică pentru această postulare a melancoliei ca element generator al ființei și scrisului lui Cioran i se pare lui Sorin Alexandrescu imaginea unui „om singur în spatele unei ferestre, inactiv, privind, nemișcat, lumea mișcătoare, alunecoasă, efemeră, de afară". E metafora solitudinii absolute, a prezenței eului în fața unei alterități pe care caută să o abolească prin irealizare, prin uitare, prin exercițiul dizolvant, de această dată, al privirii. Condiția de marginal a lui Cioran, de ființă ce refuză cu vehemență orice instituționalizare, schițată de Sorin Alexandrescu în studiul *Cioran a doua zi după revoluție*, este, fără îndoială, una ce presupune și un refuz al modernității. Cioran e un gânditor aflat în răspărul veacului său, un veac al tuturor pluralismelor și simulacrelor. E limpede că Cioran are conștiința relativității propriului discurs, oscilând între marginalitate și universalitate. Din acest unghi, comparația între Cioran și Diogene cinicul nu este deloc lipsită de temei. Și Cioran și Diogene sunt ființe ce-și refuză orice angajament social, ce stau în penumbra socialului, chiar dacă Diogene, spre deosebire de Cioran, are și gesturi spectaculare. Cioran este, s-ar zice, un antimodern prin definiție, ce percepe lumea modernității ca pe o lume a semnelor devalorizate, a simulacrelor, a aparențelor fără conținut, în care discursurile, de o deconcertantă pluralitate și de un copleșitor polisemantism, nu mai pot fi auzite, percepute, înțelese. De-aici vocația nihilistă a lui Cioran, de-aici radicalismul său antimodern care, însă, nu propune un program compensatoriu, o alternativă lămurită, cum bine precizează Sorin Alexandrescu: „La nivelul tuturor temelor reflecției sale și, deopotrivă, la nivelul scriiturii sale, Cioran nu opune unei modernități atât de disprețuite nici o valoare postmodernă, nici o alternativă afirmativă, fondată pe o altă dinamică socială, ci niște valori net antimoderne, inspirate de o eternitate fără transcendență și de o înțelepciune în care credința nu s-a manifestat niciodată".

Una dintre aporiile ce au devenit aproape locuri comune în receptarea operei lui Cioran este raportul dintre integrare și înstrăinare, dintre identitate și ruptură în opera gânditorului. Marele singuratic și marele sceptic de serviciu al epocii noastre, Cioran a exprimat, în aforismele sale, neputința funciară de a se ataşa unei identități naționale ferme, într-o proiecție afectivă deziluzionată, în care refuzul fixării se traduce într-o nevoie fundamentală de căutare a propriilor rădăcini, chiar dacă acestea se identifică adesea cu neantul ontologic: „Când te gândești la celelalte țări mici, care n-au făcut nimic și se complac în inconștiență sau într-un orgoliu vid, nejustificat, atunci nu-ți poți reține admirația pentru lucidițăile României, căreia nu-i e rușine să-și bată joc de ea însăși, să-și scuture neantul în autodispreț sau să se compromită într-un scepticism dizolvant". Foarte ilustrativ pentru această dialectică a identificării și distanțării de imaginea identitară a patriei sale este volumul *Mon pays* (*Țara mea*), apărut în ediție bilingvă la Ed. Humanitas, în 1996. „Specialist al obsesiilor", așa cum se și recunoaște, Cioran mărturisește, în *Mon pays*, obsesia identitară românească, pasiunea pe care o nutrea, în acea perioadă, pentru propria sa țară, cu destinul său marginal, cu geografia sa istorică deteriorată de vitregia unui hybris atemporal și metafizic: „Eram departe de-a fi împlinit treizeci de ani, când s-a întâmplat să fac o pasiune pentru țara mea; o pasiune disperată, agresivă, din care nu exista scăpare și care m-a hărțuit ani de-a rândul. Țara mea! Voiam cu orice preț să mă agăț de ea – și nu aveam de ce să mă agăț. Nu-i puteam găsi nicio realitate, nici prin prezentul și nici prin trecutul ei. Plin de furie, îi atribuiam un viitor, i-l născoceam, îl înfrumusețam, fără să cred o clipă în el. Am sfârșit prin a-l ataca, acest viitor, prin a-l urî: am scuipat pe utopia mea. Ura mea iubitoare și delirantă era așazicând lipsită de obiect; țara mea se transforma în pulbere întâlnindu-mi privirea". Atașamentul față de propria sa țară este, pentru Cioran, din specia acelor sentimente paradoxale, contradictorii și oximoronice, în care iubirea și ura, atracția și respingerea se întrepătrund până la indistincție. Pasiunea sa adesea denigratoare nu are drept finalitate decât asumarea de către propria sa țară a unui destin care să iasă din conul de umbră al anonimatului istoriei. Forța, vitalitatea, grandoarea sunt mai degrabă proiecții ale unei voințe de legitimare istorică a propriei națiuni: „O voiam puternică, fără de măsură, nebună, asemeni unei forțe malefice, unei fatalități ce ar fi făcut să tremure lumea, și ea era mică, modestă, lipsită de atributele care alcătuiesc un destin. Când mă aplecam asupra trecutului ei, nu descopeream decât servitute, resemnare și umilință, iar când mă întorceam către prezent, mă întâmpinau aceleași defecte, unele deformate, altele rămase intacte. O cercetam fără cruțare și cu o asemenea frenezie de a descoperi în ea *altceva*, încât frenezia aceasta mă făcea nefericit, atât era de *clarvăzătoare*".

Între orgoliul vizionar și transfigurator al tânărului filosof și destinul mediocru al țării din care face parte distanța este considerabilă. De fapt, Cioran nu face altceva decât să contureze, în cărțile sale de început, un chip ideal al României, mai degrabă o proiecție ideală, o geografie utopică, întreținută și susținută de elanul său vizionar: „Am ajuns

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

atunci să înţeleg că ţara mea nu rezistă în faţa orgoliului meu, că oricum, confruntată cu exigenţele mele, ea se dovedea neînsemnată. Oare nu atunci am ajuns să scriu că aş fi vrut să se întâlnească în ea «destinul Franţei şi populaţia Chinei»? (...) În loc să-mi îndrept gândurile spre o aparenţă mai consistentă, m-am ataşat de ţara mea, presimţind că ea urma să-mi ofere pretextul unor chinuri nesfârşite şi că, atâta vreme cât aveam să visez la ea, voi avea la dispoziţie un nesecat izvor de suferinţă. Găsisem şi aveam la îndemână un infern inepuizabil, în care orgoliul meu putea să ajungă la exasperare *pe socoteala mea*". Ataşamentul pentru România este perceput ca o sancţiune gnoseologică, ca o formă de donquijotism şi de profetism iluzoriu. Ţară fără destin, România nu e mai puţin un produs ideologic al unor conştiinţe ce îşi caută propria legitimare ontologică prin asumarea legăturii indisolubile cu ţara lor („Iar iubirea aceasta devenea o pedeapsă pe care o reclamam împotriva mea şi un donchihotism feroce. Discutam la nesfârşit despre soarta unei ţări fără de soartă: am devenit, în sensul propriu al cuvântului, un profet în pustiu"). Identitatea filosofului e legată până la exasperare de cea a spaţiului matricial care îi legitimează fervorile şi disperările. Referindu-se, în *Mon pays*, la *Schimbarea la faţă a României*, Cioran îşi radiografiază cu luciditate obsesiile şi trăirile excesive pe care destinul propriei ţări i le-a provocat. „Setea de inexorabil" din care au pornit pasiunile pătimaşe ale filosofului, torturile şi vegherile sale, care seamănă tot mai mult, cum se precizează „cu ale altcuiva", din unghiul distanţării temporale şi afective, îl transpun pe Cioran într-un spaţiu al raţionalităţii care discerne, în oglinzile trecutului, chipul tulburat al adolescentului însetat de absolut şi dezgustat de certitudini: „Am scris în vremea aceea o carte despre ţara mea: pesemne că nimeni nu şi-a atacat ţara cu o violenţă asemănătoare. A fost elucubraţia unui smintit. Însă în negaţiile mele era o asemenea flacără, încât acum, după trecerea anilor, mi-e greu să cred că nu fusese o iubire răsturnată, o idolatrie pe dos. Era, cartea aceea, asemenea imnului unui asasin, era teoria ţâşnită din rărunchi a unui patriot fără patrie. Pagini excesive, care au permis unei alte ţări, duşmane alei mele, să le folosească într-o campanie de calomnie, şi, poate, de adevăr. Puţin îmi păsa! Mi-era sete de inexorabil. Şi până la un anumit punct îi eram recunoscător ţării mele pentru că îmi dădea un prilej de chin atât de formidabil. O iubeam pentru că nu putea răspunde aşteptărilor mele. Era un ceas bun: credeam în prestigiul pasiunilor nefericite".

Aporiile identitare care dau relief scrierilor lui Cioran au un conţinut fluctuant, fiind născute din unduirile paradoxului şi din alcătuirile baroce ale oximoronului. Iubirea presupune şi revolta sau ura, după cum ataşamentul are drept corolar necesar repulsia ori implicarea pasională resentimentară: „Îmi plăcea nespus să fiu pus la încercare: şi încercarea supremă îmi părea tocmai faptul de a mă fi născut în ţara mea. Însă adevărul este că în vremea aceea aveam o nevoie neostoită de nebunie, de nebunie îngemănată cu acţiunea. Simţeam nevoia să distrug. Îmi petreceam zilele prefirând în minte imagini ale nimicirii totale". De la ura compensatorie faţă de destinul minor al ţării din care s-a născut, Cioran trece la ura faţă de sine, ce transpare cu deliberare în mai toate aforismele sale. Identitatea sa spartă, ilegitimă, se legitimează tocmai prin această dualitate fortuită pasiune/detaşare, ce conferă originalitate întregii opere a lui Cioran, după cum revelaţiile urii şi ale exasperării de a fi reprezintă liantul unei filosofii resentimentare şi, în acelaşi timp, de o luciditate necruţătoare: „Aşa s-a întâmplat şi cu mine: am devenit centrul urii mele. Îmi urâsem ţara, urâsem pe toată lumea şi întreg universul: nu mai îmi rămâne decât să mă urăsc pe mine: ceea ce am şi făcut pe calea ocolită a disperării".

Nevoia de legitimare a unei identităţi se configurează, astfel, la autorul *Schimbării la faţă a României*, tocmai din conştiinţa unei rupturi, a unei frustrări identitare ferme; identitate şi ruptură sunt termenii unei ecuaţii ontologice şi gnoseologice indisolubil legate de paradoxurile unei gândiri ce se naşte din negaţie mai degrabă decât din afirmaţie, din entuziasm nihilist mai curând decât dintr-un optimism metafizic.

O categorie destul de bine reprezentată în istoria filosofiei e cea a filosofilor esopici sau resentimentari. Filosofia esopică e „filosofia celor care au filosofat din resentiment, a bolnavilor şi malformaţilor din istoria filosofiei", scrie Gabriel Liiceanu în *Junalul de la Păltiniş*. A acelor filosofi a căror gândire a fost puternic influenţată de boală, de meschinăriile şi mizeriile trupului (Kierkegaard, Schopenhauer, Nietzsche, Sartre, Jaspers). Ca să nu mai vorbim de Socrate, care a avut şi el parte de numeroase răzvrătiri ale corpului. Unul dintre aceşti mari bolnavi, ale cărui maladii, umori şi metehne i-au indus un mod cu totul particular de a filosofa, e Cioran. Cum se reflectă tribulaţiile trupului în paginile aforistice ale lui Cioran, care e raportul dintre rană şi literă, relaţia dintre ulceraţie şi gând? Ce proporţie se stabileşte între revelaţiile gândirii şi avatarurile trupului, între elevaţia meditaţiei şi prăbuşirea în abisul corporalităţii? Boala, suferinţa, durerea, constituie, în fond, pentru Cioran, revelatorul conştiinţei, sunt elemente catalizatoare ale ideaţiei filosofice. „Cariera de suferind" a lui Cioran, începută de timpuriu, se înscrie în datele unei personalităţi care îşi aşază deliberat ideile şi idealurile sub semnul psihosomaticului maladiv. Marta Petreu radiografiază corect cariera de pacient a lui Cioran: „Fără loc de muncă (nu uit excepţia din 1936–1937, Liceul «Andrei Şaguna» din Braşov), fără o meserie definitivă, fără venituri, fără proprietate, fără cetăţenie şi fără patrie, deci definibil mai ales prin negaţii, Cioran a avut în schimb o bogată recoltă de simptome maladive şi de boli. O carieră de suferind, altfel spus, şi o identitate de bolnav, prin care şi-a scuzat nu o dată umilitoarea – în propriii săi ochi – inactivitate. La fel, nu o singură dată Cioran s-a declarat liber de orice influenţă livrescă şi fasonat în întregime de bolile şi de fiziologia sa dereglată". Pentru Cioran, boala nu este însă doar degringoladă a organelor sau degradare insidioasă a trupului. E, mai curând, semnul unei treziri a spiritului, revelaţie a lăuntrului esenţial al fiinţei, ea, maladia, nefiind lipsită de o anume „fecunditate spirituală", cum observă filosoful. Iar această accepţiune a bolii e prezentă chiar din prima carte, *Pe culmile disperării*, unde, subliniază Marta Petreu, „boala este prezentă de la început până la sfârşit, conţinutul cărţii fiind format din chiar descoperirile metafizice pe care tânărul autor le-a făcut datorită maladiei. Suferinţa a lucrat în el radical, trezindu-l din somnul organic, din beatifica inconştienţă a vârstei şi din aromitoarea naivitate a sănătăţii, pentru a-l transborda într-o stare care i-a flatat orgoliul: luciditatea". Nu atât inventarul bolilor lui Cioran e demn de interes, cât, mai ales, modul în care aceste boli, simptome sau înclinaţii maladive se răsfrâng asupra ideaţiei filosofice. Glisajul

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

insinuant din domeniul dereglării organice înspre perimetrul conceptului *trăit*, asumat cu fervoare e cu totul revelator pentru destinul filosofului român de expresie franceză.

Boala care l-a urmărit pe Cioran toată viața, ce și-a pus amprenta deopotrivă asupra ritmului vieții și al creației e, însă, insomnia, boală ce decurge dintr-un exces de luciditate și care, precum într-un cerc vicios, amplifică enorm această stare de luciditate, împingând-o la limita suportabilității. Somnul e echivalent cu speranța, în timp ce insomnia predispune la disperare. Somnul reprezintă starea indiviziunii funciare a ființelor, insomnia, ca și suferința în general, e un mod de separare, un „principiu de individuație", astfel încât dacă un corp esențialmente sănătos îl integrează pe individ în mecanismul vieții și al naturii sale umane, boala reprezintă un element de excludere din teritoriul vitalului, o modalitate de separare a omului de propria sa viață, o individualizare drastică a sa. Filosofia autentică, vie, revelatoare decurge, o spune răspicat Cioran în *Pe culmile disperării*, din exercițiul agonal și tragic al bolii, din labirintul fremătător al trupului, după cum spiritul nu e decât expresia sublimată a unei dereglări, a unei disproporții sau insuficiențe organice („Tot ce e profund în lumea aceasta nu poate răsări decât din boală"). Din această asumare și ilustrare a beneficiilor spirituale ale bolii decurge și reacția filosofului la adresa sentimentalilor și a calofililor care își camuflează sentimentele autentice, trăirile intense și profunde sau le înlocuiesc cu sentimentalisme de paradă, cu estetisme fără fundament. Iată de ce, pentru Cioran ceea ce contează cu adevărat e reflecția filosofică, „expresie organică și personală ce urmează fluctuațiile și variațiile dispoziției nervoase și organice", cum se exprimă filosoful. E limpede așadar că avatarurile corporalității, tribulațiile trupului măcinat de boală reprezintă pentru gânditorul român o cale de acces – marcată de suferință, de durere, de luciditate – spre revelațiile metafizicului, fapt remarcat de Marta Petreu: „La Cioran, bolile și durerile au devenit instrument de revelație, și anume de revelație metafizică. Consemnând că urmările durerii sunt mai mari decât acelea ale plăcerilor, Cioran numește (dezordonat, dar sub dezordinea stilistică stă ascunsă o rigoare genuină, țâșnită direct din austeritatea inalterabilă a arhetipurilor) «consecințele durerii» și ale bolilor". Mai mult, Cioran precizează că există grade și ierarhii ale bolilor, în funcție de capacitatea lor de trezire spirituală, de revelare a latențelor metafizice ale conștiinței umane. Pe de altă parte, extazul provocat de suferință (apropierile de extazul mistic sunt pe cât de evidente, pe atât de tulburătoare) nu doar că produce separarea, individuația ce îl smulge pe om din paradisul originar al indiviziunii, dar conduce la regăsirea fondului ultim de trăiri, acela ce relevă esențialitatea ființei, originaritatea și primordialitatea ei. Beneficiile gnoseologice ale suferinței și ale bolii constau așadar în transgresarea limitelor raționale și asumarea unei condiții mistice, sau, cum scrie Marta Petreu: „Suferința i-a activat lui Cioran arhetipurile trăirii mistice, cu expresiile ei complete, cu metaforele ei cromatice, spațiale și cognitive". Individuația și indiviziunea sunt, în fapt, termenii fundamentali ai ecuației metafizice pe care o ilustrează cazul lui Cioran, alături de alte câteva cuvinte cu rezonanță filosofică, precum: culmi, abisuri, înălțare, cădere, zbor, scufundare, gol, plin etc. Boala este, pentru Cioran, mai degrabă un instrument de declanșare a stării de grație, de autorevelare și desăvârșire interioară decât pură degradare a celulelor. E drept, e starea de grație a unei ființe religioase, dar „fără Dumnezeu", a unui „mistic refuzat". În acest fel, conștiința propriului corp și a bolilor ce îl pândesc l-a condus pe filosof pe căile desăvârșirii spirituale, ale unui extaz nu lipsit de valențe mistice. Pentru Cioran, abisurile corporalității au reprezentat dintotdeauna un corolar al reflecției autentice, dezinhibate, pusă în pagină cu rigoare și perfectă stăpânire stilistică a frazei. Boala, „vehicul mistic", cum o caracterizează Marta Petreu, se poate reduce, în cele din urmă, la o treptată, imperceptibilă și ineluctabilă apropiere de moarte, „răul esențial" al condiției umane. Marta Petreu observă că: „nostalgia ne-nașterii și «neajunsul» de-a se fi născut, precum și acuzația că lumea este produsul unui «demiurg rău» vin, în cazul său, din această boală fără leac: din muritudinea ființei umane, din insuportabilul «presentiment al muririi». E un «scandal», e scandalul însuși, ce-l face întruna pe Cioran să plângă". Boala reprezintă, astfel, pentru Cioran, o modalitate de singularizare metafizică, o propensiune spre orizontul solitudinii și al nihilismului. Privit prin prisma maladiilor, a suferințelor ce i-au stimulat și configurat elanul metafizic, Cioran este exilatul metafizic prin excelență. Integrare și înstrăinare, identitate și ruptură, apartenența la un model originar și tendința continuă de a-l depăși, sunt câteva dintre particularitățile determinante ale ideației cioraniene, care se legitimează deopotrivă prin asumarea unei identități originare și prin dezrădăcinare premeditată, prin transgresarea limitelor etnice. Atracție și respingere a propriilor origini, acesta e modelul arhetipal care generează potențialitățile semantice ale textelor lui Cioran, în care paradoxul, ironia cu reflexe cinice și gravitatea existențială se împletesc.

Bibliografie critică selectivă

Sorin Alexandrescu, *Privind înapoi, modernitatea*, Ed. Univers, București, 1999.

Doina Constantinescu, *Cioran și provinciile melancoliei*, Ed. Universității „Lucian Blaga", Sibiu, 2003.

Ion Deaconescu, *Cioran sau mântuirea prin negare*, Ed. Europa, Craiova, 1998.

Mircea A. Diaconu, *Cui i-e frică de Emil Cioran*, Ed. Cartea Românească, București, 2008.

Ion Dur, *De la Eminescu la Cioran*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1996.

Gabriel Liiceanu, *Itinerariile unei vieți: E.M. Cioran; Apocalipsa după Cioran*, ed. a II-a, Ed. Humanitas, București, 2001.

Simona Modreanu, *Cioran sau rugăciunea interzisă*, Ed. Junimea, Iași, 2003.

Ioan Paler, *Introducere în opera lui Emil Cioran*, Ed. Paralela 45, Pitești, 1997.

Marta Petreu, *Despre bolile filosofilor. Cioran*, Ed. Polirom, Iași, 2008.

Valentin Protopopescu, *Cioran în oglindă. Încercare de psihanaliză*, Ed. Trei, București, 2003.

Richard Reschika, *Introducere în opera lui Cioran*, Ed. Saeculum I.O., București, 1998.

Fernando Savater, *Eseu despre Cioran*, Ed. Humanitas, București, 1998.

Eugen Simion, *Cioran, Noica, Eliade, Mircea Vulcănescu*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2000.

Emil Stan, *Cioran. Vitalitatea renunțării*, Ed. Institutul European, Iași, 2005.

Nicolae Turcan, *Cioran sau excesul ca filosofie*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2008.

Ion Vartic, *Cioran naiv și sentimental*, Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2000.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Dincolo de cultură. Reîntoarcerea în iraţional

Prof. univ. dr. Ion DUR
Universitatea „Lucian Blaga", Sibiu

Abstract

Analysing the cultural options of young Cioran, we could find, beyond the metaphysical option, the dominant interest for image. Being a generic-behavioural womb, Cioran's image upon the inter-war Romania is dominated by excess and absurdity, elements that are determining the Bergsonian reaction of radical gestures. Beyond his disillusionment, Cioran is searching the vital flow destinated to separate us from the seduction of irrationalism. But, in fact, his rationalism is proved to be a utopia.

Keywords

Boredom of culture, abnormal balance, passion of negative states, obsession of irrationalism.

Prin „marea aventură" se putea înţelege, între altele, şi un itinerariu pe care unii oameni îl pot urma fără să se teamă de „fatalităţile" vieţii, de „sâmburele" ei metafizic, aşa cum nu se întâmpla, spune Cioran, cu aşa-zişii culturali, cei ce anatemizau filosofia vieţii şi vedeau în determinaţiile biologice primare o înfundătură. Omul pe care tânărul Cioran îl credea apt de un asemenea curaj nu suferea de „pudoare metafizică". Pentru un asemenea ins, cultura nu poate fi un ansamblu de simboluri (care limitează accesul ontologic al omului la fiinţă), adică un univers de „forme reci, sterile şi nevitalizabile". Dimpotrivă. Filosofia vieţii presupunea depăşirea acestui cadru cultural confortabil şi protector şi confruntarea cu „marile probleme" şi „ultimele consecinţe", cele care pot duce chiar „dincolo de cultură".

Este evident că nici atunci şi nici acum o asemenea viziune asupra culturii nu este atât de uşor de acceptat. „Plictiseala de cultură" convertea, pentru Cioran, insatisfacţia unui mod specific de a înţelege valorile şi de a face cultură. El propunea întoarcerea omului de cultură, a celui autentic, în spaţiul atât de fecund al iraţionalului, acolo unde am fost odată şi de unde o anume cultură şi raţionalismul ne-au îndepărtat. Relaţia omului cu viaţa trebuia defalsificată, iar înţelegerea intuitivă a iraţionalului era calea optimă (Cioran nu ieşea nici o clipă din cadrele filosofiei lui Bergson, aşa cum le sintetizase în teza de licenţă). Aici, biologia noastră devine una „transfigurată", absurditatea şi excesul sunt permise, după cum tot din această „confuzie primordială" şi din acest „haos iniţial" izvorăsc deopotrivă sentimentul muzical al vieţii, voluptatea stărilor, dramatismul şi adevărata tristeţe. E atins astfel pragul filosofiei vieţii, când poţi avea „în fiecare moment conştiinţa începutului şi conştiinţa sfârşitului", când poţi fi „barbar şi apocaliptic" şi când optimismul, datorită unei sensibilităţi tragice, se converteşte pentru totdeauna în pesimism. Starea aceasta are şi un nume: *nebunie metafizică* (o formă de „decadenţă" a omului, cel întors spre iraţionalitatea vieţii din care el s-a desprins).

Felul în care tânărul Cioran vorbea despre filosofia vieţii trimite inevitabil şi la lecturi din vremea când era student şi, desigur, la înrâurirea pe care o avea asupra sa Nae Ionescu. Pe la 17–18 ani îi citise pe Georg Simmel (*Grundfragen der Soziologie*) şi comentarii asupra lui, H. Bergson, pe care îl va relua şi aprofunda în facultate, dar şi pe E. Cassirer sau Nietzsche (*Der Wille zur Macht* îi putea veni lui Cioran ca o mănuşă potrivită). Gândurile despre depăşirea culturii amintesc însă cumva de un filosof romantic ca Ludwig Klages şi de triada sa corp-suflet-spirit (doctrinar vorbind, L. Klages a avut o influenţă substanţială asupra viziunii metafizice naeionesciene). Duşman de neîmpăcat al vieţii, spiritul ar avea tendinţa, cum observa şi Blaga, „să despartă corpul de suflet, adică să dezanimeze corpul şi să dematerializeze sufletul; iar pe această cale să distrugă în cele din urmă însăşi viaţa". Fiind, aşadar, un fel de „intrus", spiritul va încerca să anihileze viaţa. Tocmai de aceea, filosoful german inversează acţiunea vectorului nimicitor şi face din viaţă centrul existenţial şi valoric. Ceea ce trebuie preţuit cu frenezie, după L. Klages, este doar principiul vital.

„Ultimele consecinţe" ale omului cioranian se puteau petrece în această lume a lui Klages, unde locuitor nu este altul decât omul pelasgic, un tip care se manifestă intens prin instinct, prin intuiţie (un fel de văz al ideilor), prin emotivitate şi prin dominaţia imaginii. Tocmai pe o asemenea matrice de invariabile genetic-comportamentale îşi va spijini Cioran elaborările ulterioare, în fond variaţiuni pe mereu aceeaşi temă, schimbând doar punctele de sprijin sau ponderea elementelor în geometria structurii. În doze neînsemnate, de pildă, acest mănunchi de determinaţii matriciale face ca, într-o cultură şi într-un popor mici, să se instaleze confortabil *echilibrul*. Numai că e un echilibru anormal, o „normalitate ruşinoasă", deoarece provine din „lipsa curajului de a trăi, de a se afirma, din lipsa acelei energii care te avântă iraţional şi nemotivat, ducându-te fie la ultime transfigurări, fie la prăbuşiri definitive".

Aşa se întâmpla, credea Cioran, în România interbelică, o ţară a „oamenilor atenuaţi": „A fi român înseamnă a fi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

o ființă cu multă apă în sânge". Iar dacă doream „soluția" îndreptării noastre, n-aveam decât să depășim starea de diluare, să mărim doza, să creștem concentrația sau ponderea componentelor din modulul matricial amintit; adică ne-am salva „prin exces, prin nebunie și prin absurditate". Cioran era, prin aceasta, în căutarea acelei „energii spirituale", dacă folosim o sintagmă a lui Bergson, necesară unei comunități pentru a avea gesturi radicale. „În țara asta, spunea despre România, sunt prea mulți oameni normali. De aceea nu se poate găsi un geniu muzical, un dictator și un mare criminal". Și pentru că nu găsea acel „fluid vital" care să-i ridice pe români în sfera iraționalului, acel patos cu care ei să lupte mai întâi împotriva lor spre a ieși din acel „echilibru comod", Cioran era fatalmente dezamăgit: „De aceea, am avut momente când mi-a fost rușine că sunt român. Dar dacă regret ceva, sunt aceste momente. De nu aș fi român decât prin defecte, și tot aș iubi această țară, împotriva căreia sunt înverșunat dintr-o nemărturisită iubire".

Cioran ajunge astfel să facă, în acord logic cu premisele „teoriei" sale, „elogiul oamenilor pasionați", al acelora însă numiți *„pasionații stărilor negative"* (un fel de *„deviați* ai pasiunii"), cei ce transformă neliniștea, agitația și posedarea în *modus vivendi*. „Omul pasionat cunoaște numai adevărurile spermatice, numai adevărurile fecunde, care dinamizează, care au o sursă vitală".

Exacerbarea sensibilului (a celui individualizat), a percepției, în detrimentul raportării la real prin inteligență și concept venea, desigur, tot dinspre intuiționismul lui Bergson. Într-o conferință despre „percepția schimbării" ținută la Universitatea din Oxford (26 mai 1911), filosoful francez, atent „nu atât la schimbarea în sine cât la caracterele generale ale unei filosofii interesate de *intuiția schimbării*" (subl. n., I. D.), spunea că „ființa perfectă este aceea care cunoaște intuitiv toate lucrurile, fără a mai avea nevoie să treacă prin raționament, abstracție și generalizare". Iar datorită insuficienței facultății umane de percepție, a apărut filosofia și, prin ea, demersul făcut prin raționament. Numai că percepția rămânea primordială. „Oricât de abstractă ar fi o concepție, ea își are întotdeauna punctul de plecare într-o percepție. *Inteligența combină și separă; aranjează, de-reanjează, coordonează; nu creează*" (19, subl. n., I. D.). De aici, probabil, și neîncrederea lui Cioran în „«inteligența» românească" (pe care o califica drept „plagă a culturii" noastre), în cei ce ilustrau „vidul" românesc. Obiecția fundamentală: le lipseau în mod organic disperarea, marile intuiții, pasiunile mistuitoare, nebunia și elanul, cu alte cuvinte, tot ceea ce puteau însemna „consecințele ultime" atinse de ins datorită intensității stărilor psihologice și multiplicității stărilor de conștiință, așa cum le analiza Bergson. Cioran, cel ce era „împotriva oamenilor inteligenți", asculta se pare de un îndemn al gânditorului francez: „Să presupunem că, în loc să ne înălțăm deasupra percepției lucrurilor, vrem să ne scufundăm în ea pentru a o adânci și spori. Să presupunem că ne-am implica și voința și că, prin amplificarea ei, ni s-ar amplifica și viziunea asupra lucrurilor". Să fie de aici mai mult de un pas până la a face „apologia" barbariei, a extazului, a neantului sau, altfel spus, a nebuniei metafizice?!

Relația dintre cultură și viață, despre care vorbea Cioran și în partea finală a tezei sale de licență, reprezenta un permanent pretext al răzvrătirilor sale. Binom care, înțeles prin grila vitalismului bergsonian, îl împingea tot mai mult să pledeze, cum am spus, pentru (re)întoarcerea omului de cultură în irațional; de aici, sentimentul acelei inutilități în fața filosofiei de școală și a culturii care, hrănindu-se doar din cărți (care conțin idei împrumutate și nu trăite), trădează un caracter anorganic. O atitudine izvorâtă din sensul conferit intuiției ca atare, unde putem sesiza viața în toată plenitudinea ei, caracterul ei originar și datul pur, care „reprezintă în primul rând o funcțiune de trăire. Ca atare, ea este ireductibilă și irațională", ceea ce face ca obiectul vizat de ea „să fie scos în actul trăirii din relația cu altele" și individualizat.

Totodată, intuiția sprijină elaborarea construcțiilor metafizice, căci „metafizica – despre care trebuie să spunem că se mai menține cu condiția să nu mai fie metafizică, adică să nu se mai mențină în speculații substanțialiste – are absolută nevoie de o fundamentare intuitivă, care s-o țină în strânsă legătură cu rădăcinile firii". Tocmai aici vrea Cioran să ne întoarcă, la „rădăcinile firii", unde putem sesiza viața în toată plenitudinea ei, caracterul ei originar și datul pur, metafizica la care el aderă avându-și temeiurile în acest loc și fructificând experiența (nu e însă experiența integrală a lui Bergson, care – crede Cioran – exagerase) pe care omul o asimilează lăuntric. Și pentru că accentul e pus pe „valorile subiectivității", raportul cultură – viață devine unul mult mai intim. Intuiționismul voia să distrugă o polaritate artificială și să depășească antagonismul introdus de tradiția creștină a culturii moderne, cea care a văzut în cultură „un fel de rezistență față de viață". Rostul metafizic al intuiției era în acest mod împlinit.

Este limpede, așadar, pentru oricine că multe dintre textele publicate de Cioran în prima parte a deceniului al patrulea, inclusiv cartea de debut, gravitează în varii moduri în jurul iraționalului, o obsesie pentru prima jumătate a secolului XX. Să nu uităm bunăoară faptul că Blaga își tipărea în 1934 partea a III-a din *Trilogia cunoașterii*, și anume: *Cenzura transcendentă*, unde fixează rolul și locul rațiunii și iraționalului în cunoaștere. Tot aici, va expune acea analiză a relației dintre spirit și viață, așa cum apărea la Ludwig Klages (în *Der Geist als Wildersacher der Seele*, 1929) și Max Scheler (cu *Die Stellung des Menschen im Kosmos*, 1930), gânditori de care a fost atras și Cioran.

Chiar și când îl lecturează pe Hegel, Cioran se gândește tot la irațional și la intuiție. Autorul *Fenomenologiei spiritului* îi oferea un exemplu aproape de limită, dacă nu chiar la limită. Un raționalist, dar nu în sensul contemporan lui Cioran, care a iraționalizat conceptul, sau – altfel spus – a dezvăluit „iraționalul prin concept", după cum tot Hegel a avut poate cel mai dezvoltat simț filosofic pentru varietatea și profunzimea vieții istorice (Cioran citează cuvintele pe care filosoful german le-a spus undeva: „Istoria nu este tărâmul fericirii. Vremurile fericite se află în paginile ei goale").

Ion Dur,
Hârtia de turnesol. Generația '30: Emil Cioran – inedit. Teme pentru acasă,
Editura Saeculum, Sibiu, 2000, pp. 162-166

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Mircea Coloşenco, un editor atipic

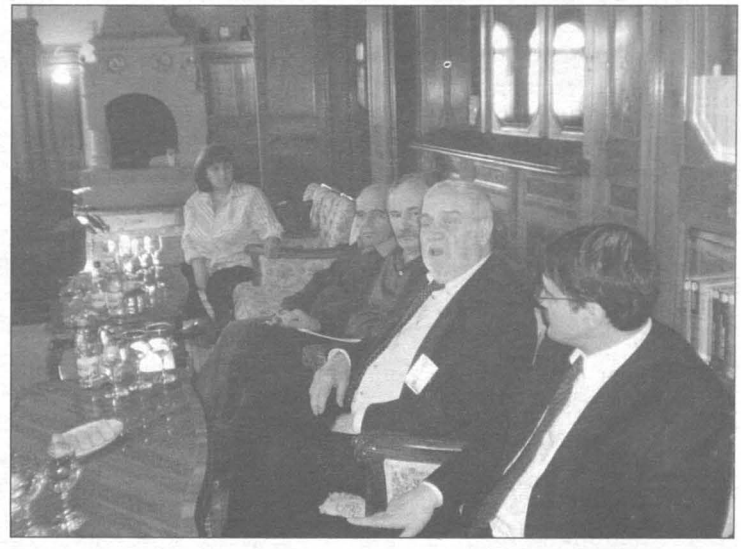

Mircea Coloşenco (centru) la Centrul de cultură „I.C. Brătianu" – Valea Mare, jud. Argeş

Unul dintre cei mai harnici editori post-decembrişti este Mircea Coloşenco (n. 3 iunie 1938, în satul Câinenii Noi, comuna Căinari, judeţul Tighina, Republica Moldova). Rând pe rând, controlor tehnic de calitate la o fabrică din Bârlad, apoi profesor de limba română la Şcoala Generală din Tutova, judeţul Vaslui, director de cămin cultural, bibliograf la Biblioteca Municipală „Stroe Belloescu" din Bârlad, redactor la ziarul „Vremea Nouă" din Vaslui, din nou corector la gazeta bucureşteană „Informaţia", inspector cultural la Cooperativa Meşteşugărească „Electrobobinajul" şi, în sfârşit, inspector de personal la cooperativele „Tehnica Sticlei", „Constructorul" şi „Metalica", Mircea Coloşenco a străbătut anii totalitarismului într-un cvasi-anonimat, care a durat peste 33 de ani (primul loc de muncă îl ocupă la 1 octombrie 1956). După Revoluţie este repus în drepturi, devenind muzeograf principal la Muzeul Literaturii (1990–1993), apoi consilier de specialitate la Ministerul Culturii, Sectorul Case memoriale/memorialistică (1993–1998), domeniu ce îi vine mănuşă şi în care depune eforturi considerabile de valorificare a patrimoniului cultural local. Se pensionează la 15 iulie 1998, dar nu părăseşte definitiv activitatea publică, funcţionând ca profesor de limba română la colegiile „C. Brâncuşi" şi „I.L. Caragiale" (până în 2001), apoi, sporadic, în calitate de colaborator la Radio şi Televiziunea Română.

Adevărata vocaţie a lui Mircea Coloşenco este aceea de istoric literar şi, mai ales, de editor, în care dovedeşte nu doar o putere de muncă puţin obişnuită, cât mai ales veritabile cunoştinţe de filologie, istorie literară, inclusiv de istoric al moravurilor din lumea scriitoricească.

Dacă înainte de 1989 a publicat puţin şi cu totul nesemnificativ în raport cu disponibilităţile sale (reamintim manualul de limba română pentru anul I, şcoli profesionale, 1968; studiul *Îmbinarea principiilor pedagogice cu cele structuraliste în predarea limbii române la şcoala generală*, publicat la Bacău în revista „Convorbiri didactice", 1968), nu trebuie uitat că Mircea Coloşenco este unul dintre scriitorii care au deţinut *literatură de sertar*. Volumul său de versuri intitulat *Climate*, cuprinzând creaţii din perioada de dinainte de 1994, a văzut lumina tiparului în 2002, într-o ediţie limitată, cu un portret al scriitorului făcut de pictorul Nicolae Hilohi.

Personalitate puternică, explozivă şi exteriorizată, Mircea Coloşenco este foarte activ în viaţa publică, fiind prezent la numeroase întruniri literare, saloane şi conferinţe, inclusiv la manifestările organizate de Biblioteca Metropolitană Bucureşti, unde spiritul său nonconformist, vulcanic, constituie „sarea şi piperul" multor acţiuni. Publică frecvent în presa de specialitate scurte crochiuri despre scriitori, evocări şi tablete, iar recent s-a oferit să doneze un miliard de lei (vechi!) pentru un monument al lui N. Labiş. Din păcate (sau spre norocul său), edilii din judeţul Suceava au ignorat oferta sa generoasă, dar poate că lecţia lui M. Coloşenco ar trebui urmată şi de alţi confraţi.

Ca editor, Mircea Coloşenco este suficient de apreciat sau criticat – depinde cine semnează articolele – ca să poată fi considerat un profesionist erudit, uneori chiar hiperdocumentat. Este în acelaşi timp un fin bibliofil, ediţiile sale „de lux" fiind partea cea mai cuprinzătoare a operei sale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biobibliografie

Originar din Basarabia (n. 3 iunie 1938, la Căinari, jud. Tighina, Republica Moldova), Mircea Coloşenco provine dintr-o familie de învăţători. Tatăl său, Petre Coloşenco, a absolvit Şcoala Normală „Mihai Viteazul" din Chişinău, în 1927, iar mama, Natalia, Şcoala Normală Eparhială din acelaşi oraş. După război, familia se refugiază în ţară, părinţii lucrând tot în învăţământ, în judeţele Argeş, Hunedoara şi Dolj, pentru a se stabili, în cele din urmă, la Bârlad. Un frate, Vladimir, rămâne în Basarabia şi, după ce ispăşeşte o condamnare de opt ani în Siberia, moare pe meleaguri străine. Surorile şi-au urmat părinţii, stabilindu-se la Bârlad.

A fost căsătorit cu pictoriţa şi arhitecta Viorica-Elena, născută Luca, decedată în 1994.

Mircea Coloşenco urmează şcoala şi apoi Liceul „Gh. Roşca Codreanu" din Bârlad (1949–1956), apoi Facultatea de Litere la Iaşi (absolvent în 1965), fiind influenţat de profesorii săi C. Ciopraga şi Al. Husar. Între timp, urmează şi Şcoala Medie Tehnică (1952–1954).

Ocupă efemer funcţia de profesor la Bârlad (1965–1968), apoi lucrează în economia naţională, la Fabrica de Rulmenţi din Bârlad, dar şi în sectorul cooperatist (inspector cultural şi, până la Revoluţie, şef birou personal la Cooperativa „Metalica"). Un timp, este corector la publicaţiile „Vremea nouă" din Vaslui şi „Informaţia" din Bucureşti (1969–1974). După Revoluţie este muzeograf la Muzeul Literaturii, apoi consilier la Ministerul Culturii, până în 1998, când se pensionează.

Mircea Coloşenco practică profesia de editor în regim liber, fiind deosebit de activ în special la realizarea colecţiei „Pleiade", publicată de Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă (preşedinte, acad. Eugen Simion). Ocazional, publică la reviste de profil, preponderent la „Academica", „Literatorul", „Revista de istorie şi teorie literară" din Bucureşti, dar şi la „Steaua" (Cluj), „Convorbiri literare" (Iaşi), inclusiv la „Academia bârlădeană" (!) Participă frecvent la manifestări literare, conferinţe, simpozioane, aniversări, inclusiv la Biblioteca Metropolitană Bucureşti. Recent, a fost invitat la Piteşti, la manifestarea „Mircea Eliade şi mitul eternei reîntoarceri", organizată de Asociaţia „Prietenii lui Mircea Eliade", despre care am relatat în paginile „Bibliotecii Bucureştilor". Este distins cu premiul „B.P. Hasdeu" al Academiei Române pentru ediţia *Ion Barbu* (2 vol.) şi cu premiul „Nichita Stănescu" al Festivalului Naţional de Poezie de la Ploieşti.

Ediţii de autor: G. Bacovia, *Opere. Proză. Publicistică. Destăinuiri*, cu o prefaţă de Eugen Simion (2001, Ed. Univers Enciclopedic, LXV + 1.014 p.); Ion Barbu, *Opere I. Versuri*, cu o prefaţă de Eugen Simion (2000, Ed. Univers Enciclopedic, LIV + 1.152 p.); Al. Macedonski, *Opere I. Versuri*, prefaţă de Eugen Simion (2004, Ed. Univers Enciclopedic, XLVI + 2.159 p.); Liviu Rebreanu, *Opere*, 3 vol., prefaţă de Eugen Simion (2001, Ed. Univers Enciclopedic, vol. I, LXXII + 1.319 p., vol. II, 1013 p., vol. III, 1.104 p.); Nichita Stănescu, *Opere*, 6 vol., cu o prefaţă de Eugen Simion (în total, textul poetului reprezintă 6.360 p., restul, până la 6.487 p., reprezintă variante, ilustraţie originală, aparat critic.

A mai editat, între altele, volume mai puţin frecventate, cu opera lui Pamfil Şeicaru (*Scrisori din exil, 1968–1978*, extrase din arhiva SRI), Petre Ţuţea (*Lumea ca teatru*), Anton Pann, George Topârceanu, G. Tutoveanu ş.a. Între raritătile bibliofile ce poartă semnătura lui Mircea Coloşenco mai amintim *Protocoalele şedinţelor de spiritism* de B.P. Hasdeu (2000, Ed. Saeculum I.O., Bucureşti, în colaborare cu Jenica Tabacu), cuprinzând textele comunicaţiunilor de spiritism practicate de savant la locuinţa sa din Câmpina – Castelul Iulia Hasdeu, apoi *Biblia gotică*, studiu lingvistic român-got, şi *Dicţionar etimologic polisemantic* (2002, Editura pentru Literatură Naţională), precum şi ediţiile din opera lui Eminescu: *Teatru patetic* (Ed. Sfera, Bârlad) şi *Poezii*, ediţie compozită, alcătuită după modelul ediţiei sinoptice a *Vechiului Testament*, cunoscută şi ca Ediţia Origen.

În colecţia „Biblioteca Şcolarului", Mircea Coloşenco îl editează pe Ion Creangă, *Poveşti*, 2 vol., (1991, Ed. Porto Franco, Galaţi). De asemenea, reeditează scrieri fundamentale ale naţionalismului românesc, precum: *Politica aistorică a României* (2002, Ed. Elion, Bucureşti), cu texte de A. C. Cuza, C. Stere, N. Iorga şi patriarhul Miron Cristea, sau *Balcanizare asasină. De la naţionalism la extremism. Texte alese din ziarul „Curentul"* (1993, Ed. Porto Franco, Galaţi).

Din raţiuni tipografice, facem precizarea că am procedat la o *selecţie* a activităţii editoriale a lui M. Coloşenco, poate cel mai prolix editor român contemporan.

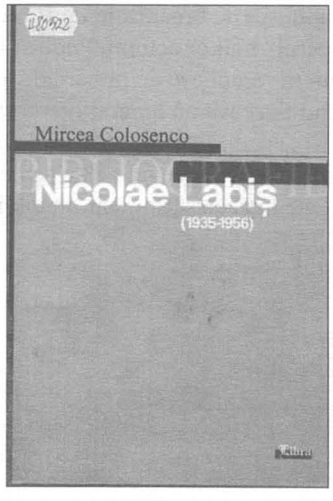

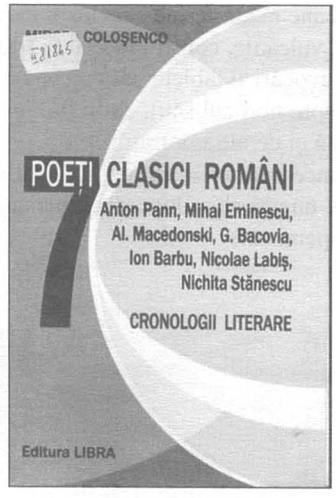

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sonetele lui M. Eminescu – între autenticitate poetică și caducitate editorială

Prima ediție dedicată sonetelor eminesciene, formând un corpus unitar, însă parțial și în transpunere franceză, este datorată preotului catolic Louis Barral, *Sonnets*, București. Imprimeria „Socec", 1933, 15 p. cu ilustrații, cuprinzând doar nouă dintre cele peste treizeci câte se cunosc astăzi: *Déjà combien de jours*/Sunt ani la mijloc, *C'est l'automne dehors*/Afară-i toamnă, *Lève-toi dans mon ciel*/Răsai asupra mea, *Venise*/Veneția, *Qu'importe*/Oricâte stele, *Les ans s'en sont allés...*/Trecut-au anii, *Sur mon secret amour*/Iubind în taină, *Dès que se tait la voix*/Când însuși glasul, *Sur un album*/Pe un album, *Je suis sur ton balcon*/Stau în cerdacul tău. Ecourile au fost favorabile: Victor Cordoș a constatat transpunerea fluidă, traducătorul fiind un bun cunoscător al poetului („Patria", Cluj, XVI, 11, 14 ianuarie 1934, pp. 1-2); M. Gh. Constantinescu a apreciat faptul că au fost păstrate spiritul și frumusețea versului originar („Universul", București, LI, 55, 26 februarie 1934, p. 4); Mia Frollo a considerat chiar admirabilă transpunerea („Vremea", București, VI, 333, 15 aprilie 1934, p. 4).

Vădit încurajat, pater Louis Barral (venit în România în cadrul „misiunii culturale franceze" de după 1920, stabilit ca profesor la Seminarul din Beiuș, semnând și cu pseudonimul L. Codreanu) a editat în același an, în Franța, o antologie din versurile poetului preferat: *Poèmes choisis*. Traduction par L. Barral, Paris, Librairie Lecoffre, J. Gabalda et Cie Éditeurs, 1934, 130 p. + 1 f. portr. De data aceasta, părerile au fost împărțite. Au fost recenzenți care i-au lăudat strădania (Al. Tzigara-Samurcaș, George Strat, D. Faur, Ioan Vultur), în pofida unor scăderi, alții (N. Iorga, Șerban Cioculescu, Victor Cordoș, N. Mihalcea) au considerat intenția salutară, act cultural, încercare mai mult sau mai puțin reușită, chiar slabă, cu denaturări ale originalului. Ulterior, inimosul traducător și-a abandonat preocupările de intermediar cultural româno-francez, dar i-a rămas inițiativa.

De abia după aproape șase decenii, a apărut în limba română întâia antologie de sonete ale poetului național, datorată lui Petru Creția: *Sonete*. Ediție critică îngrijită de... cu 32 de reproduceri după manuscrise. Editura Porto-Franco, Galați, Muzeul Literaturii Române București, 1991, 95 p., cuprinzând treizeci și unu de sonete: *Iambul*, *Azi oceanu-ntărâtat*, *Adânca mare*, *De ce mă-ndrept ș-acum*, *Gândind la tine*, *Pe gânduri ziua*, *Coborârea apelor*, *Maria Tudor*, *Nenorocit noroc de-a fi iubit*, *Vorbește-ncet*, *Sătul de lucru*, *Iubind în taină*, *Părea c-așteaptă*, *Ușoare sunt viețile multora*, *Oricare cap îngust*, *Oricâte stele*, *Afară-i toamnă*, *Sunt ani la mijloc*, *Când însuși glasul*, *Trecut-au ani*, *Răsai asupra mea*, *Stau în cerdacul tău*, *Sonet satiric*, *Ai noștri tineri*, *Democrația*, *Moruzi Bey fiind în bune toane*, *Mă-ntreb de sine-mi unde este slava*, *Le baron de Trois Étoiles*, *Petri-Notae*, *Sauve qui peut*, împărțite în două cicluri (lirice, satirice) și în deschidere sonetul *Iambul*, criteriu abandonat la a doua ediție din 1997, înlocuit cu cel cronologic, menționat în subsolul prefeței de la ediția inițială (pp. 5-6).

Un alt volum cu sonete, dar mai complex în alcătuirea lui, fiind bilingv român-francez, conținând și alte poezii care nu sunt de formă fixă, este datorat lui Emanoil Marcu: *Elegii și sonete*/Elégies et sonnets. Traducere în limba franceză de... Traduit du roumain par... /Editura „Junimea"/Éditions «Junimea», Iași, 1994, 85 p. Sonetele sunt în număr de douăzeci și trei. Alcătuitorul și traducătorul ediției nu precizează din ce sursă a preluat textul românesc, în schimb mulțumește unui număr de patru prieteni francezi care l-au sprijinit „la această încercare de dialog între două limbi, culturi și sensibilități poetice". Dintre sonetele aflate în ediția lui Petru Creția, al cărei sumar l-am reprodus, Emanoil Marcu a eludat sonetele: *Vorbește-ncet*, *Democrația*, *Sătul de lucru*, *Moruzi Bey fiind în toane bune*, *Mă-ntreb în sine-mi unde este slava*, *Le baron de Trois Étoiles*, *Petri-Notae* și *Nenorocit noroc de-a fi iubit*.

Cel de-al treilea volum de sonete apărut în aceeași perioadă se datorește lui Ion V. Boieriu: *Sonete*. Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de... Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995, 124 p., apărut la trei ani de la decesul alcătuitorului. Organizarea interioară a volumului este după alt tipic: I. antume; II. postume; III. addenda – antume, addenda – postume pentru variante. Ediția structurează prin coroborare edițiile datorate lui Perpessicius și D. Murărașu, reproducând mecanic, fără nici o raportare făcută personal la textele olografe ale poetului.

Cât privește ediția a doua, în două volume/plachete, a lui Petru Creția, acesteia îi lipsește prefața, iar în ceea ce ar fi conținutul ei, este respectat întocmai cel din ediția inițială, cu singura deosebire că i-a fost aplicat criteriul cronologic în ordonarea/dispunerea sonetelor în pagini.

Nu ne-am propus în excursul nostru vreo comparație între ediții, ci acestea în parte, fiecare față de textul olograf eminescian sau față de textul tipărit antum al cărui original este pierdut.

Nici unul dintre acești editori/alcătuitori/îngrijitori/traducători nu s-a preocupat de a respecta identitatea/autenticitatea/textul originar al Poetului. S-au bazat pe antecesori, de unde constatarea alarmantă a prezenței de inadvertențe/transcrieri defectuoase/interpretări diferite de lectură/omisiuni!

În glosele ce le-am alcătuit fiecărui sonet în parte, vom urmări corijarea acestora în raport de unicul martor indubitabil: textul olograf al Poetului.

Același lucru l-a dorit Constantin Noica atunci când a solicitat fotocopierea manuscriselor eminesciene. Căci, de cele mai multe ori, din diferite motivații explicite sau nu, editori diferiți au croșetat/amendat fără nici un scrupul textul eminescian eludându-i autenticitatea, chiar de la cine nici nu te aștepți: „Școala Petru Creția face din poezia lui Eminescu un fel de text de consum, al ei propriu, iar din autor un cobai sub lupă. Și acest lucru – sub acoperirea aplauzelor de obște". (N. Georgescu, *Eminescu și editorii săi*, volumul II, Editura Floare albastră, București, 2000, p. 234).

De un real folos în orientarea noastră în hățișul/păienjenișul de informații bibliografice eminesciene, în afara căutării lor proprii, ne-au fost lucrările de ținută academică: Biblioteca Academiei Române, *Bibliografia Mihai Eminescu (1966–1970)*, Volumul I, *Opera*, Editura Academiei Române, București, 1975; Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu", *Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice (1859–1918)*, Volumele I-III, Editura Academiei Române, București, 1980, 1982, 1985; *(1919–1944)*, Volumul I, Editura Saeculum I.O., București, 1997; Biblioteca Academiei Române, M. Eminescu, *Opere*, XVIII, *Bibliografie, Viața – Opera, Referințe*, Partea I (1866–1938), Editura Academiei Române, București, 1999, 1.236 p.

Ordinea prezentării sonetelor în acest periplu este cea alfabetică, după titlu.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

G. Bacovia, în ediţie radiofonică

În anul 1954, profesionişti ai Radiodifuziunii Române i-au făcut o vizită lui George Bacovia acasă, în str. Frăsinetului nr. 63 (astăzi, George Bacovia) din Bucureşti, înregistrând, pe bandă magnetică, în rostire proprie, 28 de poezii alese de poet: 14 din volumul *Plumb* (1916), 4 din volumul *Scântei galbene* (1926), 9 din volumul *Cu voi...* (1930), una din volumul *Comedii în fond* (1936). A fost eludat ultimul său volum de versuri *Stanţe burgheze* (1946), precum şi volumul de poeme în proză *Bucăţi în noapte* (1926). Poetul era în convalescenţă, fiind după o perioadă de tratament ambulatoriu a unei leziuni pulmonare redeschise, neputând fi transportabil la studioul instituţiei. (Pe fundalul înregistrării poeziei *Plumb de toamnă*, se percepe lătratul cătelului din curte!). Nu putem preciza ziua şi luna înregistrării păstrate în Fonotecă.

Glasul poetului este clar, cu inflexiuni tonice, când molcom, când alert, fără afectare, într-o sonoritate deplină a limbii literare (cu două excepţii).

Avea 73 de ani.

Multe emisiuni radiofonice vor transmite în eter glasul poetului după această unică înregistrare care a făcut carieră. În anul 1966, va fi folosită de Electrecord la realizarea unui disc E.P. de vinil, pe care vor fi gravate/imprimate doar 19 poezii din cele 28, în colecţia „Antologie poetică", cu titlul: *George Bacovia citeşte din versurile sale*. După ani, în 1977, va fi scoasă ediţia a doua, pe un disc L.P. de vinil, titrat *Versuri de George Bacovia*. Prima redare integrală a înregistrării conservate în Fonoteca Societăţii Române de Radiodifuziune, din 1954, de 28 de poeme, după cum ne asigură Editura Casa Radio, este ediţia titrată: *Biblioteca de poezie românească. Seria Colecţionarul de voci. G. Bacovia. Rar. Poeme rostite la Radio. O înregistrare din 1954 prezentată de Bogdan Ghiu. Bucureşti*. În viaţa de toate zilele, George Bacovia a trăit retras, fiind un introvertit/agorafob. Din când în când, mai publica o poezie-două, scotea la fel de rar câte un volum de poezii, toate fiind editate de prieteni sau de soţie. Părea mai mult un sihastru covârşit de îndoieli şi mistere, numai de el ştiute, dar plin de bonomie. Rostirea propriilor versuri din memorie imprimă acestora o mai mare verosimilitate între imaginea scrisă (vizuală) şi cea declamată (auditivă), iar implicaţiile sunt reciproce. Scrisul (şi nu scriitura) are caracter impersonal, în vreme ce declamaţia personalizează discursul (nu şi cuvântul) în faţa publicului, sporindu-i cantitatea de realitate. Când imaginea mentală a plăsmuirii poetice modelate în scris este dublată de rostirea/declamaţia autorului însuşi, înălţarea pe culmile perfecţiunii sau, cu alte cuvinte, în aflarea tainelor spiritului, devine şi mai evidentă. Calupul celor 28 de poezii constituie în sine un recital unic al unui Bacovia unic. Poetul nu era declamator de profesie şi nici interpret cu repertoriul însuşit anume pentru a se expune unui auditoriu. Nimic emfatic, recitativ. Dimpotrivă. Nu urmăreşte prin înregistrarea poemelor vreun efect teatral. El nu-şi citeşte versurile şi nici nu le recită. Le rosteşte din memorie cu naturaleţe. Accentul cade egal, intonaţia vocii însoţeşte sensul frazării, precum într-o convorbire cu un partener cunoscut se stabilesc raporturi fireşti de comunicare indiferent de subiectul abordat. Acest firesc al scriiturii şi rostirii îngemănate se constituie în aură magică, energie furnizoare de farmec interior nebănuit, care particularizează lira bacoviană mai straniu decât în lectura anodină a cititorului anonim.

Dacă la atare sincretism (scriitură + rostire) adăugăm selecţia celor 28 de poeme reprezentative, ca pe un „desen" conturat în spaţiu, întâia şi singura alcătuire de ciclu/volum/antologie după criterii personale, o construcţie de versuri *in nuce*, constatăm nucleul esenţial/*roza vânturilor* poeziei lui George Bacovia. Cele trei entităţi (scriitură + rostire + „desen") formează în sine Frumuseţea şi Armonia poeziei lui G. Bacovia, componente ale vocaţiei sale multiple ca poet (inspirat de geniu), muzician (interpret vioară) şi artist plastic (pictor şi grafician) bântuit de sinestezia culorilor. Numai aşa se explică de ce poezia sa, mai mult decât a altor creatori, domină sufletul, iar încercările de a-i găsi similitudini în filosofie cad în desuetudine ori prolixitate. Nu însă în ceea ce priveşte exotericul/ezotericul, laturi încă neaprofundate de exegeţii lui. Când i-a ascultat rostirea poemelor, Cicerone Theodorescu a făcut câteva consideraţii definitorii: „... lecturile poeziilor, ca poezia însăşi, vor rămâne de o substanţă totdeauna tulburătoare..." Capitol de sine stătător al istoriei naţionale, poezia bacoviană prezintă lumea cenuşie/agresivă/neutră într-un fantastic pios ca scriitor cu imaginaţie fecundă şi foarte puţin prolific, cu o viaţă şi sfârşit mediocre, dar cu o operă de specială desăvârşire artistică. (Apărut în revista „Vitraliu" nr. 5-6, an XV)

Nicolae Tonitza – *Chipuri de copii.* Reproduceri în paginile 20, 21, 31, 33

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Referinţe critice

„Mircea Coloşenco a publicat cu ani în urmă, în revista «Manuscriptum», câteva articole temeinic documentate despre Ion Barbu, între care o descriere a unor caiete manuscrise care a prilejuit apoi lui Marian Papahagi una dintre cele mai ingenioase ipoteze critice privind metoda poetului. […] Nu ştiu ce pregătire are Mircea Coloşenco. Din lectura cărţii, rezultă mai degrabă o competenţă istorică (şi genealogică) decât filologică.“ (Nicolae Manolescu)

„Totul e investigat şi apoi expus cu o teribilă minuţie. Anii de şcoală şi de studenţie, stagiul militar în timpul războiului, intrarea (cu unele aspecte încă neclarificate) în viaţa literară. Colegii, profesorii, materiile de învăţământ. Chiar şi mediile, slăbuţe, când nu era vorba de matematică. Este reprodusă până şi o problemă de trigonometrie şi algebră, enunţată în splendoarea ei – pentru mine – cabalistică. Dar «periplul» nu se pierde totuşi, prin osârdie, în arhivistică. Mircea Coloşenco se străduieşte să desprindă, din noianul de fapte, imaginea autentică a omului plin de contraste pe care poezia şi matematica, «luxul» gândirii şi «luxura» unei anume boeme şi-l dispută. […] Cu pedanterie, biograful atacă şi teme ţinând, între apolinic şi dionisiac, de universal liric barbian.“ (Florin Faifer)

„Prin contribuţii de ordin documentar s-au remarcat – sau au continuat să se remarce, şi după al doilea război mondial, în afară de Gh. Cardaş, Augustin Z.N. Pop, menţionaţi, Gh. Ungureanu, Ion Creţu. Notabile contribuţii a adus, mai ales la cunoaşterea vieţii şi activităţii lui Ion Barbu, Mircea Coloşenco.“ (Dumitru Micu)

„De curând, pe 19 martie 2000, s-au împlinit 105 ani de la naşterea lui Dan Barbilian – Ion Barbu. Ca un omagiu, în 1999, a apărut, prin osârdia aceluiaşi împătimit îngrijitor şi iubitor al lui Ion Barbu, dl. Mircea Coloşenco, volumul al doilea de *Opere*, la Editura Echinox din Cluj – cu sprijinul calificat al regretatului Marian Papahagi – cu un aparat variantistic îmbogăţit faţă de ediţia lui Romulus Vulpescu (*Poezii*, Albatros, 1971) şi cu investigaţii istorico-literare aproape exhaustive. În cele două volume de *Opere*, tipărite până în prezent, ni se oferă practic o ediţie critică a textelor poetice edite şi inedite ale lui Ion Barbu. Aflat la jumătatea drumului, întrucât urmează încă două volume ce vor cuprinde «proza» poetului-matematician, se cuvine să-i adresăm un meritat elogiu lui Mircea Coloşenco şi să-l îndemnăm cu gravitate să-şi continue opera sa inegalabilă de «barbist» devotat.“ (Marin Mincu)

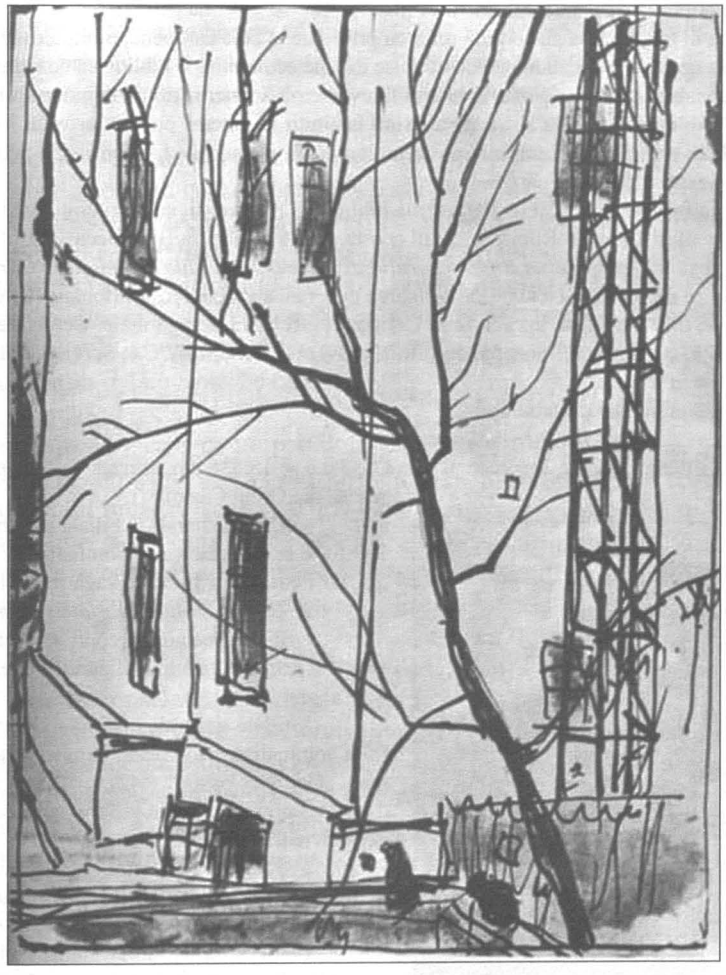

Peisaj bucureştean

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

23 aprilie – Ziua Bibliotecarului din România

Premii şi semne de întrebare

Începând din 1999, sărbătorim, prin lege, Ziua Bibliotecarului din România (sărbătoare preluată şi în Republica Moldova). Este un prilej ca, măcar o dată pe an, să readucem în atenţia publică problemele bibliotecii şi ale slujitorilor ei, în fond, probleme comune ale majorităţii salariaţilor din România. Aceasta pentru că, deşi au fost adoptate Legea Educaţiei Naţionale şi Legea Salarizării Unice, bibliotecarii au rămas o categorie socială marginalizată, împinşi fără voia lor la periferia interesului public, reduşi la situaţia umilitoare de *personal auxiliar* al sistemului de învăţământ şi de *toleraţi* ai unor administraţii locale tot mai bugetivore. Şi aceasta în condiţiile în care fiecare guvernare postdecembristă simte nevoia să se justifice în faţa opiniei publice susţinând că *a dat bani pentru cultură*. Pentru cultură, da, pentru bibliotecari şi biblioteci, foarte puţin. Astăzi, condiţia bibliotecarului este cu totul inferioară chiar şi celei din anii '90: diminuarea salariilor, anularea sporurilor, reducerea posturilor au contribuit la o migraţie masivă pe piaţa forţei de muncă spre profesii mai bine plătite. Personalul care mai practică această profesie face dovadă de un soi de *eroism social*, slujind o instituţie cu tradiţie culturală, dar fără forţă socială.

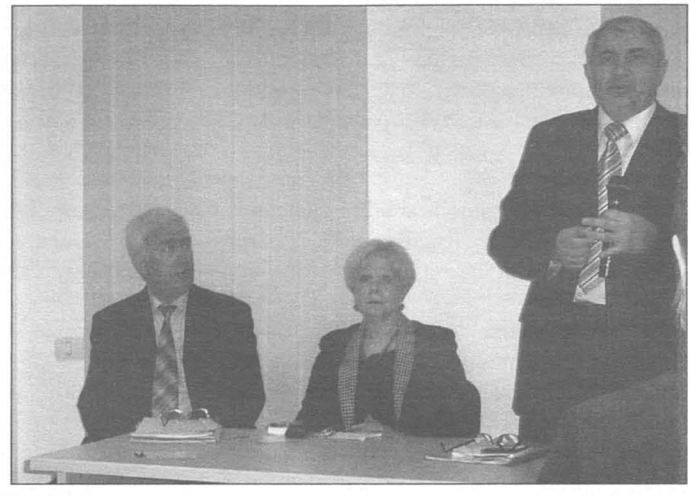

Dr. Florin Rotaru, director general al BMB, alături de dna Rodica Cosmaciuc, director adjunct, şi dl Sergiu Găbureac, şef Serviciul Dezvoltare Servicii Publice

Până la un punct, asistăm chiar la o anomalie organizaţională. Vorbim despre societatea infomaţională, despre rolul comunicării şi al accesului la informaţie şi ignorăm însuşi nucleul de bază al informării – biblioteca. În vreme ce în majoritatea ţărilor, mă refer cu prioritate la cele europene, biblioteca şi-a conservat rolul public major de informare, la noi acest scop pare ignorat, invocându-se adesea false dileme economice – biblioteca consumă prea mult, nu *produce*, adică nu atrage suficienţi cititori, câţi au stabilit nişte *funcţionari* care nu frecventează aceste instituţii. A judeca rolul bibliotecii exclusiv prin termeni economici este o anomalie. Biblioteca, Şcoala şi Sănătatea sunt instituţii de interes public, iar rolul lor trebuie judecat în ansamblul mecanismului social, nu prin evaluări parţiale. În fond, biblioteca înseamnă, în primul rând, informaţie, cultură, educaţie, iar pentru aceste domenii nu e nevoie de *economişti* care să facă evaluarea.

Aceste reflecţii, insuficiente faţă de problemele de fond ale bibliotecii româneşti, sunt reiterate an de an de bibliotecarii înscrişi în Asociaţia Bibliotecarilor şi Documentariştilor din România. Anul acesta, pe 26 aprilie, la Biblioteca „Dimitrie Cantemir", filială a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, au fost aniversate *Ziua Bibliotecarului din România* şi *Ziua Mondială a Cărţii şi a Dreptului de Autor*, au fost acordate premiile profesionale pe anul 2010 şi a avut loc adunarea generală a asociaţiei menţionate. Au vorbit: dr. Florin Rotaru, director general – *Prezent şi perspective*; dr. Adina Berciu, Serviciul Cooperare. Relaţii Internaţionale. Cercetare Ştiinţifică – *Formarea profesională continuă*; dr. Alexandru Diţă, şef Serviciul Sisteme de Informare – *DACOROMANICA*; Sergiu Găbureac, şef Serviciul Dezvoltare Servicii Publice – *Biblioteci publice în lume*.

Au fost acordate următoarele premii profesionale:

A. Cea mai bogată activitate cu utilizatorii (per bibliotecar):

– filiale specializate copii – Filiala „George Topârceanu", cu 1.535 u.a. şi 15.538 d.b. difuzate (alte nominalizări: Filialele „Petre Ispirescu" şi „Otilia Cazimir");

– filiale generale – Filiala „Nichita Stănescu", cu 2.959 u.a. şi 38.865 d.b. difuzate (alte nominalizări: Filialele „Nicolae Bălcescu", „Cezar Petrescu", „Lucian Blaga" şi „Nicolae Labiş").

B. Cele mai multe, variate şi complexe manifestări derulate:

– filiale specializate copii – Filiala „Ion Creangă", cu 78 de activităţi cu public (alte nominalizări: Filialele „Elena Farago" – 46 şi „Otilia Cazimir" – 29);

– filiale generale – Filiala „Marin Preda", cu 125 de activităţi (alte nominalizări: Filialele „Dimitrie Cantemir" – 71, „B.P. Hasdeu" – 47 şi „George Coşbuc" – 42);

– premiul special – Serviciul Coordonare Baze de Date, cu 140 de activităţi cu public.

C. Premiul pentru întreaga activitate: doamna Mira Ciurciubiş, coordonator al Serviciului Resurse umane al BMB timp de treizeci de ani, în prezent pensionară.

Cu acest prilej, dorim tuturor bibliotecarilor din ţară, alături de cei ai BMB, multă sănătate, putere de muncă şi încredere în misiunea nobilă asumată. La mulţi ani, bibliotecari români! (*CRONICAR*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Noua Renaştere

Raportul Comitetului Înţelepţilor despre Patrimoniul Cultural European Online (II)

Capitolul 6: Europeana

6.1 Problematica

6.1.1 Europeana, Biblioteca Digitală a Europei, este, probabil, cel mai ambiţios proiect cultural întreprins vreodată la scară europeană, reunind instituţii culturale din diferite sectoare şi din toate statele membre. Europeana a fost lansată ca prototip în 2008, oferind acces la aproximativ două milioane de obiecte digitizate, incluzând cărţi, hărţi, ziare, reviste, fotografii, documente sonore şi video. Într-un interval de mai puţin de doi ani, colecţiile au crescut la peste 15 milioane de obiecte digitizate, depăşind astfel obiectivul iniţial de 10 milioane de obiecte digitizate până la sfârşitul anului 2010. În prezent, 1.500 de instituţii culturale contribuie cu lucrări la acest site.

6.1.2 În timp ce Europeana primeşte sprijin puternic din partea instituţiilor europene şi a fiecărui stat membru, este corect să menţionăm că pe stat membru contribuţiile sunt încă inegale. La lansarea site-ului, mai mult de 50% din obiecte au provenit din colecţiile franceze. Franţa continuă să fie în prezent cel mai mare contributor, cu 18% din obiectele digitizate, urmată de Germania, cu 17%. Din statele membre există puţine obiecte digitizate accesibile prin intermediul site-ului şi multe dintre lucrările-cheie care definesc patrimoniul lor cultural şi intelectual lipsesc.

6.1.3 Europeana a avut un efect important în cadrul discuţiilor dintre statele membre cu privire la existenţa online a patrimoniului cultural. Crearea Bibliotecii Digitale Germane, care va fi lansată la sfârşitul anului 2011, este un astfel de exemplu, o consecinţă directă a dezvoltării Europeana. Site-ul a accelerat, de asemenea, discuţiile dintre titularii de drepturi şi instituţiile culturale din diferite ţări pentru a găsi cele mai bune modalităţi de a posta online lucrările cu drepturi de autor.

6.1.4 Site-ul Europeana funcţionează ca un portal şi agregator care permite accesul la conţinutul stocat, descentralizat al instituţiilor culturale. În prezent, acesta nu găzduieşte orice conţinut. Platforma Europeana este bazată pe un software *open source*. În scopul de a-şi îmbunătăţi serviciile, Europeana colaborează cu o serie de parteneri europeni.

6.1.6 În următorii ani, Europeana intenţionează să-şi dezvolte activităţile ţinând cont de următoarele priorităţi: 1) agregarea mai multor conţinuturi; 2) sprijinirea sectorului patrimoniului cultural, prin transferul de cunoştinţe şi inovare; 3) distribuirea patrimoniului cultural pentru utilizatorii de pretutindeni, ori de câte ori aceştia doresc; 4) ajutorul dat utilizatorilor pentru a-şi folosi patrimoniul cultural în diferite modalităţi.

6.1.5 Informaţiile/cunoştinţele despre Europeana în rândul cetăţenilor europeni, profesorilor şi al altor utilizatori potenţiali sunt încă minime.

6.2 Consideraţii generale

6.2.1 Comitetul Înţelepţilor subliniază locul central pe care îl ocupă Europeana în cadrul strategiei de a aduce patrimoniul cultural online şi de a pune materialele culturale la dispoziţie pentru cercetare, educaţie sau divertisment. De asemenea, necesitatea de a transforma Europeana într-un punct de referinţă cultural european online. Acest lucru necesită o concentrare a eforturilor financiare şi politice la nivel european şi naţional pentru dezvoltarea site-ului. Nu prin procese paralele; proiectele sau infrastructurile ar trebui să fie finanţate la nivel european.

6.2.2 Comitetul confirmă orientarea Europeana către un proiect public care să ofere acces la o gamă largă de conţinuturi ale mai multor tipuri de instituţii culturale. Site-ul nu a fost conceput ca un concurent pentru proiectele de digitizare din sectorul privat. Cu toate acestea, dezvoltarea lui ar trebui să fie evaluată în contextul dezvoltării unei oferte private bazate pe materiale digitizate provenite de la instituţiile de cultură din întreaga lume.

6.2.3 Într-un timp scurt, Europeana a obţinut rezultate excelente. În acest context, Comitetul este de părere că Europeana va trebui să se dezvolte progresiv şi să ofere mai degrabă servicii pe o platformă de aplicaţii decât să rămână pur şi simplu un portal.

6.2.4 În plus, toate activităţile vizând digitizarea şi conservarea patrimoniului cultural european trebuie să fie legate de Europeana. Un exemplu este baza de date ARROW, în prezent în curs de dezvoltare pentru operele orfane, care ar trebui să fie încorporată în serviciul Europeana. De asemenea, trebuie să se ia în considerare furnizarea de servicii către statele membre care nu dispun de toate instrumentele necesare.

6.3 Îmbunătăţirea serviciilor Europeana

6.3.1 Comitetul a comandat un audit în configurarea tehnică a Europeana, în scopul verificării dacă tehnologiile care stau la baza site-ului şi planul de dezvoltare tehnologică sunt adecvate şi viabile. Auditorii au conchis că proiectul Europeana se bazează pe o fundaţie tehnologică robustă care include standarde deschise, arhitectură şi securitate. Ei au sugerat că Europeana îmbunătăţeşte documentaţia arhitecturii software-ului său.

6.3.2 Comitetul consideră că multilingvismul este o zonă esenţială pentru dezvoltare. În prezent, interfaţa Europeana este disponibilă în toate limbile statelor membre. Căutările supralingvistice şi caracteristicile traducerii automate ar trebui să fie încorporate pe termen mediu. Este, de asemenea, important ca traduceri ale lucrărilor-cheie să fie accesibile în diferite limbi. În plus, trebuie să existe o legătură clară între lucrările care trimit la original, de exemplu, traducerile, adaptările sau diferitele ediţii ale aceleiaşi lucrări.

6.3.3 Proiectele europene de cercetare şi inovare în domeniul cercetării, al multilingvismului, tehnologiilor digiti-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

zării şi mass media sociale trebuie să fie încurajate să se focalizeze în jurul Europeana şi să contribuie la dezvoltarea site-ului. În acest fel, Europeana poate deveni un test-cadru important pentru inovare.

6.3.4 Comitetul solicită un efort concertat din partea instituțiilor culturale din toate statele membre pentru introducerea mai multor obiecte digitizate în Europeana. În acelaşi timp, serviciul ar trebui să fie îmbogățit cu alte conținuturi, cum sunt datele bibliografice, tabelele de conținut şi rezumatele. În acest caz, ar trebui să fie posibil ca utilizatorii să diferențieze rezultatele căutării, de exemplu, posibilitatea de a obține rezultate doar pentru lucrările digitizate cu acces liber.

6.3.5 Comitetul consideră că este la fel de important să se poată căuta în Europeana conținuturi aflate sub incidența dreptului de autor oferite de către furnizori contra cost. Această ofertă ar completa materialul disponibil în mod liber. Parteneriatele între Europeana şi companiile private active în distribuția online (de exemplu, editorii) ar trebui să fie încurajate. Tot aici, utilizatorii ar trebui să aibă posibilitatea de a filtra rezultatele pentru căutări specifice, în cazul în care preferă să găsească doar materialul care este pe deplin accesibil în mod liber

6.4 Infrastructura Europeana

6.4.1 În prezent, Europeana nu stochează nici un material, dar oferă accesul la conținutul depozitat descentralizat. Ar trebui să fie luată în considerare crearea pentru Europeana a unei arhive proprii şi a unui depozit, care să poată găzdui materialul digitizat din domeniul public (de exemplu, al instituțiilor care şi-au oprit activitatea online). Acest lucru presupune costuri considerabile deoarece stocarea informațiilor este o procedură costisitoare.

6.4.2 Pe termen mediu, statele membre şi Comisia Europeană ar trebui să ia în considerare o transformare a Europeana într-un site de depozitare a patrimoniului digital din Europa, păstrând o copie digitală a tuturor materialelor produse în Uniunea Europeană. Pentru lucrările cu drepturi de autor, Europeana ar putea fi o arhivă închisă, funcționând ca un depozit sigur.

6.4.3 Pe termen scurt, infrastructura depozitelor finanțate prin Programul „Capacități" al Uniunii Europene (de exemplu, proiectul „Driver") ar putea fi mobilizată pentru a se asigura că există, implicit, arhive în fiecare stat membru care să alimenteze Europeana.

6.5 Recomandări pentru statele membre

6.5.1 Un mod eficient de a consolida poziția Europeana ca punct de referință pentru furnizorii de conținuturi culturale ar fi să canalizeze finanțarea pentru digitizare prin intermediul acestui site. Cu toate acestea, Comitetul îşi dă seama că statele membre doresc să mențină controlul direct asupra cheltuielilor de digitizare. Comitetul este de părere că statele membre ar trebui, cel puțin, să se asigure că finanțarea publică pentru digitizare este condiționată de accesibilitatea ulterioară la materialele digitizate prin Europeana.

6.5.2 În plus, statele membre ar trebui să se asigure că toate capodoperele din domeniul public al patrimoniului lor cultural sunt digitizate şi puse la dispoziție prin intermediul Bibliotecii Europeana în următorii cinci ani. Prin urmare, Comitetul susține cu tărie dezvoltarea continuă a unei foi de parcurs, derulată în comun de Comisia Europeană, statele membre şi Europeana, care va stabili un calendar privind contribuțiile statelor membre la Europeana şi va monitoriza această evoluție.

6.5.3 Comitetul consideră că punerea în aplicare a unei regrupări a agregatorilor naționali pentru alimentarea Europeana este un pas pozitiv. Toate statele membre ar trebui să ia în considerare crearea de astfel de agregatori.

6.6 Promovarea Europeana

6.6.1 Comitetul este de părere că un efort considerabil este necesar pentru a promova Europeana în rândul publicului larg şi în şcoli. În acest scop, o parte a bugetului Europeana ar trebui să fie alocată pentru promovarea site-ului.

6.6.2 Dar acest lucru nu este suficient. Promovarea activă a site-ului este o responsabilitate pentru toți, inclusiv pentru instituțiile culturale, Comisia Europeană şi statele membre. În acest context, Comitetul constată că, în prezent, site-urile mai multor instituții culturale care contribuie cu materiale nu au link la Europeana. O astfel de legătură de pe pagina principală a site-urilor instituțiilor culturale este un minimum care poate fi solicitat.

6.6.3 Comitetul constată că, în prezent, rezultatele căutărilor pentru Europeana nu apar în căutările principalelor motoare de căutare. Europeana ar trebui să continue discuțiile cu motoarele de căutare, în scopul de a depăşi rapid barierele care sunt la originea acestei probleme, deoarece accesibilitatea prin intermediul motoarelor de căutare va genera un trafic suplimentar considerabil.

Principalele recomandări:

1) Europeana ar trebui să fie dezvoltată pentru a deveni un punct de referință pentru conținuturile culturale europene online. Acest lucru necesită o concentrare a eforturilor financiare şi politice la nivel european şi național pentru dezvoltarea site-ului şi a structurilor sale de bază.

2) Statele membre ar trebui să se asigure că toate fondurile publice pentru digitizare sunt condiționate de accesibilitatea ulterioară liberă la materialele digitizate prin intermediul Bibliotecii Europeana. De asemenea, ar trebui să se asigure că, până în 2016, vor aduce toate capodoperele lor din domeniul public în Europeana.

3) În anii următori, Europeana ar trebui să adauge la portalul său o platformă de aplicații, iar principalele activități legate de digitizarea şi conservarea patrimoniului cultural al Europei ar trebui să fie legate de acest site. În dezvoltarea tehnică a site-ului o atenție deosebită trebuie acordată aspectelor multilingvistice.

4) Pe termen mediu, ar trebui să fie luată în considerare posibilitatea de a acorda Europeana un rol-cheie în conservarea patrimoniului Europei şi în transformarea ei într-un site depozit pentru materialul digitizat din domeniul public şi într-o arhivă închisă pentru materialul cultural cu drepturi de autor, deopotrivă material digitizat şi la origine digital.

5) Europeana trebuie să fie activă şi să fie promovată pe scară largă de către instituțiile culturale, Comisia Europeană şi statele membre.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Capitolul 7: Durabilitatea patrimoniului cultural online al Europei

7.1 Problematica

7.1.1 Conservarea digitală reprezintă o provocare-cheie pentru era digitală. Materialele digitale au devenit parte integrantă a patrimoniului nostru cultural și științific. Cu toate acestea, din cauza schimbărilor tehnice rapide, obiectele digitale sunt pe cale de dispariție, chiar dacă acest lucru nu este evident. Ele sunt funcționale și semnificative numai în medii specifice. Când aceste medii se schimbă, materialele digitale „îmbătrânesc" rapid, sunt amenințate de uzura morală și, în cele din urmă, se pierd.

7.1.2 Problema conservării digitale este foarte relevantă în contextul proiectelor de digitizare. Astăzi, doar 22% din patrimoniul cultural al instituțiilor[1] care își digitizează colecțiile presupune un plan de conservare pe termen lung.[2] Acest lucru înseamnă că investițiile europene în digitizare sunt în pericol. Finanțarea proiectelor de digitizare care nu duc la beneficii digitale durabile poate deveni o investiție pierdută pe termen lung.

7.1.3 Conservarea digitală merge însă mult dincolo de digitizare, fiind o problemă de bază pentru orice conținut de produse în format digital. Prin urmare, ea se referă, practic, la toate informațiile produse astăzi. Problema conservării digitale acoperă întregul spectru de obiecte digitale, inclusiv datele brute din domeniul cercetării, text, site-uri web, documente de arhivă, artă, film, muzică, baze de date ș.a.

7.1.4 Conservarea pe termen lung a materialului digital și a celui obținut în urma digitizării are patru dimensiuni: organizatorică, juridică, tehnică și financiară.

7.1.5 Probleme organizatorice

7.1.5.1 Planificarea pe termen lung, într-un viitor nedefinit, solicită foarte mult organizarea și planificarea. Conservarea constă într-o serie de decizii luate de către diferiți actori de-a lungul timpului, de exemplu, creatorul unui obiect digital, furnizorul, curatorul. Cum interesele pe termen scurt sunt de multe ori diferite de obiectivele pe termen lung, este esențial să se precizeze responsabilitățile pe diferite etape ale ciclului de viață al unui obiect digital.

7.1.5.2 Proiectele au oferit modele de concepție la nivel național și la nivelul UE în ceea ce privește cadrul condițiilor tehnice pentru conservarea digitală (de exemplu, PLANETS, CASPAR[3]). Există un consens general în privința elementelor de bază ale sistemelor de conservare pe termen lung, care sunt principiile exprimate în standardele OAIS.[4] Patru biblioteci naționale europene au convenit asupra descrierii serviciilor tehnice necesare pentru conservarea digitală.[5]

7.1.5.3 Mai multe state membre au pus în aplicare planuri de conservare digitală. Unele state membre au stabilit mecanisme de consiliere a creatorilor de date cu privire la aspectele conservării (Marea Britanie: Digital Curation Centre[6]), iar altele au deja inițiative de orientare a oportunităților pentru cooperarea trans-sectorială și diviziunea muncii (Marea Britanie: DPC[7], Olanda: NCDD[8], Germania: nestor[9]).

7.1.5.4. Cu toate acestea, rămân multe de făcut pentru punerea acestor strategii și principii în practică, chiar și în țările care sunt avansate în acest domeniu. Țările rămase în urmă riscă pierderea unei cantități mari de conținut digital, care nu va mai fi disponibil pentru generațiile viitoare.

7.1.6 Aspecte juridice

7.1.6.1 Legislația Depozitului legal a fost sau va fi adaptată revoluției digitale în mai multe state membre. Cu toate acestea, în multe cazuri, diferențele persistă dacă nu sunt acoperite toate sectoarele. În Germania există, de exemplu, o obligație pentru depozit legal online digital pentru text și muzică, inclusiv pentru materialul digitizat. Alte sectoare nu sunt acoperite. În mai multe țări legislația nu prevede încă posibilitatea *web-harvesting*, un proces prin care instituțiile culturale fac o copie a web-ului dintr-un anumit domeniu, cu scopul de a păstra conținutul.

7.1.6.2 Companiile care operează la nivel transfrontalier se confruntă adesea cu obligația de a depozita același conținut în mai multe state membre. Acest conținut este apoi stocat în vederea conservării de către diferite instituții culturale din Europa. Acest fapt ridică probleme privitoare la costuri, sarcinile administrative pentru companii, dar și la dublarea eforturilor depuse de către organizațiile depozitare.

7.1.6.3 Legislația națională a drepturilor de autor nu permite întotdeauna reproducerea în mai multe exemplare în scopul conservării, fapt ce pune în dificultate munca instituțiilor responsabile cu depozitul legal în era digitală. Procesul de conservare digitală depinde de migrația conținutului dintr-un format în altul pentru a-l păstra viu, și acest lucru nu este posibil în cazul în care numărul de cópii pe care instituțiile îl pot face este limitat.

7.1.7 Aspecte de ordin tehnic

7.1.7.1 Obiectele digitale trebuie identificate clar pentru a garanta accesibilitatea durabilă la acestea și a evita linkuri care nu conduc la nici un rezultat. În prezent, există un număr limitat de instituții culturale care folosesc identificatori permanenți. Acest fapt este un risc pentru conservarea pe termen lung a materialului și pentru utilizarea acestuia de către servicii precum Europeana.

7.1.7.2 Conținutul comercial funcționează adesea doar în combinație cu proprietarul de software, creând astfel o problemă majoră instituțiilor de arhivare. Formatele standardizate și fișierele bine documentate pot fi manevrate mai ușor decât formatele proprietare, dar documentația deschisă nu este întotdeauna în interesul companiilor de software.

7.1.7.3 Necesitatea prelucrării și conservării unui volum tot mai mare de date dinamice ridică noi provocări tehnologice pentru instituțiile responsabile de conservarea digitală.

7.1.8 Aspecte financiare

7.1.8.1 Conservarea digitală este o procedură scumpă. Achiziționarea materialului digital creează obligații pe termen lung pentru instituția gazdă, de care trebuie să se țină cont.

7.1.8.2 Apariția informațiilor virtuale și a altor soluții tehnice poate reduce costurile de depozitare în următorii ani, dar provocările financiare și de securitate rămân.

7.1.8.3 Inițiativa *Blue Ribbon Task Force* asupra conservării digitale durabile și accesului, ocupându-se de aspectul economic al acestei proceduri, a venit cu un set de recomandări, cum sunt stimulentele pentru activitățile de conservare digitală.[10]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

7.1.9 Durabilitatea portalurilor

7.1.9.1 Odată ce portalurile de patrimoniu cultural tematic sau național au fost create, finanțarea durabilă nu este întotdeauna asigurată. Lipsa finanțării ulterioare pentru portaluri poate duce la dispariția lor, având consecințe asupra vizibilității resurselor culturale şi a dezvoltării Europeana, site-ul bazându-se pe agregatoare tematice şi sectoriale.

7.1.9.2 Conservarea mediilor în care funcționează bibliotecile digitale, precum portalurile, este amenințată de uzura morală, aşa cum sunt şi obiectele digitale. Sunt foarte importante documentarea deciziilor referitoare la design, monitorizarea schimbărilor tehnologice şi ameliorarea tehnologiilor utilizate.

7.2 Consideraţii generale

7.2.1 Nu ne putem aştepta ca sectorul să îşi asume responsabilitatea pentru conservarea pe termen lung a conținutului, odată ce exploatarea comercială s-a încheiat. Comitetul este de părere că, în ceea ce priveşte conservarea patrimoniului nostru cultural trecut şi prezent, aceasta este o responsabilitate publică în care instituțiile culturale au un rol central.

7.2.2 Cu toate acestea, companiile care susțin schimbarea tehnologică trebuie să-şi recunoască rolul de contributori la problema uzurii morale şi să lucreze împreună cu instituțiile responsabile pentru conservarea patrimoniului cultural.

7.2.3 Barierele care împiedică instituțiile să-şi îndeplinească sarcinile privind conservarea trebuie să fie înlăturate. Nu există o soluție de conservare digitală definitivă, ci o nevoie de a monitoriza constant mediul tehnologic şi de a spori soluțiile de conservare pentru a păstra date digitale pe termen lung.

7.3 Probleme organizatorice

7.3.1 În opinia Comitetului, conservarea digitală necesită eforturi suplimentare şi susținute din partea factorilor de decizie, a creatorilor, editorilor, producătorilor, companiilor de software şi instituțiilor de cultură. Politicile de conservare sunt necesare atât la nivel european, cât şi la nivelul statelor membre pentru a proteja investiția făcută pentru patrimoniul cultural digital al Europei. Toate condițiile-cadru necesare pentru conservarea digitală ar trebui să fie ancorate în politica de conservare națională.

7.3.2 Strategiile naționale de conservare trebuie să se adreseze tuturor posibililor custozi (de exemplu, bibliotecile naționale, arhivele naționale, centrele de conservare a datelor) în ceea ce priveşte managementul ciclului de viață al tuturor tipurilor de materiale digitale, inclusiv audio şi video.

7.3.3 Strategiile de conservare digitală trebuie să fie susținute de infrastructuri organizatorice şi tehnice care urmează să fie dezvoltate şi implementate la nivel național de către toate statele membre.

7.3.4 Trebuie conceput un sistem care să garanteze conservarea patrimoniului cultural digital european, prin care o copie a tuturor materialelor patrimoniului cultural din statele membre să fie depozitată într-o arhivă închisă, din structura Europeana.

7.4 Aspecte juridice

7.4.1 Comitetul subliniază faptul că drepturile de autor şi alte legi trebuie să permită instituțiilor responsabile pentru conservarea patrimoniului cultural să creeze cópii de arhivă şi să realizeze conversia fişierelor în scopul arhivării.

7.4.2 Procesul automat de colectare are nevoie de un fundament juridic clar la nivel european care să permită fluxuri de lucru eficiente.

7.4.3 Pentru a evita suprapunerea eforturilor companiilor transfrontaliere cu cele ale instituțiilor, ar putea fi avut în vedere un flux de lucru prin care orice copie din depozitul digital, care trebuie să fie depusă în mai multe țări, să fie depozitată numai o singură dată. Acest sistem ar include: un flux de lucru pentru a preda copia acelei instituții care are dreptul la ea conform legislației depozitului național. Măsurile de armonizare tehnică în domeniul conservării digitale la nivel european ar putea facilita schimbul de conținuturi.

7.5 Aspecte de ordin tehnic

7.5.1 Toate obiectele digitale din bibliotecile digitale europene trebuie să fie identificate cu uşurință. Statele membre trebuie să încurajeze instituțiile de cultură să utilizeze identificatori permanenți în proiectele de digitizare. Acest lucru va contribui la menținerea conținutul digitizat şi la îmbunătățirea căutării (prin depăşirea problemei link-urilor întrerupte din Europeana şi prin crearea posibilității de a stabili conexiuni între obiecte). În acest context, serviciile fiabile, precum *Europeana Resolution Discovery Service*, sunt de cea mai mare importanță. Un astfel de serviciu pentru identificarea permanentă a obiectelor digitale trebuie să fie dezvoltat şi menținut la nivel european, preferabil cu link la Europeana.

7.5.2 Informații tehnice fiabile despre obiectele digitale contribuie la planificarea acțiunilor de conservare. Dezvoltarea registrelor în format de fişier sprijină acest proces şi, implicit, planificarea conservării.

7.5.3 Toate soluțiile de conservare digitală trebuie să fie transparente şi scalabile, în scopul de a se adapta la dezvoltarea tehnologică continuă şi la creşterea cantității de date.

7.5.4 Sunt necesare soluții pentru a rezolva conflictul de interese între documentația deschisă, industria de software şi instituțiile patrimoniului cultural responsabile pentru conservare.

7.5.5 Inițiativele de cercetare şi dezvoltare, referitoare la nevoile practice ale utilizatorilor, trebuie să fie susținute la nivel național şi european pentru a monitoriza în mod constant mediul tehnologic şi pentru a îmbunătăți soluțiile de conservare. În plus, este necesară continuarea cercetărilor în găsirea soluțiilor pentru prelucrarea unui volum de date din ce în ce mai mare.

7.6 Aspecte financiare

7.6.1 În timpul fazei de planificare a proiectelor de digitizare trebuie luat în considerare costul conservării activelor digitale.

7.6.2 Conservarea digitală necesită un efort continuu, resurse financiare adecvate fiind necesare la nivel național şi european. Finanțarea proiectelor de cercetare trebuie să fie susținută de bugete dedicate conservării digitale. Deşi importanța cercetării în acest domeniu este recunoscută în mai multe state membre şi la nivel european, nevoia de finanțare a procesului conservării digitale nu este încă reflectată în mod corespunzător în bugetele instituționale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

7.6.3 Domeniul conservării digitale nu trebuie să fie privit numai din punctul de vedere al costurilor. Acesta are, de asemenea, un mare potenţial economic. Eforturile şi experienţa instituţiilor culturale în eficientizarea conservării pot fi un beneficiu important în dezvoltarea rapidă a pieţei pentru stocarea de date digitale.

7.7 Durabilitatea portalurilor culturale

7.7.1 Trebuie să fie asigurată durabilitatea portalurilor bibliotecilor digitale, în special la nivel naţional şi/sau al agregatorilor sectoriali legaţi de Europeana.

Principalele recomandări:

1) Conservarea este un aspect-cheie al eforturilor de digitizare. Dimensiunile organizatorice, juridice, tehnice, financiare şi de conservare pe termen lung a materialului digitizat trebuie tratate cu mare atenţie.

2) Pentru a garanta conservarea patrimoniului cultural digital european, o copie a materialului digitizat trebuie să fie arhivată în Europeana. Site-ul depozitar trebuie să fie o arhivă închisă pentru lucrările cu drepturi de autor care să funcţionează ca un adăpost sigur.

3) Pentru a evita suprapunerea eforturilor companiilor care operează peste frontiere cu cele ale instituţiilor de cultură, trebuie avut în vedere un sistem prin care orice material să fie depozitat numai o singură dată şi transmis apoi fiecărei instituţii culturale care are un drept asupra lui în temeiul legii naţionale a depozitului.

4) Dreptul de autor şi legislaţia aferentă trebuie să permită instituţiilor culturale responsabile de conservarea patrimoniului cultural să creeze cópii de arhivă şi să realizeze conversia fişierelor în scopul arhivării.

5) Pentru fiecare obiect cultural digital, arhivat de către instituţiile culturale, trebuie să fie puşi în aplicare identificatori clari. Un astfel de serviciu de identificare a obiectelor digitale trebuie să fie dezvoltat şi menţinut la nivel european, de preferinţă legat de Europeana.

Note

1. În acest context, „instituţii de patrimoniu cultural" înseamnă acele instituţii culturale care au ca sarcină pe termen lung conservarea sau alte obligaţii legale.

2. Raportul numeric final, p. 40
http://cordis.europa.eu/fp7/ict/telearn-digicult/numeric-study_en.pdf

3. PLANETS: http://www.planets-project.eu/
CASPAR: http://www.casparpreserves.eu/

4. OAIS: model de referinţă pentru un sistem deschis de informaţii de arhivă (SO 14721:2003)
http://public.ccsds.org/publications/archive/650x0b1.pdf

5.http://www.kb.nl/hrd/dd/dd_links_en_publicaties/publicaties/KB_Long_Term_Preservation_Services_2010-08-05.pdf

6. Digital Curation Centre, http://www.dcc.ac.uk/

7. DPC: Digital Preservation Coalition
http:// www.dpconline.org

8. NCDD: Netherlands Coalition for Digital Preservation
http://www.ncdd.nl/en/index.php

9. nestor: http://www.langzeitarchivierung.de/eng/index.htm

10. Economie durabilă pentru o planetă digitală (2010)
http://brtf.sdsc.edu/biblio/BRTF_Final_Report.pdf

Sursa:
http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/reflection_group/final-report-cdS3.pdf

Traducere de Cornelia RADU
Biblioteca Metropolitana Bucureşti

O publicaţie de pe plaiuri teleormănene

Biblioteca „Marin Preda"
Publicaţie trimestrială a
Bibliotecii Judeţene
„Marin Preda"
Anul I, Nr. 3, 2010
(octombrie, noiembrie, decembrie)
1 DECEMBRIE
ZIUA NAŢIONALĂ A
ROMÂNIEI

Am primit la redacţie nr. 3/2010 al publicaţiei Bibliotecii Judeţene „Marin Preda" din Alexandria, judeţul Teleorman. Din bogatul sumar dedicat Zilei Naţionale a României reţinem editorialul „La mulţi ani, români!", ce poartă semnătura directorului bibliotecii, d-na Geanina Florenţa Ciuntuc: „Simt, fără să aştept, un dor de ţară, de-o ţară a mea, ţesută de copilărie într-un buchet de vise-n tricolor. Parcă mă-nalţ din amintire şi mă cobor la ziua cea de azi, mă cufund în tristeţea românului, în neputinţa zborului dincolo de vis."

Revista mai cuprinde pagini dedicate lui Adrian Păunescu şi legăturii de suflet dintre poetul – recent plecat la stele – şi Marin Preda, „patronul spiritual" al bibliotecii şi cel mai cunoscut scriitor teleormănean. Un delicat scriitor stabilit pe plaiuri teleormănene, Marin Radu Mocanu, cunoscut mai ales pentru activitatea de arhivist şi pentru cărţile de reevaluare a „tulburatului deceniu '50–'60", publică un fragment din romanul autobiografic *Născut singur*, făcând apel la aspectele contradictorii şi dezumanizate ale societăţii postdecembriste. Poetul Teodor Râpan, originar, la rândul său, tot din Teleorman, aminteşte, într-un amplu interviu acordat dnei profesoare Nicoleta Milea, despre întâlnirea sa cu „îngerul blond", Nichita Stănescu: „În sfiirea mea, El este deplin în viaţa mea şi aşa va rămâne până la capăt. Mi-a binecuvântat două cărţi, a scris despre mine în presa vremii, m-a recomandat directorului Editurii Cartea Românească…"

Revista mai cuprinde ample relatări despre activitatea biblioteconomică locală. Felicitări colegilor teleormăneni, şi la cât mai multe numere de revistă! (*CRONICAR*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

„BiblioPolis" susţine valorile naţionale

Am primit la redacţie nr. 4/2010 (serie nouă) al revistei lunare „BiblioPolis", editată de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" din Chişinău, Republica Moldova (redactor-şef Vlad Pohilă). Din bogatul cuprins al publicaţiei (166 p., cu ilustraţii) reţinem pledoaria pentru „perpetuarea valorilor naţionale", susţinută de editorialistul Vlad Pohilă. Biblioteca „B. P. Hasdeu" şi filialele sale susţin „cultivarea… unui sentiment asanator al demnităţii umane şi naţionale, a mândriei pentru valorile şi personalităţile pe care le avem, inclusiv pentru trecutul nostru dramatic, şi totuşi glorios. Astfel mulţi se pot debarasa de *complexele de inferioritate* (s.n.) ce au fost inoculate de «fratele mai mare» de-a lungul unui secol şi jumătate de dominaţie străină".

Cu un astfel de program politico-social, colegii bibliotecari de la Chişinău pot conta, neîndoielnic, atât pe o necesară reînnoire a patriotismului, cât şi pe sprijinul intelectualilor ce pot contribui la constituirea unui aliaj spiritual nou.

Între semnatarii revistei regăsim numele unor vechi colaboratori ai „B.B.", între care doamnele Lidia Kulikovski, directorul general al bibliotecii, şi Raia Rogac, publicistă.

Între temele de profil ale revistei reţinem dezbaterea despre necesitatea dezvoltării infrastructurii informaţionale. În prezent, din datele statistice, doar 202 din cele peste 1.100 de biblioteci publice din Republica Moldova deţin calculatoare, şi doar 138 sunt conectate la Internet. În condiţiile când statul îşi ia mâinile de pe biblioteci, sprijinul Fundaţiilor Bill şi Melinda Gates şi Soros, prezente la rândul lor în Republica Moldova, este substanţial. În aceste circumstanţe, apelul doamnelor Vera Oşoianu şi Elena Pintilei, de la Biblioteca Naţională a Republicii Moldova, privind dotarea bibliotecilor cu tehnică de calcul, are rolul unui ultimatum: „Este total greşit să ignorăm bibliotecile în favoarea altor structuri, care de cele mai multe ori nu pot asigura durabilitatea". (v. art. „Bibliotecile în infrastructura informaţională", pp. 37-40).

Dna Raia Rogac publică un amplu interviu cu dl dr. Florin Rotaru, director general al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti. Principala temă de discuţie o constituie, cum e şi firesc, prezentarea proiectului Bibliotecii Digitale a României, DACOROMANICA. Miza acestui veritabil *ciberspaţiu* sau „laborator de cercetare globală", cum îl defineşte dr. Florin Rotaru, este trecerea de la condiţia bibliotecii publice de *supravieţuitoare* în societatea informaţională la aceea de *producătoare şi difuzoare* de bunuri informaţionale (un extras din interviu este redat mai jos).

Programul de parteneriat instituit între Biblioteca Metropolitană Bucureşti şi Biblioteca Academiei vizează crearea Bibliotecii Digitale a României, prin dezvoltarea site-ului DACOROMANICA. Acest proiect, ce implică participarea unui număr considerabil de specialişti, urmăreşte chiar mai mult decât crearea unei biblioteci, eventual cu profil enciclopedic, în spaţiul virtual, şi anume „crearea unei mărci identitare definitorii pentru cultura română", afirmă dr. Florin Rotaru în interviul citat.

Din aceeaşi publicaţie reţinem şi calendarul de aniversări culturale pe 2011, din care nu lipsesc – nu în măsura în care ne-am fi aşteptat! – numele unor oameni de cultură români, precum M. Sadoveanu, L. Blaga, Simion Stoilov sau Ion Creangă. Este semnalată, de asemenea, ziua de 23 aprilie, consacrată drept Ziua Bibliotecarului.

În concluzie, revista „BiblioPolis" constituie o bună pledoarie atât pentru profesia de bibliotecar, cât şi pentru ideea generoasă a *culturii fără frontiere.* (*CRONICAR*)

O bibliotecă de corpusuri documentare originale

Dacoromanica este un instrument de difuzare a patrimoniului scris, iconografic, sonor şi video.

În consecinţă, se vor propune publicului corpusuri cu teme legate de unul sau mai multe subiecte evidenţiate prin bibliografii specifice. O temă trebuie să cuprindă mai multe sute de documente şi, în consecinţă, este necesar să se propună ansambluri de date despre un autor, un curent de gândire sau un subiect dat.

În mod obiectiv, o perioadă de timp nu pot fi puse la dispoziţie colecţiile în totalitatea lor. *Dacoromanica* nu are pretenţii de a fi exhaustivă, iar criteriile prezentate sunt folosite, în mod constant, în conceperea programelor.

Dacoromanica este imaginea principalelor opere tipărite, în prezentare cronologică. Criteriul de raritate primează în faţa oricărui alt criteriu de accesibilitate. Altfel spus, sunt privilegiate „ansamblurile de surse" puţin accesibile şi apte să intereseze un public larg.

Corpusurile de autori, în această accepţie, devin ansambluri de surse şi materiale de cercetare. Dacă documentele despre Grigore Alexandrescu sunt, în zilele noastre, mai uşor de regăsit comparativ cu Paris Mumuleanu, rostul *Dacoromanicei* este de a elimina această diferenţă şi de a situa în orizontul unei epoci, în mod egal, atât autorii consideraţi majori, cât şi pe minori, aşa cum nicio altă lucrare de critică sau istorie literară nu ar putea să o facă. Trebuie să se deschidă noi perspective de cercetare.

Un mare câştig va fi extinderea la resursele de imagini şi la fondurile sonore. Noţiunea de corpus de autori, aşa cum a fost ea dezvoltată pentru filosofi şi scriitori, include elementele care aprofundează înţelegerea unei epoci sau a unui curent. Această dimensiune aparţine numai instituţiilor care conştientizează şi îşi asumă întreaga responsabilitate. În această etapă istorică, acestea sunt Biblioteca Academiei Române (BAR), cu un patrimoniu definitoriu pentru cultura română, şi Biblioteca Metropolitană Bucureşti (BMB), cu o tradiţie istorică instituţională de dimensiuni impresionante. *Dacoromanica* cultivă noţiunea de corpus şi va da o puternică coerenţă ofertei: adresabilitate din perspectiva istorică.

Când se va consulta *Dacoromanica*, se va avea acces fie la aceste teme, fie la titlul sau la autorul căutat, fie eventual la o colecţie. Criteriile se combină, fără să se excludă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ORIZONTURI

Meditaţie şi atemporalitate

Dr. Constantin NICUŞAN
Colegiul Naţional „Mihai Viteazul", Târgu-Mureş

Prin momentul din 15 aprilie 2011, petrecut în Aula Magna a Universităţii „Petru Maior" din Târgu-Mureş, Alma Mater consemnează în analele sale acordarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii târgu-mureşene academicianului Gheorghe Vlăduţescu (foto).

Decanul Facultăţii de Ştiinţe şi Litere, prof. univ. dr. Iulian Boldea, propune, într-un sintetic Laudatio, o imagine a personalităţii profesorului de filosofie al Universităţii din Bucureşti, imagine căreia academicianul îi aduce replica unei conştiinţe „socratice". Discursul de răspuns al laureatului deconspiră un mit – cercetarea îngemănată cu pasiunea creatoare – dar şi meandrele destinului care te conduce în matca chemării fundamentale. Ni se dezvăluie astfel elemente autobiografice inedite – cursuri urmate de Gheorghe Vlăduţescu la Facultatea de Medicină, apoi curajul abandonării, justificat de gustul pentru aventură al tinereţii, pentru a trece, în neprielnicii ani '50, la filosofie, cu urmărirea specializării în filosofia greacă şi medievală, adevărată oază a gândirii libere, gest explicat, prin analogie, cu reacţia lui Socrate care pune pe seama tinereţii îndrăzneala lui Platon de a scrie primele *Dialoguri*.

Gheorghe Vlăduţescu apelează la o metodă de ordonare a ideilor care cresc spontan şi provocator în expunerea cursului. Putem constata că ideile domniei sale sunt vii şi, poate tocmai de aceea, ignorate uneori de cei structuraţi pe modelul istoricităţii sau al postulatului ştiinţific. Autorul discursului propune o abordare tranşantă a meditaţiei autoreferenţiale pe dimensiunea atemporală pe care o au filosofia şi poezia. În această viziune, ştiinţele, tehnologia trăiesc în efemeritatea prezentului, au clipa dominată de necesitate, au justificarea în cauzalitate, au dimensiunea determinismului. Datele ştiinţifice, realizările tehnologice trec în istorie, în muzee – sunt supuse în fiecare clipă uzurii morale, tehnice – cer reactualizare, cer reaşezarea în dinamica paradigmelor, a modelelor de civilizaţie.

Filosofia nu trăieşte astfel în istorie – doar didactic există o istorie a filosofiei – Platon şi Aristotel, Kant şi Hegel, Max Scheler şi Lucian Blaga rămân contemporani cu eternitatea şi astfel cu fiecare generaţie, cu fiecare paradigmă în parte. A devenit curentă interpretarea că încă de acum două mii de ani s-a cam spus totul în materie de înţelepciune, iar ceea ce aduce secolul XX e doar o reformulare a ideilor.

Acelaşi lucru se întâmplă cu poezia, unde sentimentul – trăsătură definitorie a umanităţii – tradus în limbaj liric nu are istoricitate într-o diacronie de la Sapho la Appolinaire, căci toată lirica lumii trăieşte într-o sincronie cu spiritul uman de oricând şi oriunde. Timpul rămâne marcă/măsură pentru o morfologie/ fenomenologie pe care o cartografiază în modele dinamice/ simulări/scenarii, doar fiinţa umană, *homo ludens*, asumându-şi proiecţia fie în trecut, fie în viitor într-un joc al spiritului pe dimensiunea secvenţelor *fiindului* ca martor a ceea ce numim prezent – echivalent cu o concomitenţă a universului în infinitatea sa.

Rădăcinile obscure comune ale filosofiei şi poeziei, în mit, legăturile subtile între sistemul conceptual şi categorial al primeia şi construcţia metaforică, imagistică depăşind limitele limbajului, a celei de a doua, ţinta filosofiei spre raţiunea cea mai înaltă, spre Logosul transcendent, precum şi ţinta poeziei, în complementaritate, spre câmpurile cele mai înalte ale afectelor, spre Sufletul transcendent explică, poate, în parte, statutul lor special. Dacă cele două – filosofia şi poezia – s-au distilat din structurile de adâncime ale mitului, o a treia rezultantă – religia – a păstrat toate aromele mitice originare, redându-i omului modern – după experienţele de ateism şi areligiozitate – nevoia de mit, nevoia de exerciţiu ritualic. Se completează astfel mănunchiul spiritual al definiţiei omului.

Aripa epistemologică a filosofiei acoperă vastul câmp al spiritualităţii umane într-o hermeneutică specializată pe diverse compartimente – filosofii ale religiei, artei, ştiinţei, moralei etc. – recurgând uneori, în complementaritate, pentru explorările în transcendent la limbajul metaforic specific poeziei, dar a cărei ambiguitate convine preconceptualizării. Sunt aspecte nu întâmplător aduse de Lucian Blaga în aceeaşi ecuaţie, pentru decriptările metafizice.

În acest sens, în viziunea acad. Gheorghe Vlăduţescu, vorbim de un tot al identităţii spirituale a omului, din care nu poate lipsi nici una dintre componente: filosofie, arte, ştiinţe, tehnologie, morală, religie – toate configurând şi reconfigurând paradigme ca mediu de cultură şi civilizaţie al existenţei umane.

Acad. Gheorghe Vlăduţescu identifică substanţa filosofică inclusiv în parabola mitului, în poemele homerice, unde dincolo de un epic redus, mai ales în *Odissea*, decodificăm atât regăsirea conştiinţei de sine a omului, cât şi statutul lui de fiinţă a amânării, iar Ithaca ori Penelopa sunt simboluri ale orizontului de aşteptare. Într-o altă situaţie, mesajul iniţial al „exerciţiului de admiraţie" din *Cântarea cântărilor* a Vechiului Testament e reinterpretat ulterior în creştinism. Tocmai de aceea acad. Gheorghe Vlăduţescu propune într-o hermeneutică detaşarea faţă de fiecare produs spiritual, sub imperativul axiologic obiectiv, prin readucerea lui în instanţa prezentului.

Cât se justifică previziunile privind moartea filosofiei? Născută după o gestaţie sincretică, va dispărea tot într-un sincretism? Credem, totuşi, în probabilitatea că discursul filosofic nu va înceta niciodată să declanşeze în conştiinţa noastră suita inepuizabilă de întrebări asupra misterului existenţei.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

O lucrare de prestigiu a istoriografiei româneşti

Dr. Gelcu MAKSUTOVICI
Istoric

Motto:

„Existenţa noastră nu are alt temei
decât suveranitatea naţională ieşită din unitatea naţională,
din omogenitatea noastră etnică, din unitatea noastră sufletească."

Take Ionescu

Într-o atmosferă colegială care a reunit istorici şi membri ai Corpului diplomatic român, în ziua de 20 octombrie 2010, la Fundaţia Europeană Titulescu a fost lansat volumul de documente privitor la criza cehoslovacă din septembrie 1938, menit a scoate în evidenţă solidaritatea poporului român cu cel al Cehoslovaciei într-un moment internaţional de mare însemnătate pentru evoluţia ulterioară a situaţiei din Europa: prof. univ. dr. Viorica Moisuc, *România şi criza cehoslovacă*, Editura Adevărul, 2010, 820 p.

După cum subliniază şi dl Adrian Năstase în prefaţa cărţii, „volumul acesta care trebuia să vadă lumina tiparului în anul 2005, apare acum sub egida Fundaţiei Europene Titulescu şi completat cu documente provenind din arhive străine, majoritatea necunoscute, însoţit de un aparat critic bogat şi bine pus la punct..." (p. 10)

De la început trebuie să remarcăm sagacitatea autoarei în cercetarea şi descifrarea înţelesurilor documentelor prezentate, întocmirea aparatului critic şi de informaţie suplimentară adusă pentru mai buna înţelegere a contextului internaţional în care a fost elaborată. De altfel, autoarea face precizarea că cititorul rămâne să aprecieze „... dacă volumul ce i-l ofer spre studiu îi va stimula interesul pentru cunoaşterea acestei perioade de mari frământări politico-diplomatice din anticamera războiului ce avea să vină" (p. 14).

Începând cu anii studenţiei, continuând în calitate de cercetător în domeniul ştiinţei istorice şi de cadru universitar, Viorica Moisuc s-a remarcat întotdeauna prin acerbicie şi competenţă în scrierea a numeroase comunicări şi cărţi de înaltă ţinută intelectuală menite a aduce noi contribuţii în mai buna cunoaştere a istoriei naţionale şi universale, îndeosebi a luptei de veacuri a românilor pentru afirmarea identităţii în lumea europeană. Volumul acesta de documente se referă la evenimentele cruciale ce au marcat una dintre cele mai zbuciumate perioade din istoria Europei în preajma izbucnirii celui de Al Doilea Război Mondial, începând cu obiectivul politicii germane de *Drang nach Osten*, expansiunea economică şi politică spre sud-est realizată prin înglobarea Austriei sub forma unui Anshluss, ocuparea podişului Boemiei pentru controlul Europei Centrale şi de Sud-Est, anihilarea forţei politice şi militare a Micii Înţelegeri şi Înţelegerii Balcanice, iar, odată cu ocuparea Austriei, drumul spre agresiunea Cehoslovaciei ca punct de plecare spre alte noi obiective şi teritorii europene. Într-un „Cuvânt lămuritor şi absolut necesar pentru cititorii de azi şi de mâine" (pp. 31-37) întocmit de autoarea cărţii, la Bruxelles, la 1 noiembrie 2007, se consemnează că „Nicolae Petrescu-Comnen şi-a legat numele de una dintre cele mai grave crize antebelice – criza cehoslovacă – perioadă când de existenţa acestui stat depindeau suveranitatea şi independenţa României... Dacă în 1938 României i se spunea «Belgia Orientului» şi Bucureştilor «Micul Paris», după război totul s-a cufundat în întunericul Răsăritului pustiitor..." (p. 32), fapte ce ne îndeamnă să cercetăm şi să înţelegem şi mai clar înţelesurile documentelor publicate în acest volum exemplar ce reprezintă concretizarea multor ani de cercetare în arhive române şi străine (franceze, germane, ruse, italiene ş.a.)

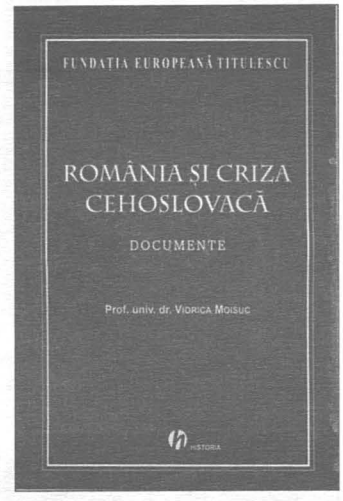

Documentele sunt prezentate în ordine cronologică şi cu exemplare note lămuritoare în subsol, consistente în mai clara înţelegere a evenimentelor şi poziţiilor politice ale ţărilor şi guvernanţilor acestora în desfăşurarea ostilităţilor diplomatice, politice şi apoi militare în declanşarea celui de Al Doilea Război Mondial.

Înainte de a face un scurt comentariu asupra acestui volum de documente, precizăm că numărul lor se ridică la 480, începând cu 1 septembrie 1938, când Maxim Litvinov, ministrul de Externe sovietic, declară că „URSS este gata să facă faţă obligaţiunilor de aliat faţă de Cehoslovacia" şi încheind cu documentele 474, „Raoul Bossy, ministrul României la Budapesta, despre Conferinţa de la München: însemnări din zilele de 28, 29 şi 30 septembrie 1938" şi 480, „Nicolae Petrescu-Comnen, O istorie trăită", în „Acta historica", tomus I, Roma, 1959, pentru a semnala importanţa perioadei în istoria Europei şi a implicării României în viaţa politică şi diplomatică a acestor ani premergători izbucnirii marelui cataclism al celui de Al Doilea Război Mondial în viziunea diplomaţiei României din perioada respectivă. În acest sens, de însemnătate este şi acordul semnat la 31 iulie 1938 de Înţelegerea Balcanică, pe de o parte, şi Bulgaria, pe de altă parte, care prevedea că toate cele cinci state semnatare (România, Grecia, Turcia, Iugoslavia, Bulgaria) se angajau să se abţină în relaţiile lor mutuale de a recurge vreodată la forţă. George Lecca, ministrul României la Rio de Janeiro, semnala şi el: „Cercurile politice şi presa braziliană urmăresc cu un viu interes desfăşurarea evenimentelor din Europa" (p. 181), Raoul Bossy din Budapesta atenţiona: „Kanya s-a întors pesimist din călătoria sa în Germania... partidul naţional-socialist cere o acţiune militară imediată. Mi-a mărturisit că fruntaşii cei mai de vază ai partidului sunt aşa fanatici în chestiunea unei intervenţiuni armate încât i-a fost imposibil să discute cu ei liniştit... Hitler i s-a părut impenetrabil..." (p. 184), iar Lucian Blaga, ministrul României la Lisabona, scria

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

la 3 septembrie 1938 către Nicolae Petrescu-Comnen, ministrul Afacerilor Externe al României, că: „În general Cehoslovacia nu se bucură de simpatii în Portugalia..." (p. 190). În Cehoslovacia, problematica germanilor sudeți privind rezolvarea problemei minorităților era în prim plan, admițând „principiul autonomiei teritoriale pentru sudeți prin organizarea a trei districte germane autonome cuprinzând circa 2.000.000 de sudeți. În schimb, Cehoslovacia nu renunță la alianța cu Franța și Rusia Sovietică" (p. 232). În același timp, după vizita regentului Horty în Germania, se consemna că: „În situația actuală, Ungaria nu numai că nu mai poate activa decât în jurul axei Roma – Berlin... Ungaria trebuie văzută alături de Germania, dacă nu chiar înglobată în politica sa militară" (p. 233). Concluziile generale asupra crizei cehoslovace se cristalizau în mod periculos pentru întreaga Europă, cercurile politice și mai ales cele diplomatice fiind la curent cu agravarea situației.

În aceste condiții, diplomația românească este la curent cu întreaga situație din Europa. Victor Cădere, ministrul României la Belgrad, sesizează tendințele tot mai accentuate ale Reich-ului german „de a domni în Sud-Estul Europei" și că „Iugoslavia este dispusă mai ales pentru o politică de neutralitate" (p. 336).

Situația politico-militară din Europa începe a fi cunoscută în întreaga lume, comentată în funcție de relațiile interstatale, diplomația română fiind informată corect și la timp de către reprezentanții săi diplomatici în rapoarte substanțiale care creionează corect și starea de spirit a momentului. Nicolae Petrescu-Comnen, ministrul de Externe al României, aflat la Geneva, trimitea către MAE la 19 septembrie 1938 un substanțial text, în care consemna: „Sunt informat că Ungaria ar pregăti serios o intervenție în Cehoslovacia după modelul german... O intervenție fățișă sau camuflată ungurească în Cehoslovacia ne-ar putea antrena și pe noi" (p. 433). Tot el avea să completeze într-o altă telegramă din Geneva, datată 22 septembrie, că: „Nu numai Germania, dar și Italia au declarat că voiesc să sprijine revendicările maghiare și polone contra Cehoslovaciei. În consecință, o intervenție armată din partea Iugoslaviei și a României ne-ar expune la un conflict și cu Italia..." (p. 506)

Diplomația română urmărește cu atenție și raportează prompt toate mișcările politice făcute de cancelariile statelor europene în privința unor eventuale atacuri ale armatei germane asupra statelor din Centrul și Sud-Estul Europei, sub amenințarea declarațiilor lui Hitler că „întreg poporul german este înarmat". În acest sens, Alexandru Duiliu Zamfirescu, ministrul României la Roma, consemnează la 23 septembrie 1938, prânzind în cerc intim la Palatul Farnese cu însărcinatul cu afaceri al Franței și ambasadorul Belgiei, acesta din urmă cu reputațiunea unuia dintre cei mai iscusiți diplomați din Europa, reținând opinia că „... liniile Maginot – Siegfried, care pun Franța în poziție exclusiv defensivă... nu mai lasă nici o îndoială că Europa continentală de la Rhin înspre Răsărit trece efectiv sub supremația puterilor geografic și militar dominante" (p. 557).

Documentele prezentate de Viorica Moisuc, cele mai multe în limba franceză, redau starea de spirit și poziția diplomaților în privința evenimentelor ce aveau să urmeze, în centrul atenției fiind Cehoslovacia, avându-se în vedere că în România opinia publică era în covârșitoare majoritate împotriva politicii de mutilare a Cehoslovaciei, în acest sens citând un articol publicat de Nicolae Iorga în revista „Neamul Românesc" din 9 septembrie 1938, în care istoricul nostru național arăta că: „Încă de pe vremea lui Bismark exista, în tovărășie cu Austria în formula monarhiei austro-ungare, avântul către Răsărit, cuprins în formula de Drang nach Osten" (p. 584).

Deosebit de interesantă pentru acele vremuri este semnalarea lui Alexandru Duiliu Zamfirescu, ministrul României la Roma, în telegrama din 28 septembrie 1938, care se încheie cu fraza: „Rusia vede în conflagrațiunea europeană nu numai un pas către bolșevizarea mondială, dar și o fericită diversiune pentru neizbutirea din Spania" (p. 715). Orice comentariu este de prisos, dar pentru cercetătorii istoriei noastre naționale previziunea diplomatului român este de luat în seamă, având în vedere evenimentele ce au urmat.

Încheiem această scurtă prezentare a unei lucrări de excepție menționând eforturile considerabile făcute de cercetător și prof. univ. dr. Viorica Moisuc de a reda publicului român, așa cum sublinia și prefațatorul, prof. univ. dr. Adrian Năstase, această lucrare, care „servește interesele naționale ale României și pune la dispoziția istoricilor de peste hotare, a tuturor celor interesați, documente revelatoare privind contribuția de mare valoare a diplomației române...", aducând „în prim plan vocația europeană a României, rolul său ca factor de stabilitate în Centrul și Sud-Estul Europei, politica ei de «coabitare regională amicală»".

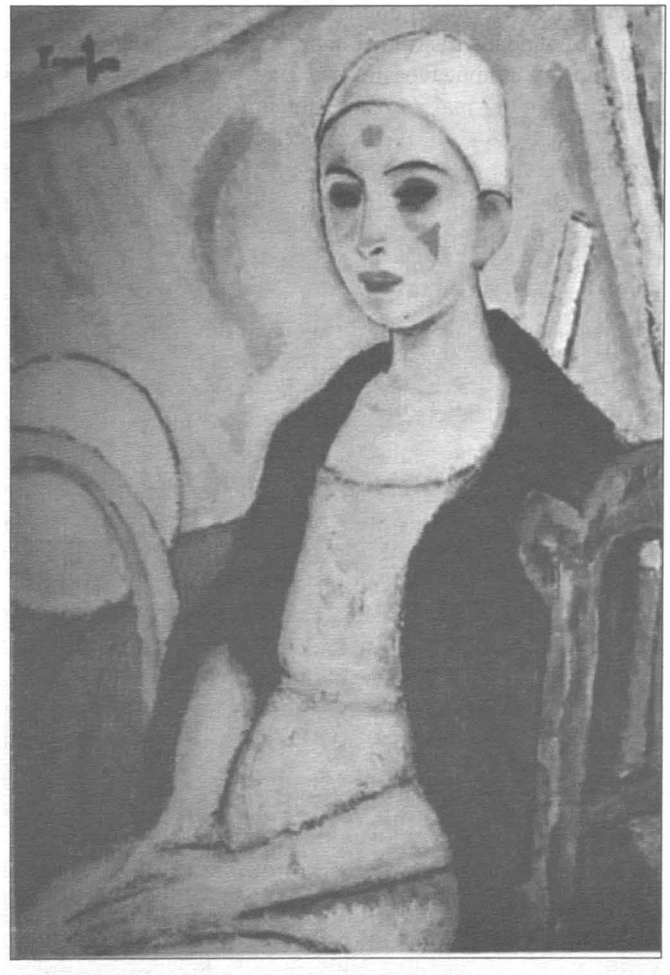

Clovnul cel tânăr

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Irina Bokova, director general al UNESCO, Doctor Honoris Causa la Bucureşti

În ziua de 27 aprilie a.c., doamna Irina Bokova, director general al UNESCO (foto), a primit titlul de Doctor Honoris Causa, acordat de către Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative (SNSPA) din Bucureşti, în cadrul unei ceremonii desfăşurată în Aula Bibliotecii Centrale Universitare.

Au fost prezenţi prof. univ. dr. Paul Dobrescu, rector al SNSPA, prof. univ. dr. Adrian Miroiu, preşedinte al SNSPA, conf. univ. dr. Remus Pricopie, decan al Facultăţii de Comunicare şi Relaţii Publice a SNSPA, acad. Ionel Haiduc, preşedinte al Academiei Române, deputat Raluca Turcan, preşedinte al Comisiei pentru Cultură, Arte, Mijloace de informare în masă a Camerei Deputaţilor, acad. Nicolae Manolescu, ambasador al României la UNESCO.

Vă prezentăm, în continuare, alocuţiunea dnei Irina Bokova, rostită cu acest prilej.

Doamnelor şi domnilor,

Mă simt profund onorată să primesc titlul de Doctor Honoris Causa din partea Şcolii Naţionale de Studii Politice şi Administrative şi sunt adânc mişcată de cuvintele dumneavoastră calde şi pline de prietenie. De la înfiinţarea sa, în 1990, Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative a jucat un rol important în crearea unei Românii noi, după căderea comunismului în Europa. Ea a format câteva generaţii de tineri leaderi – în cercetare, în sectorul privat şi în administraţia publică. Nu cred că există o misiune mai nobilă decât aceea de a stimula mintea tinerilor şi de a-i îndruma spre serviciul public.

Sunt adânc mişcată şi onorată că, în această dimineaţă, sunt aici cu dumneavoastră, de care, cetăţean al Bulgariei fiind, mă simt şi mai aproape. Bulgaria şi România au mers, din 1990, pe acelaşi drum, urmând aceeaşi cale a progresului. Intrarea României şi Bulgariei în Uniunea Europeană şi în NATO este o realizare de seamă şi o încununare a efortului celor două popoare. Ştim cu toţii de câtă străduinţă, răbdare şi voinţă a fost nevoie pentru un asemenea succes.

Suntem astăzi martori ai aceleiaşi dorinţe de transformare în alte părţi ale lumii, în societaţi din Africa de Nord şi Orientul Mijlociu. Vedem puterea revoluţionară de a tinde spre demnitate şi drepturile omului, valori în care cred cu tărie. Fapta tragică a unui singur om în Tunisia – Mohamed Bouazizi – a afectat realitatea altor câteva milioane de oameni.

Astăzi, căile şi mjloacele politicii se schimbă atât la nivel naţional, cât şi global. Criza economică din ultimii ani şi-a trimis unda de şoc peste regiuni şi continente întregi ale lumii. Schimbările de climă îşi continuă evoluţia lor imprevizibilă. Anul 2011 a fost deja martorul triplului dezastru din Japonia (seismic, tsunami şi nuclear), al inundaţiilor din Australia şi Thailanda şi al cutremurului din Noua Zeelandă. Nici un stat sau societate nu poate trece singură peste asemenea încercări. Un astfel de context necesită o ordine internaţională puternică şi un multilateralism eficient şi real.

Sunt convinsă că, în complexitatea lumii de astăzi, este nevoie de noi politici şi noi moduri de abordare a problemelor. Forţa Naţiunilor Unite constă tocmai în aceea că propune soluţii colective viabile unor situaţii problematice, cum ar fi schimbările de climă, ca să nu luăm decât un exemplu, soluţii ce merg dincolo de capacităţile statelor de unele singure. În acest context, nevoia de cooperare internaţională în scopul dezvoltării permanente şi susţinute, mai ales în domenii ca învăţământul, ştiinţa, cultura şi comunicarea, nu a fost niciând atât de mare – pentru a pune bazele destinderii şi progresului, pentru a crea noi modele de dezvoltare inclusivă şi echilibrată.

Rolul UNESCO se află tot aici. Organizaţia se regăseşte în poziţia de a conduce la nivel internaţional acţiuni colective legate de bunuri publice-cheie, cum ar fi educaţia, cultura, ştiinţa şi comunicarea.

UNESCO nu acordă ajutor financiar pentru dezvoltare, ci concepe şi construieşte condiţii pentru dezvoltare. UNESCO nu poate menţine pacea, însă se străduieşte să o facă să dureze. Aceste deziderate la nivel global sunt fundamentul unei ordini multilaterale eficiente şi reale. În secolul XXI, ca să fie viabilă, dezvoltarea nu poate fi decât holistă. Concepută încă din 1945, Constituţia noastră spune că, dacă războaiele încep înainte de toate în mintea bărbaţilor şi a femeilor, atunci tot acolo trebuie sădită şi dorinţa de apărare a păcii. Această viziune rămâne cu atât mai relevantă în contextul problemelor pe care le ridică secolul XXI şi, mai ales, în lupta împreună pentru soluţionarea lor.

Să ne gândim la educaţie şi ştiinţă. Ele sunt, cu adevărat, unele dintre cele mai puternice, pozitive forţe pentru transformarea individuală, naţională şi internaţională. Ele sunt motorul succesului economic şi al unei păci durabile. Educaţia îmbogăţeşte orice ţară – bogată sau săracă deopotrivă. În inima Europei, UNESCO sprijină guvernele şi Uniunea Europeană în efortul lor de a asigura un învăţământ de calitate accesibil tuturor.

Doamnelor şi domnilor,

În incinta Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti, ale cărei ziduri sunt martorii multor evenimente din istoria ţării voastre, ne putem întreba care este situaţia societăţilor europene de azi. Prin intermediul lor putem începe să înţelegem starea lumii.

Cerinţa de cooperare, nevoia unor relaţii multilaterale implică firesc problema diversităţii culturale. Europa, a cărei deviză este „unitate în diversitate", se întreabă la rândul său care va fi viitorul multiculturalismului. Identităţile culturale,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tradițiile şi valorile se află în centrul dezbaterilor de politică națională şi internațională. Sunt convinsă că sarcina esențială pe care trebuie să ne-o asumăm în cursul acestui secol este de a învăța să gestionăm această diversitate, să lucrăm împreună la construcția unei comunități unite. Sunt sigură că țările care învață să-şi gestioneze propria diversitate vor fi şi cele mai bine echipate pentru a răspunde provocărilor ce ne aşteaptă.

România şi alte țări din Europa de Est au de jucat un rol considerabil în sensul dialogului şi al apropierii între culturi şi se pot implica mai mult. Aceste țări au fost în trecut locuri de întâlnire a civilizațiilor şi culturilor. Patrimoniul românesc poartă urma fuziunilor între culturi şi popoare care şi-au lăsat amprenta pe zidurile mănăstirilor din Moldova, inspirate de arta bizantină, sau prin fortărețele din munții Orăştie, din primele secole ale erei noastre. Experiența extinderii şi a integrării europene au contribuit la consolidarea acestui sentiment. Ele au convins o întreagă generație de necesitatea respectării ideilor celorlalți.

UNESCO are de asemenea un rol important de îndeplinit prin folosirea culturii şi a industriilor culturale ca pârghii ale dialogului şi cooperării.

Expertiza noastră ne permite să apropiem societățile, să contribuim la conlucrarea între rețele de experți, între instituții foarte variate. Ea ne permite să construim spații de integrare regională. *Convenția patrimoniului mondial* este un exemplu în acest sens. În România, şapte situri sunt înscrise pe lista patrimoniului mondial, de la Delta Dunării la centrul istoric al Sighişoarei. Excepționala lor bogăție le incorporează în istoria întregii umanități. Avem datoria să le protejăm. Ştiu că România are un patrimoniu bogat şi sper că alte noi situri vor fi înscrise pe listă.

Acum câteva săptămâni am fost în Peru. Această țară a luat inițiativa de a înscrie Marele drum al incaşilor pe lista patrimoniului mondial. I s-au alăturat încă şase țări din America Latină străbătute de acest drum. Toate aceste țări vor supune aprobării o candidatură comună. Vedem că proiecte similare încep să prindă contur aici, în Europa de Est şi de Sud-Est – de exemplu, între țările traversate de Dunăre, cum sunt România, Bulgaria, Ucraina, Moldova.

La UNESCO, susținem o viziune largă asupra culturii şi a diversității culturale, a rolului lor de acceleratoare diplomatice, ca un mijloc de a dobândi autonomia, de a participa la dezvoltarea economică şi socială durabilă. De aceea, am publicat în 2009 un raport intitulat: *Investir dans la diversité culturelle et le dialogue interculturel*.

În acest an, vom sărbători a zecea aniversare a *Declarației universale a UNESCO asupra diversității culturale*. Este esențial să ne îmbunătățim competențele interculturale, studierea limbilor străine, cunoştințele despre cultura celuilalt. Toate aceste inițiative concrete urmăresc să le asigure unor oameni proveniți din culturi şi țări diferite mijloacele intelectuale de a lucra împreună. Viitorul ne va demonstra că vom avea – veți avea – tot mai mult nevoie de ele.

Doamnelor şi domnilor,

Jean Monnet ar fi spus în amurgul vieții sale că, dacă ar fi să reia construcția europeană, ar începe cu cultura. Nu ştiu dacă anecdota este adevărată. Dar am venit în această dimineață cu un mesaj: puneți cât mai mult în valoare cultura, ştiințele, educația. Acestea sunt pârghii ale plenitudinii, sunt acceleratoare ale dezvoltării şi garanții de stabilitate. Nu le subestimați rolul niciodată, căci nu există investiție mai înțeleaptă.

Mesajul meu de azi, ca prima femeie în fruntea UNESCO şi cetățean al unei țări vecine, este că regiunea noastră este plină de energie, de talente şi de bogății ce se cer puse în valoare. Mesajul meu este că trebuie să rezolvăm problemele împreună, fie că este vorba de criza economică, de schimbările climatice sau de dezvoltarea durabilă. Să îndrăznim să fim umaniști! Când vorbim despre probleme economice trebuie să ținem seama în primul rând de demnitatea umană.

În fine, sunt extrem de sensibilă la egalitatea de gen. Este o prioritate personală şi o prioritate a UNESCO. Egalitatea de gen nu este doar o chestiune de dreptate istorică, ci este calea spre o dezvoltare economică şi socială mai echitabilă, inclusiv în zona Europei de Est şi de Sud-Est.

Marele gânditor român Mircea Eliade scrie în jurnalul său: „Nu-i admir decât pe cei ce continuă să creeze ca şi cum lumea noastră ar avea în față un mileniu de pace". Geniul poporului român este reflectat prin acest elan. I-a inspirat pe scriitori, artişti şi compozitori, a fost şi este motorul istoriei sale. Voi sunteți aceia care vor contribui la făurirea chipului Europei de mâine. Vă urez să o faceți cu acelaşi optimism, cu acelaşi elan.

Vă mulțumesc.

Traducere de Anne Marie CODRESCU

Katiuşa lipoveanca

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Jipa Rotaru, la 70 de ani

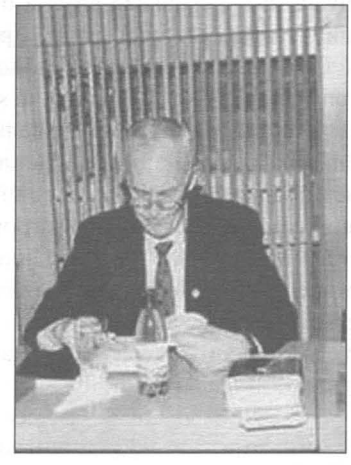

Istoricul militar, profesorul şi mentorul mai multor generaţii de ofiţeri ai Armatei Române, comandorul (r) Jipa Rotaru (foto) a împlinit, pe 28 aprilie, frumoasa vârstă de 70 de ani. Pentru cei mai puţin familiarizaţi cu activitatea domniei sale, vom reaminti că dl Jipa Rotaru a fost profesor la Catedra de istorie a Academiei Militare, fiind unul dintre cei mai iubiţi şi preţuiţi dascăli. Într-o epocă a compromisului şi a adevărurilor spuse cu jumătate de măsură, glasul comandorului Jipa Rotaru suna grav şi răspicat în amfiteatrul Academiei Militare, amintind tinerilor ofiţeri ce înseamnă demnitatea, onoarea şi gloria militară.

După Revoluţie, când vremurile au permis, istoricul Jipa Rotaru a publicat şi cele mai consistente cărţi despre Mareşalul Ion Antonescu, utilizând în mare măsură surse inedite, culese din arhive, dar şi de la martori direcţi, precum fostul locotenent-colonel George Magherescu, aghiotantul Mareşalului. De la acesta a moştenit Jipa Rotaru şi protocolul practicat la cabinetul mareşalului – ce consta în sobrietate, curaj şi un sentiment acut al patriotismului. Ion Antonescu *nu a stat preş* în faţa puterilor trecătoare ale vremii. A fost mai mult decât un militar validat de victoriile de pe front, a fost „un model uman", obişnuieşte să amintească Jipa Rotaru.

Un astfel de model este şi Jipa Rotaru. Numit director al Muzeului Militar Naţional în 1988, el a contribuit decisiv la reabilitarea, iar apoi la reorganizarea muzeului. După Revoluţie, revine la Academie, fiind primit cu ostilitate de câţiva oportunişti. În aceste condiţii, acceptă o situaţie inferioară celei deţinute anterior, dedicându-şi energia scrisului şi formării unei noi generaţii de istorici militari, pătrunşi de spiritul adevărului. Între iniţiativele sale publicistice este şi reconstituirea condiţiilor deţinerii şi execuţiei cuplului Nicolae şi Elena Ceauşescu. Istoria României, continuă să creadă Jipa Rotaru, este un şir de jertfe. Etichete precum „criminal de război" sau „comunist" nu fac decât să întunece judecata dreaptă a istoriei, să introducă factorul politic acolo unde ar trebui să primeze interesul naţional.

Adevăratul merit de pedagog al lui Jipa Rotaru este însă constituirea Şcolii de Vară a tinerilor istorici de la Maia-Catargi, judeţul Ialomiţa, localitate unde s-a retras după pensionare. În prag de toamnă, pe un tăpşan înverzit, acolo unde a fost cândva conacul lui Barbu Catargiu, fostul prim-ministru al lui Al. I. Cuza, asasinat sub arcadele clopotniţei de la Patriarhia Română, la cort, cum le stă bine militarilor, se adună toată floarea istoriografiei contemporane pentru a-şi cinsti dascălul şi a duce mai departe spiritul său. Despre întâlnirile de la Maia-Catargi am mai scris în paginile acestei reviste. Ce trebuie subliniat este că, de şase ani, la Maia funcţionează o instituţie publică ce nu ia bani de la Stat, în schimb oferă societăţii adevăr şi ştiinţă pură.

(*M. N.*)

Noul Plan Marshall pentru Securitatea Mediului

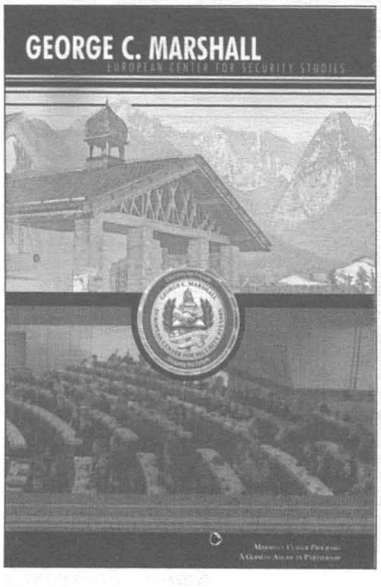

În 1947, George C. Marshall, general american aureolat de victoriile din cel de-al Doilea Război Mondial, în calitate de secretar de stat al SUA (funcţie pe care a îndeplinit-o între 1947–1949), propunea primul Plan economic de reconstrucţie a Europei, o idee salvatoare ce va constitui baza reconversiei industriei militare şi a reconstrucţiei economice a Europei răvăşită de război. Planul Marshall se adresa întregii Europe, inclusiv Uniunii Sovietice, ţară care a refuzat acest ajutor, odată cu toate ţările aflate dincoace de „Cortina de fier" şi supuse influenţei sovietice. Urmarea a fost creşterea economică rapidă a Occidentului şi despărţirea dramatică a Vestului de Est.

Ulterior, George C. Marshall a lucrat în diplomaţie, fiind iniţiatorul proiectului Tratatului Atlanticului de Nord, nucleul viitorului NATO, dar şi un promotor al non-intervenţiei în războiul coreean. Pentru meritele sale, generalul Marshall a fost distins în 1953 cu Premiul Nobel pentru Pace. În cinstea sa, Centrul American de Comandă al Forţelor din Europa (EUCOM), cu sediul la Garmisch-Partenkirchen, renumită staţiune montană din Germania, a devenit, începând din 1992, *Centrul „George Marshall"*, instituţie ce consolidează parteneriatul dintre SUA şi Germania, dar şi cu Europa în general. Astăzi, Centrul Marshall a căpătat o vocaţie cvasimondială, având parteneriate cu peste zece ţări, inclusiv din Orient şi Extremul Orient. Cel mai important produs al Centrului este însă *Colegiul Internaţional de Studii de Securitate*, instituţie ce are ca obiectiv promovarea cooperării internaţionale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Principalele programe ale Centrului şi Colegiului „George C. Marshall" vizează promovarea securităţii regionale, descurajarea terorismului şi sprijinul operaţiilor de siguranţă a populaţiei civile. Anual, câteva mii de cursanţi, provenind din ţările NATO, dar şi din lumea arabă sau din Orient, urmează cursurile Colegiului, susţinute în limbi de circulaţie internaţională, precum engleză, franceză, rusă, dar şi în dialecte din India, Pakistan ş.a.

De-a lungul anilor, câteva zeci de cursanţi români, ofiţeri, dar provenind şi din rândurile societăţii civile, au urmat cursurile Colegiului din Germania, devenind la rândul lor promotori ai ideilor şi programelor de cooperare ale Centrului. În prezent, în România funcţionează *Asociaţia „George C. Marshall" – Romania*, condusă de dl dr. Doru Frunzulică, preşedinte, şi col. (r) Ion Petrescu, vicepreşedinte. În cei 11 ani de la înfiinţare, Asociaţia a organizat peste 70 de manifestări, cea mai recentă (28 aprilie a.c.) fiind găzduită de Biblioteca Universitară Bucureşti.

Tema reuniunii a fost *Securitatea mediului*, în contextul elaborării, pe plan internaţional, de strategii durabile pentru conservarea şi securitatea mediului. Au susţinut intervenţii ample, bine argumentate, dnii László Borbély, ministrul Mediului în guvernul României, prof. dr. Vladimir Rojanschi, prorectorul Universităţii Ecologice din Bucureşti, dr. ing. Ionel Bucur, directorul general al Centralei Nucleare de la Cernavodă, şi dr. ing. Ionuţ Puică, expert al Consiliului Mondial pentru Energie.

Deşi intervenţiile au vizat domenii strict specializate, nu au lipsit referinţele la *securitatea culturală*. Un moment special l-a constituit intervenţia E.S. Ambasador al Japoniei la Bucureşti, dl Natsuo Amemiya, care a evidenţiat faptul că în prezent *170.000 de japonezi trăiesc în adăposturi*, ca urmare a cutremurului urmat de tsunami din 11 aprilie, iar alte zeci de mii sunt morţi ori dispăruţi.

În concluzie, *securitatea mediului* este o ameninţare, dar şi o provocare, în condiţiile în care problema ne priveşte pe toţi. În acest sens, autorităţile române au o responsabilitate în plus, iar Consiliul Suprem de Apărare a Ţării nu ar trebui să rămână insensibil la această realitate. (*CRONICAR*)

AUTORII ACESTUI NUMĂR
AUTHORS IN THIS ISSUE

Irina BOKOVA, *UNESCO*

Iulian BOLDEA, *"Petru Maior" University of Târgu-Mureş*

Mircea COLOŞENCO, *Editor*

Ion DUR, *"Lucian Blaga" University of Sibiu*

Gelcu MAKSUTOVICI, *Historian*

Marian NENCESCU, *Metropolitan Library of Bucharest*

Constantin NICUŞAN, *"Mihai Viteazul" National College of Târgu-Mureş*

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele primite în vederea publicării, în variantă tipărită şi electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spaţiu de un rând şi jumătate, având maximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoţite de bibliografie, precum şi de un rezumat şi cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele ortografice academice, conform *Dicţionarului Ortografic, Ortoepic şi Morfologic al Limbii Române*, ediţia a II-a, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005.

Redacţia îşi rezervă dreptul de a interveni asupra inadvertenţelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

Sursele imaginilor: pp. 5-6: *Le guide de Bucarest et ses environs*, redacteurs Al. Cicio-Pop, Al. Bădăuţă, Édition Ghidul României, Bucarest [f.a.]; p. 9: Academia Română, *Dicţionarul General al Literaturii Române*, C/D, Editura Univers Enciclopedic, Buc., 2004, p. 261; pp. 10, 17, 29: redacţia „B.B."; pp. 20, 21, 31, 33: Petru Comarnescu, *N.N. Tonitza*, Editura Tineretului, Buc., 1962; Raoul Şorban, *Tonitza*, Editura Meridiane, Buc., 1973; p. 22: Sergiu Găbureac, BMB; p. 32: http://www.machiavelli.ro/ images/news/ bokova_irina.jpg; p. 34: http://www.arena.md/bma_userfiles/image/FOTO/5662015937_8859e42d7d.jpg; p. 38: http:// s.netflash.ro/p/ gallery/large/img5W57Ws.jpg; coperta II: *Autoportret*, în Petru Comarnescu, *N.N. Tonitza*; coperta III: http://stevengalen.com/ images/ music/yehudi_menuhin_1.jpg; coperta IV: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C8%99ier:Bezdechi_St..JPG

Sursele citatelor: coperta II: Raoul Şorban, *Tonitza*, pp. 5, 8; coperta III: Yehudi Menuhin, *Călătorie neterminată*, traducere de Adina M. Arsenescu, Editura Muzicală, Buc., 1980, pp. 303-304; coperta IV: St. Bezdechi, *Nicolaus Olahus – primul umanist de origine română*, cuvânt înainte de prof. I. Lupaş, Editura Ram, Aninoasa-Gorj, 1939, p. 123.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CATALOG

Emil Cioran: 8 aprilie 1911 – 20 iunie 1995

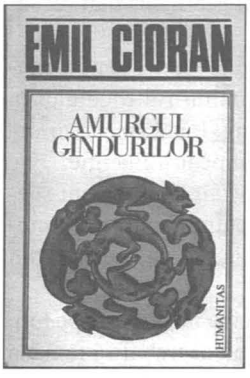

Emil CIORAN, *Amurgul gîndurilor*
Editura Humanitas, Bucureşti, 1991, 208 p.

Oamenii nu trăiesc în ei, ci în altceva. De aceea au preocupări. *Şi le au, fiindcă n-ar avea ce face cu absenţa lor de fiecare clipă. Numai poetul este cu el şi în el. Şi lucrurile nu-i cad toate perpendicular pe inimă?*

Cine n-are sentimentul sau închipuirea că realitatea întreagă respiră prin *el nu bănuieşte nimic din existenţa poetică.*

A-ţi trăi eul ca univers e secretul poeţilor – şi mai cu seamă al sufletelor poetice. *Acestea – dintr-o pudoare ciudată – îmblînzesc prin surdină simţirea, pentru ca o încîntare fără margini şi fără expresie să se prelungească neîncetat într-un fel de nemurire visătoare, neîngropată-n vers. Nimic nu ucide mai mult poezia lăuntrică şi vagul melancolic al inimii ca talentul poetic. Sînt poet prin toate versurile ce nu le-am scris...*

Emil CIORAN, *Lacrimi şi sfinţi*
Editura Humanitas, Bucureşti, 1991, 191 p.

Cineva spunea că plictiseala este modul de a fi săraci al bogaţilor. Este drept că săracii nu se plictisesc. Dar cum rămîne cu deznădejdea, acest climat moral al sărăciei? Lumea se împarte în proprietari şi cerşetori. Săracii fiind la mijloc, ei constituie eternitatea fadă a istoriei. Cerşetorii sînt tot aşa de mari reacţionari ca şi proprietarii. Nici unul din ei nu doreşte schimbare sau progres. Numai săracii se străduiesc şi poartă greul. Fără ei n-ar exista societate. Căci proprietarii sînt bestii, iar cerşetorii nu vor nimic.

De n-ar exista săraci, ideea de cetăţean n-ar avea nici un conţinut. Anemia lor hrăneşte statul, speranţele lor sînt vinele societăţii şi deznădejdea lor sîngele istoriei. Proprietarii şi cerşetorii sînt paraziţii Veşnicilor săraci...

Emil CIORAN, *Ispita de a exista*
În româneşte de Emanoil Marcu, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, 207 p.

Franţa, Anglia, Germania şi-au lăsat în urmă perioadele de expansiune şi nebunie. E sfîrşitul smintelii, *începutul războaielor de apărare. S-a terminat cu aventura colectivă, cu oamenii cetăţii, e rîndul indivizilor limfatici şi fără iluzii, în stare încă să răspundă chemării unei utopii – cu condiţia, totuşi, ca ea să vină din afară, să nu-şi dea osteneala s-o inventeze ei. Dacă mureau odinioară pentru nonsensul gloriei, azi se consacră unei furii revendicative. „Fericirea" îi ispiteşte; e ultima lor prejudecată, din care-şi trage seva acel păcat prin exces de optimism – marxismul. A se iluziona, a sluji, a se expune ridicolului sau prostiei unei cauze – iată extravaganţe de care nu mai sînt capabili. Cînd o naţiune începe să-şi piardă strălucirea, ea se îndreaptă spre condiţia de masă. Chiar dacă ar dispune de-o mie de Napoleoni, tot nu s-ar hotărî să-şi tulbure odihna, pe-a ei şi pe a celorlalţi...*

Emil CIORAN, *Tratat de descompunere*
Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, 272 p.

Fiecare dintre noi s-a născut cu o doză de puritate, predestinată să fie coruptă prin frecventarea celorlalţi oameni, prin acest păcat împotriva singurătăţii. Căci fiecare din noi face chiar imposibilul pentru a nu rămîne pradă sieşi. Semenul nostru nu este fatalitate, ci ispită a decăderii. Incapabili să rămînem cu mîinile curate şi să ne păstrăm sufletele neprihănite, ne murdărim în contact cu o sudoare străină, ne tăvălim, însetaţi de dezgust şi împătimiţi de scîrnă, în noroiul unanim. Şi cînd visăm la mări preschimbate în apă sfinţită, e prea tîrziu ca să ne cufundăm în ele, iar corupţia noastră prea adîncă ne împiedică să ne înecăm: lumea ne-a pîngărit singurătatea; urmele lăsate pe noi de ceilalţi ajung de neşters...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Emil CIORAN, *Istorie şi utopie*
Traducere de Emanoil Marcu, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, 160 p.

Va fi Rusia în stare să-şi realizeze visul imperiului universal? Este o eventualitate, dar nu o certitudine; în schimb, este cert că poate cuceri şi anexa întreaga Europă, şi chiar o va face, fie şi numai pentru a linişti restul lumii... Se mulţumeşte cu atît de puţin! Vreţi o dovadă mai convingătoare de modestie, de moderaţie? O bucăţică de continent... Deocamdată, o soarbe din ochi, la fel cum mongolii priviseră China şi turcii Bizanţul, cu diferenţa, totuşi, că a asimilat deja numeroase valori occidentale, în timp ce hoardele tătare sau otomane nu aveau asupra viitoarelor victime decît o superioritate pur materială. Este desigur regretabil că Rusia nu a trecut prin Renaştere: de aici i se trag toate scăderile. Însă, cu darul ei de-a arde etapele, într-un secol, poate şi mai puţin, va fi la fel de rafinată şi la fel de vulnerabilă ca acest Occident ajuns la un nivel de civilizaţie ce nu se poate depăşi decît coborînd...

Emil CIORAN, *Exerciţii de admiraţie. Eseuri şi portrete*
Traducere de Emanoil Marcu, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993, 208 p.

L-am întîlnit pe Eliade pentru prima dată prin 1932 în Bucureşti, unde tocmai terminasem vagi studii de filozofie. La vremea aceea, el era idolul „noii generaţii" – formulă magică pe care noi o invocam cu mîndrie. Îi disprețuiam pe „bătrîni", pe „ramoliţi", adică pe toţi cei trecuţi de treizeci de ani. Maestrul nostru spiritual le declarase război; îi demola unul cîte unul şi aproape totdeauna lovea inspirat, spun „aproape" căci uneori se înşela, cum i s-a întîmplat cînd l-a atacat pe Tudor Arghezi, poet important, a cărui singură vină era de a fi recunoscut, consacrat. Lupta dintre generaţii ni se părea cheia tuturor conflictelor şi principiul explicativ al tuturor evenimentelor. Pentru noi, a fi tînăr însemna a fi, în mod automat, genial...

Emil CIORAN, *Mărturisiri şi anateme*
Traducere de Emanoil Marcu, Editura Humanitas, Bucureşti, 1994, 192 p.

Pentru budism (la drept vorbind, pentru Orient în general), neantul nu comportă semnificaţia întru cîtva sinistră pe care i-o atribuim noi. El se confundă cu o experienţă-limită a luminii sau, dacă vreţi, cu o stare de veşnică absenţă luminoasă, de vid radios: e fiinţa care şi-a depăşit toate atributele, sau mai curînd o non-fiinţă în chipul cel mai înalt pozitivă şi care răspîndeşte o fericire fără materie, fără substrat, fără nici un reazem în vreuna din lumi.

Marta PETREU, *Un trecut deocheat sau „Schimbarea la faţă a României"*
Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 1999, 440 p.

Schimbarea la faţă... *este o carte fascinantă, adică atrăgătoare şi repugnantă simultan. Atrăgătoare prin problematică, prin tensiune, prin spectacolul ideatic şi stilistic, prin caracterul insolit în care pune problemele; repugnantă prin limbajul misticii naţionale pe care îl vehiculează, prin puseele de grandomanie naţională şi de xenofobie, precum şi prin detaliile de tip totalitar ale soluţiei lui Cioran. Mirajul României viitoare – o ţară care se transformă, printr-o revoluţie de dreapta, într-o dictatură şi într-o forţă militară dominantă măcar în Balcani – i-a putut da, vremelnic, lui Cioran, speranţa că nu-i va mai fi ruşine că s-a născut român; dar nu e decît un miraj, în care ridicolul şi respingătorul fac corp comun...* (Autoarea)

Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Comunicarea Colecţiilor al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Flori. Florii. Floralia

Dr. Marian NENCESCU

Venirea primăverii este, cam pretutindeni în lume unde clima este temperată, un prilej de sărbătoare. Din Extremul Orient până în nordul îndepărtat, îndată după echinoxul de primăvară, în funcție de starea vremii și de decor, are loc o varietate de ceremonii publice și private, din care nu lipsesc focurile ritualice – simbol al soarelui biruitor, celebrarea florilor și a germinației plantelor, inventarul și evaluarea animalelor. Dacă în Japonia, și mai nou în Statele Unite, sărbătoarea de bază este cea a cireșilor înfloriți, în Anglia, țară puritană și tradiționalistă prin definiție, cea mai comună distracție o constituie aprinderea focurilor rituale, făcute după ceremonialul celților, cu lemnul sacru al pădurilor. Germanii au păstrat, din vechime, obiceiul păgân al venerării zânelor și spiritelor ce invadează pământul la sfârșit de aprilie, în vreme ce civilizația romanică a preluat, după modelul Romei antice, sărbătoarea florilor.

Sandro Botticelli – *Primăvara*

Se știe că romanii au dedicat zeiței *Flora* un întreg ceremonial ce avea loc la *Calendele* lui mai, respectiv între 27 aprilie și 3 mai. De altfel, această perioadă se sărbătorește până în zilele noastre, în Belgia sub forma unui festival-târg destinat expunerii și comercializării semințelor și bulbilor de plante. La *Calende* romanii arborau o ținută ușoară, intens colorată, în dauna albului uzual, și aduceau la temple ofrande constând în special în alimente pe bază de miere și lapte. Se spune că zilele erau faste și pentru prostituatele Romei, care considerau că sărbătoarea le aparține. În schimb, ele delectau publicul cu dansuri, ghirlande de flori și cupe cu vin. Sărbătoarea, ce a căpătat pe parcurs numele de *Floralia*, a devenit, încă din timpul împăratului Iulius Cezar, cea mai importantă a anului, iar în cinstea ei se păstrează azi, pe alocuri, obiceiul *Concediului pentru Flora* (între 28 aprilie – 3 mai), fixat prin calendarul roman și invocat până în zilele noastre sub forma *punții de 1 mai*, atât de dragă majorității salariaților, la stat sau la privați.

În timpul sărbătorii ce purta numele de *Ludi Florales* (uneori și *Appolinaria* sau *Cerealia*) aveau loc și spectacole de teatru, uneori jocuri de circ, astfel încât *ludi florales* deveneau *ludi scaenici*. Patricienii Romei, ca și magistrații, cunoscuți sub numele de *aediles*, finanțau astfel de jocuri și petreceri publice destinate, inițial, păturii avute a Romei, iar ulterior (începând cu anul 365 d.Ch.) masei plebeiene. Motivația acestor cheltuieli publice, uneori fără măsură, era atunci, ca și azi, câștigarea simpatiei publice. Patricienii și *aediles* urmăreau, fără îndoială, să-și adjudece voturile și simpatia poporului, iar *Floralia* era un prilej potrivit pentru asemenea acțiuni.

Desfășurate regulat, între 240–230 î.Ch. și până spre 173 d.Ch., sărbătorile dedicate Florei au început, cu timpul, să cadă în desuetudine, fiind chiar întrerupte o vreme, până când Senatul a considerat că pot fi reluate, cu scopul invocării divine a protecției recoltelor.

Semnificativ pentru sensul acordat sărbătorii de Floralia era obiceiul de a asocia spectacolul public cu unele secvențe cu caracter obscen. De altfel, multe tablouri renascentiste reprezintă zeița Flora sub înfățișarea unei femei atrăgătoare, chiar lascive, dar în nici un caz trivială sau vulgară. Simpatia pentru Flora este probată de răspândirea numelui în Roma antică și, prin extensie, până în zilele noastre, la majoritatea popoarelor romanice.

Vechile sărbători romane (*Floralia*, *Rosalia*, ce avea loc în iunie) s-au transformat în era creștină în mari evenimente cu sens total schimbat, care au păstrat însă numele și data de desfășurare (*Floriile* și, respectiv, *Rusaliile*). Explicația acestui fenomen este aparent simplă: ideile și temele mitice nu se nasc pe teren virgin, ci doar acolo unde sămânța germinatoare găsește un teren prielnic. În mitologie, ca și în artă, ideile perene nu sunt ostentative, ci subtile, subînțelese. În esență, o sărbătoare cuprinde, pe lângă structura particulară, un *mesaj cultural* ce face corp comun cu tema, modificând și uneori ocultând mesajul istoric.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CALENDAR

aprilie 2011

♦ aprilie 1431. 580 de ani de la nașterea poetului francez **François Villon** (apr. 1431 – 1463)

♦ 1 aprilie 1866. 145 de ani de la înființarea **Societății Literare Române**, din aprilie 1879 a devenit **Academia Română**

♦ 1 aprilie 1881. 130 de ani de la nașterea poetului **Octavian Goga** (1 apr. 1881 – 6 mai 1938)

♦ 2 aprilie. **Ziua Internațională a Cărții pentru Copii**

♦ 4 aprilie 1806. 205 ani de la moartea lui **Carlo Gozzi**, poet, prozator, dramaturg italian (13 dec. 1720 – 4 apr. 1806)

♦ 4 aprilie 1896. 115 ani de la nașterea poetului, eseistului **Tristan Tzara** (4 apr. 1896 – 25 dec. 1963)

♦ 5 aprilie 1881. 130 de ani de la nașterea **acad. Florian Ștefănescu-Goangă**, psiholog (5 apr. 1881 – 26 mart. 1958)

♦ 6 aprilie 1911. 100 de ani de la nașterea biochimistului german **Feodor Lynen**, Premiul Nobel pentru Medicină pe anul 1964 (6 apr. 1911 – 6 aug. 1979)

♦ 6 aprilie 1941. 70 de ani de la nașterea naistului, compozitorului **Gheorghe Zamfir**

♦ 7 aprilie 1931. 80 de ani de la nașterea actorului **Amza Pellea** (7 apr. 1931 – 12 dec. 1983)

♦ 7 aprilie 1966. 45 de ani de la moartea sculptorului **Gheorghe D. Anghel** (22 aug. 1904 – 7 apr. 1966)

♦ 8 aprilie 1911. 100 de ani de la nașterea filosofului, eseistului **Emil Cioran** (8 apr. 1911 – 20 iun. 1995)

♦ 9 aprilie 1626. 385 de ani de la moartea filosofului englez **Francis Bacon** (22 ian. 1561 – 9 apr. 1626)

♦ 9 aprilie 1821. 190 de ani de la nașterea poetului francez **Charles Baudelaire** (9 apr. 1821 – 31 aug. 1867)

♦ 9 aprilie 1906. 105 ani de la nașterea lui **Victor Vasarely**, pictor francez (9 apr. 1906 – 15 mart. 1997)

♦ 9 aprilie 1916. 95 de ani de la nașterea **acad. Cornelia Bodea**, istoric (9 apr. 1916 – 29 apr. 2010)

♦ 9 aprilie 1961. 50 de ani de la moartea dramaturgului **Alexandru Kiriței**cu (28 mart. 1888 – 9 apr. 1961)

♦ 10 aprilie 1931. 70 de ani de la moartea poetului libanez **Khalil Gibran** (6 dec. 1883 – 10 apr. 1931)

♦ 10 aprilie 1936. 75 de ani de la nașterea scriitorului **Horia Gane** (10 apr. 1936 – 6 iul. 2004)

♦12 aprilie 1961. 50 de ani de la **zborul astronautului rus Iuri Gagarin în spațiu**

♦ 13 aprilie 1886. 125 de ani de la nașterea pictorului **Nicolae Tonitza** (13 apr. 1886 – 26 febr. 1940)

♦ 13 aprilie 1906. 105 ani de la nașterea scriitorului irlandez **Samuel Beckett**, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1969 (13 apr. 1906 – 22 dec. 1989)

♦ 14 aprilie 1986. 25 de ani de la moartea scriitoarei franceze **Simone de Beauvoir** (9 ian. 1908 – 14 apr. 1986)

♦ 16 aprilie 1916. 95 de ani de la moartea prozatorului **Nicolae Gane** (1 febr. 1838 – 16 apr. 1916)

♦ 17 aprilie 1916. 95 de ani de la nașterea poetei **Magda Isanos** (17 apr. 1916 – 17 nov. 1944)

♦ 18 aprilie 1846. 165 de ani de la nașterea istoricului **Nicolae Densușianu** (18 apr. 1846 – 25 mart. 1911)

♦ 19 aprilie 1886. 125 de ani de la nașterea lui **Manuel Bandeira**, poet, critic literar brazilian (19 apr. 1886 – 13 oct. 1968)

♦ 19 aprilie 1906. 105 ani de la moartea fizicianului, chimistului francez **Pierre Curie**, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1903 (15 mai 1859 – 19 apr. 1906)

♦ 21 aprilie 1896. 115 ani de la nașterea poetului, prozatorului, dramaturgului, eseistului francez **Henry de Montherlant** (21 apr. 1896 – 21 sept. 1972)

♦ 22 aprilie 1916. 95 de ani de la nașterea violonistului, dirijorului american **Yehudi Menuhin** (22 apr. 1916 – 12 mart. 1999)

♦ 22 aprilie 1986. 25 de ani de la moartea istoricului religiilor, scriitorului, filosofului **Mircea Eliade** (28 febr. 1907 – 22 apr. 1986)

♦ 23 aprilie. **Ziua Mondială a Cărții și Drepturilor de Autor**

♦ 23 aprilie. **Ziua Bibliotecarului din România**

♦ 23 aprilie 1616. 395 de ani de la moartea prozatorului, poetului, dramaturgului spaniol **Miguel de Cervantes** (29 sept. 1547 – 23 apr. 1616)

♦ 23 aprilie 1616. 395 de ani de la moartea poetului, dramaturgului englez **William Shakespeare** (26 apr. 1564 – 23 apr. 1616)

♦ 23 aprilie 1921. 90 de ani de la nașterea compozitorului **Edmond Deda** (23 apr. 1921 – 29 sept. 2006)

♦ 24 aprilie 1731. 280 de ani de la moartea scriitorului englez **Daniel Defoe** (1661 – 24 apr. 1731)

♦ 24 aprilie 1886. 125 de ani de la nașterea filologului, traducătorului **Ștefan Bezdechi** (24 apr. 1886 – 25 mart. 1958)

♦ 29 aprilie 1951. 60 de ani de la moartea filosofului austriac **Ludwig Wittgenstein** (26 apr. 1889 – 29 apr. 1951)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR
Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspicies of*
Asociaţiei Bibliotecarilor şi Documentariştilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul ştiinţific / *Scientific Council*
Frédéric BARBIER
Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
Directeur d'études à l'Ecole pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)
Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
Acad. Florin CONSTANTINIU, *Romanian Academy*
Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
Acad. Gheorghe MIHĂILĂ, *Romanian Academy*
Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*
Dinu SĂRARU, *Writer*
Acad. Ştefan ŞTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
Acad. Gheorghe VLĂDUŢESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
Dr. Florin ROTARU
Director General al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
Mircia DUMITRESCU
Universitatea Naţională de Arte din Bucureşti / *Bucharest National University of Arts*

Redactor-şef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-şef / *Editor-in-Chief*
Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacţional / *Editorial Board*
Secretar de redacţie / *Editorial Secretary*: Iulia MACARIE
Florin PREDA, Dr. Julieta ROTARU, Radu VLĂDUŢ

Redacţia şi Administraţia / *Office and Administration*
01354, Bucureşti, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40
E-mail: rbb@bmms.ro
Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Această publicaţie poate fi reprodusă, sub orice formă şi prin orice mijloace,
doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.
This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
for the purposes of information, documentation, research or review.

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză şi franceză,
şi publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internaţional*
CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, cu texte în limbile engleză şi franceză.
This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium
THE BOOK. ROMANIA. EUROPE *including contributions in English and French.*

ISSN 1454–0487

TIPAR: COPERTEX

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

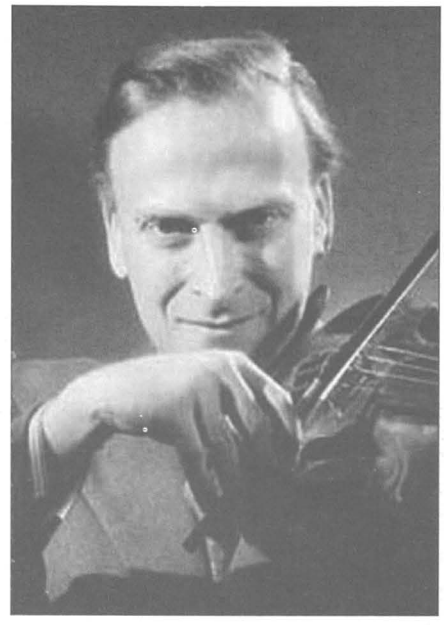

YEHUDI MENUHIN

1916–1999

95 de ani de la naştere

Am atins culmile măiestriei foarte timpuriu, deşi nu am fost în stare întotdeauna să-mi susțin cunoştințele, nici să le analizez sau să le transmit altora. Azi o pot face. Din punct de vedere muzical, repertoriul violonistic pe care-l experimentam în copilăria mea instinctiv îl cunosc acum în mod conştient, cu toate fibrele trupului meu. Dirijatul mi-a lărgit orizontul şi mi-a dezvoltat imaginația, combinînd perfecțiunea miniaturală a falangelor pe tastieră cu interpretarea colectivă a marilor partituri...

Povestea vieții unui muzician este aceea a unei ființe deosebit de protejate, începînd cu acel prim hazard care a îmbinat timpul şi împrejurările, sădind sămînța talentului într-un teren propice. Am avut această fericită şansă. Mai apoi, din primii ani ai copilăriei, am fost ferit de nevoia de a atinge sublimul. Aceasta implică răbdare. O poftă satisfăcută imediat nu poate niciodată îmbrăca forma artei. În viața mea, puține au fost împrejurările cînd aş fi putut alege plăcerea imediată, acea dorință irezistibilă care nu mai ține seama de nimic. Totuşi, mi-am petrecut viața în contact direct cu o plăcere senzuală, desfătîndu-mă cu sunetul viorii, iar în strădania de a face totul cît mai bine, am reuşit să-mi găsesc împlinirea.

„Călătorie neterminată“

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ŞTEFAN BEZDECHI

1886–1958

125 de ani de la naştere

Olahus, prin înclinaţiunile şi însuşirile sale, care au putut să înflorească atât de bogat într-un mediu prielnic, este un exponent al puterii de cultură a neamului căruia el, prin originea sa, îi aparţinea. Această dragoste de lumină, totdeauna puternică la neamul nostru, dar latentă din pricina vremurilor viforoase ce ne-au păscut, n-a putut încolţi, nici da toate roadele la care am fi avut dreptul să ne aşteptăm. Dacă o soartă mai bună ne-ar fi aşezat aproape de Apusul civilizat, mai în vecinătatea uneia din marile neamuri latine, cu care spiritualiceşte ne simţim atât de înrudiţi, n-am fi bâjbâit atâta în întunericul pe care l-au proiectat asupra sufletului nostru atât asprimea veacurilor, cât şi paravanul duşmănos ridicat de popoare barbare, între noi, cei dornici de cultură, şi izvorul de lumină de care mereu am fost ţinuţi departe. Nu, deci, aceia pe care capriciul istoriei i-a aşezat acolo unde trebuia să fim noi, nu aceia care s-au împăunat cu pene culese de la toţi vecinii, nu aceia care au captat bunurile spirituale ce ne erau menite nouă, au dreptul să ne arunce sfidător în obraz acuzaţia că am fi un popor incapabil de cultură.

„Nicolaus Olahus – primul umanist de origine română“

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro